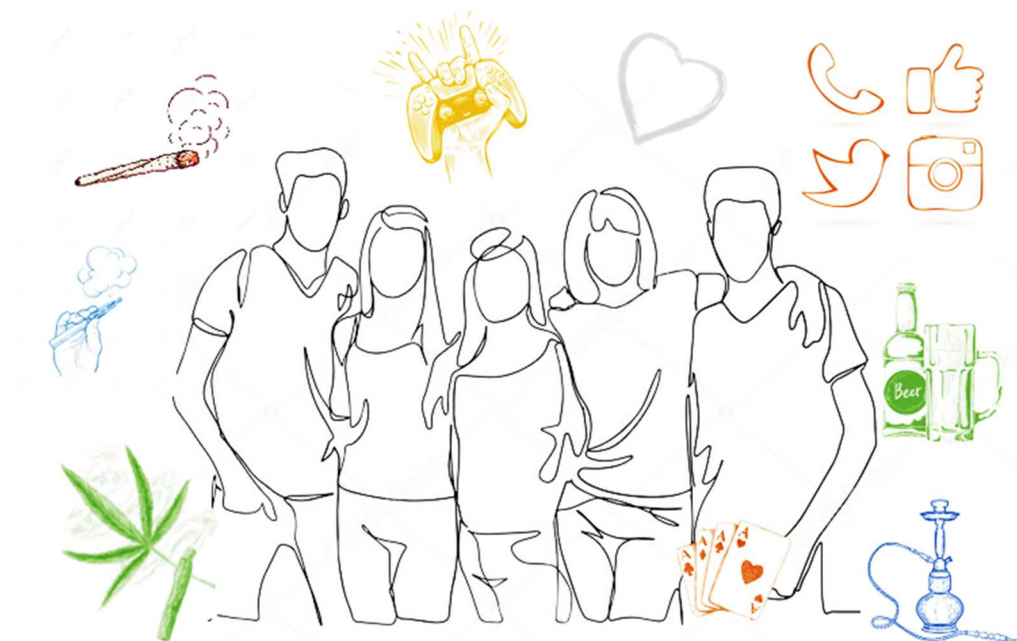

ESPAD-Ελλάδα 2019

Η Έκθεση της έρευνας

Πανελλήνια Έρευνα στο Σχολικό Πληθυσμό για τη
Χρήση Εξαρτησιογόνων Ουσιών & Άλλες Εξαρτητικές
Συμπεριφορές | Έρευνα ESPAD-Ελλάδα

Πανελλήνια Έρευνα στο Σχολικό Πληθυσμό για τη Χρήση Εξαρτησιογόνων Ουσιών & Άλλες Εξαρτητικές Συμπεριφορές | Έρευνα ESPAD-Ελλάδα

Επιστημονικά Υπεύθυνη

Άννα Κοκκέβη, Ομότιμη Καθηγήτρια Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, Μέλος ΔΣ και Επικεφαλής Τομέα Ουσιοεξαρτήσεων, Συναφών Ερευνών & Διεθνών Συνεργασιών ΕΠΙΨΥ

Ομάδα έρευνας στο ΕΠΙΨΥ

Τάσος Φωτίου, Ελευθερία Καναβού, Μυρτώ Σταύρου

Εποπτεία δειγματοληψίας και ανάλυσης

Clive Richardson, Ομότ. Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών

Η έρευνα ESPAD-Ελλάδα

Η «Πανελλήνια έρευνα στο σχολικό πληθυσμό για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές» διενεργείται ανελλιπώς ανά 4ετία από το 1984, αρχικά από την Ψυχιατρική Κλινική του ΕΚΠΑ και ακολούθως το ΕΠΙΨΥ. Είναι η μόνη έρευνα στη χώρα μας η οποία εστιάζει στη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών και -πλέον- και σε άλλες αναδυόμενες εξαρτητικές συμπεριφορές. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 αποτελεί σκέλος της διεθνώς αναγνωρισμένης Πανευρωπαϊκής έρευνας ESPAD, www.espad.org.

Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία της έρευνας ESPAD βασίζεται στο πρωτόκολλο της πανευρωπαϊκής έρευνας ESPAD. Το δείγμα των μαθητών είναι πανελλήνιο αντιπροσωπευτικό και επιλέγεται με πολυσταδιακή στρωματοποιημένη δειγματοληψία. Η έρευνα πραγματοποιείται με την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας. Η συλλογή των στοιχείων γίνεται μέσω της χορήγησης ανώνυμου ερωτηματολογίου μέσα στη σχολική τάξη. Στην έρευνα συμμετέχουν μαθητές που έχουν εξασφαλίσει την ενημερωμένη γονική συναίνεση.

Η έρευνα του 2019 με μια ματιά

- Υλοποίηση: ΕΠΙΨΥ, με τη συνδρομή στη συλλογή των στοιχείων των Κέντρων Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας
- Συλλογή δεδομένων: Μάρτιος-Μάιος 2019
- Δείγμα: 17.733 μαθητές Λυκείου, 16-18 ετών σε 351 Λύκεια πανελλαδικά
- Συνεργάτες: 242 επαγγελματίες/εθελοντές-συνεργάτες και 63 Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας

Χρηματοδότηση της έρευνας του 2019 (μερική)

- **Υπουργείο Υγείας**, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών (OKANA)

Προτεινόμενη αναφορά

Φωτίου Α, Καναβού Ε, Σταύρου Μ & Κοκκέβη Α. (2021). Η Έκθεση της Πανελλήνιας Έρευνας στο Σχολικό Πληθυσμό για τη Χρήση Εξαρτησιογόνων Ουσιών και άλλες Εξαρτητικές Συμπεριφορές– Έρευνα ESPAD-Ελλάδα 2019. Αθήνα: Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας, Νευροεπιστημών & Ιατρικής Ακριβείας «Κώστας Στεφανής» (ΕΠΙΨΥ)

Fotiou A, Kanavou E, Stavrou M, & Kokkevi A. (2021). The Research Report of the Greek Nationwide School Population Survey on Substance Use and other Addictive Behaviours-ESPAD-Greece 2019. Athens, University Mental Health, Neurosciences & Precision Medicine Research Institute “Costas Stefanis” (UMHRI)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε θερμά:

- το **Υπουργείο Υγείας**, καθώς και το European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) και τον Οργανισμό Κατά των Ναρκωτικών (ΟΚΑΝΑ) για τη μερική χρηματοδότηση της έρευνας
- τους/τις επιστημονικά υπευθύνους και τα στελέχη των Κέντρων Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας ΟΚΑΝΑ / Τοπικής αυτοδιοίκησης που συνέδραμαν στην υλοποίηση της έρευνας (τα Κέντρα Πρόληψης που συμμετείχαν στην έρευνα παρουσιάζονται αναλυτικά στην επόμενη σελίδα)
- τους εθελοντές του ΕΠΙΨΥ και των Κέντρων Πρόληψης που συμμετείχαν στην χορήγηση των ερωτηματολογίων
- τους συνεργάτες του ΕΠΙΨΥ που συμμετείχαν στον ποιοτικό έλεγχο των ερωτηματολογίων και την εισαγωγή των στοιχείων στην βάση δεδομένων

Επίσης, ευχαριστούμε,

- το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και, ιδιαίτερα, την κυρία Α. Πασχαλίδου Διευθύντρια του Α' Τμήματος Διεύθυνσης Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
- το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ)
- το σύνολο των Περιφερειακών Δ/σεων και Δ/σεων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας
- τους Διευθυντές και τις Διευθύντριες των σχολικών μονάδων που συμμετείχαν στην έρευνα καθώς και το εκπαιδευτικό προσωπικό για τη συνεργασία τους
- τους γονείς των μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα
- τους μαθητές για τη συμμετοχή τους και το ενδιαφέρον που έδειξαν για την έρευνα
- το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης & Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (ΕΚΤΕΠΝ) για την υποστήριξη στην υλοποίηση της έρευνας

ΚΕΝΤΡΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΠΟΥ ΣΥΝΕΔΡΑΜΑΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟ 2019

- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Ξάνθης ΕΚΦΡΑΣΗ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Έβρου ΕΛΠΙΔΑ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Καβάλας
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Ροδόπης ΟΡΦΕΑΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Δράμας ΔΡΑΣΗ
- Κέντρο Πρόληψης κατά των Ψυχοδραστικών Ουσιών Νομού Πιερίας ΑΤΡΑΚΤΟΣ
- Κέντρο Πρόληψης της Εξάρτησης και Προαγωγής της Υγείας Βορειοδυτικού Τομέα Νομού Θεσσαλονίκης ΠΥΞΙΔΑ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Ανατολικού Τομέα Θεσσαλονίκης ΕΛΠΙΔΑ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Χαλκιδικής ΠΝΟΗ
- Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Δήμου Θεσσαλονίκης ΣΕΙΡΙΟΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Δυτικής Θεσσαλονίκης ΔΙΚΤΥΟ ΑΛΦΑ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Σερρών ΟΑΣΙΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς ΝΗΡΕΑΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Πέλλας ΟΡΑΜΑ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Ημαθίας ΠΡΟΣΒΑΣΗ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Φλώρινας
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Κοζάνης ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Καστοριάς ΔΙΕΞΟΔΟΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Γρεβενών ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Ιωαννίνων ΣΧΕΔΙΑ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Άρτας ΚΠΝ ΑΡΤΑΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Θεσπρωτίας ΑΡΙΑΔΗΝΗ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Πρέβεζας ΚΕΠΡΟΝΑΠ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Τρικάλων ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Καρδίτσας ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Μαγνησίας ΠΡΟΤΑΣΗ ΖΩΗΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Λάρισας ΟΡΦΕΑΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Κέρκυρας ΔΗΜΟΠ ΝΙΚΟΣ ΜΩΡΟΣ
- Κέντρο Πρόληψης Εξαρτησιογόνων Ουσιών Νομού Ζακύνθου Η ΣΤΟΡΓΗ

- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Λευκάδας ΔΙΑΥΛΟΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Κεφαλληνίας και Ιθάκης ΑΠΟΠΛΟΥΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Αχαΐας ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας ΟΔΥΣΣΕΑΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Εύβοιας
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Βοιωτίας ΠΡΟΤΑΣΗ ΖΩΗΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Φθιώτιδας ΚΕΠΕΠΨΥ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Ευρυτανίας ΑΛΚΥΟΝΗ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Φωκίδας ΔΙΑΔΡΟΜΗ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Δήμου Ζωγράφου
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Δήμου Περιστερίου ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχικής Υγείας Δήμων Καλλιθέας, Ταύρου και Μοσχάτου ΣΤΑΘΜΟΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Δήμων Αγίας Βαρβάρας, Αιγάλεω, Χαϊδαρίου ΑΡΗΞΙΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας των Δήμων Ιλίου, Πετρούπολης, Αγίων Αναργύρων Καματερού ΦΑΕΘΩΝ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Δήμου Νέας Ιωνίας ΙΡΙΔΑ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Μεσσηνίας ΚΕΠΕΠΨΥ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Κορινθίας ΔΙΟΛΚΟΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Αρκαδίας ΚΠΝΝΑ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Αργολίδας ΕΛΠΙΔΑ ΖΩΗΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Λακωνίας ΔΙΑΥΛΟΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Χίου ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΧΙΟΥ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου ΠΙΝΟΗ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Σάμου ΦΑΡΟΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Λήμνου και Αγίου Ευστρατίου ΠΟΛΙΟΧΝΗ
- Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Νομού Κυκλάδων ΘΗΣΕΑΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Κω ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Υγείας ΔΙΟΔΟΣ
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Ρέθυμνου
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Περιφερειακής Ενότητας Χανίων
- Κέντρο Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας Ηρακλείου Κρήτης ΚΕΣΑΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α: Η ΕΡΕΥΝΑ ESPAD	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	15
Ιστορικό.....	15
Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ESPAD.....	15
Στόχοι της έρευνας	15
Η σημασία της έρευνας.....	16
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	16
Πληθυσμός της έρευνας	16
Δειγματοληψία	17
Διαδικασία υλοποίησης της Έρευνας	18
Διασφάλιση ηθικής και δεοντολογίας	20
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	20
Σχολικές μονάδες / τμήματα.....	20
Μαθητές	20
Διάρκεια συμπλήρωσης και συνεργασία μαθητών.....	22
Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος.....	24
 ΜΕΡΟΣ Β: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	 27
1. ΚΑΠΝΙΣΜΑ	29
1.1 Κάπνισμα στους μαθητές 16-18 ετών	29
1.2 Κάπνισμα ανά ηλικία.....	30
1.3 Κάπνισμα ανά φύλο	32
1.4 Κάπνισμα ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας.....	33
1.5 Κάπνισμα ανά γεωγραφική περιοχή	34
1.6 Διαχρονικές τάσεις στο κάπνισμα	35
1.7 Κάπνισμα στην Ελλάδα σε σύγκριση με το σύνολο των χωρών ESPAD.....	37
1.8 Συνοπτική αποτίμηση για το κάπνισμα.....	38
2. ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛ.....	41
2.1 Κατανάλωση αλκοόλ στους μαθητές 16-18 ετών	41
2.2 Κατανάλωση αλκοόλ ανά ηλικία.....	42
2.3 Κατανάλωση αλκοόλ ανά φύλο	43
2.4 Κατανάλωση αλκοόλ ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας.....	44
2.5 Κατανάλωση αλκοόλ ανά γεωγραφική περιοχή	45
2.6 Διαχρονικές τάσεις στην κατανάλωση αλκοόλ.....	48
2.7 Κατανάλωση αλκοόλ στην Ελλάδα σε σύγκριση με το σύνολο των χωρών ESPAD.....	50
2.8 Συνοπτική αποτίμηση για την κατανάλωση αλκοόλ.....	51
3. ΧΡΗΣΗ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΟΥΣΙΩΝ.....	53
3.1 Χρήση παράνομων ουσιών στους μαθητές 16-18 ετών	53
3.2 Χρήση παράνομων ουσιών ανά ηλικία.....	54
3.3 Χρήση παράνομων ουσιών ανά φύλο.....	56
3.4 Χρήση παράνομων ουσιών ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας.....	56
3.5 Χρήση παράνομων ουσιών ανά γεωγραφική περιοχή.....	57
3.6 Διαχρονικές τάσεις στη χρήση παράνομων ουσιών.....	58
3.7 Χρήση παράνομων ουσιών στην Ελλάδα σε σύγκριση με το σύνολο των χωρών ESPAD.....	60
3.8 Συνοπτική αποτίμηση για τη χρήση παράνομων ουσιών	61

4. ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ.....	63
4.1 Ενασχόληση με τα ΜΚΔ στους μαθητές 16-18 ετών.....	63
4.2 Ενασχόληση με Ηλεκτρονικά παιχνίδια στους μαθητές 16-18 ετών.....	63
4.3 Ενασχόληση με ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια ανά ηλικία.....	64
4.4 Ενασχόληση με ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια ανά φύλο.....	65
4.5 Ενασχόληση με ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας.....	66
4.6 Ενασχόληση με ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια ανά γεωγραφική περιοχή.....	67
4.7 Διαχρονικές τάσεις στην ενασχόληση με τα ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια.....	67
4.8 Ενασχόληση με ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια στην Ελλάδα και στο σύνολο των χωρών ESPAD.....	68
4.9 Συνοπτική αποτίμηση για την ενασχόληση με τα ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια.....	69
5. ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΙΣΜΟ.....	71
5.1 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό στους μαθητές 16-18 ετών.....	71
5.2 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό ανά ηλικία.....	72
5.3 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό ανά φύλο.....	73
5.4 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας.....	74
5.5 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό ανά γεωγραφική περιοχή.....	74
5.6 Διαχρονικές τάσεις στην ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό.....	75
5.7 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό στην Ελλάδα στο σύνολο των χωρών ESPAD....	75
5.8 Συνοπτική αποτίμηση για την ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό.....	76

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

- Πίνακας 1.** Χαρακτηριστικά πανελλήνιων ερευνών για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών
- Πίνακας 2.** Αριθμός επιλεγμένων σχολικών μονάδων, αρνήσεων και σχολικές μονάδες που συμμετείχαν στην έρευνα, στο σύνολο, ανά τύπο σχολείου, ανά γεωγραφικό στρώμα και ανά Περιφέρεια
- Πίνακας 3.** Αριθμός ενεργών μαθητών, αρνήσεων, άκυρων ερωτηματολογίων και τελικό δείγμα μαθητών, στο σύνολο, και ανά τύπο σχολείου, γεωγραφικό στρώμα, Περιφέρεια και φύλο
- Πίνακας 4.** Διάρκεια συμπλήρωσης, κλίμα στην αίθουσα και ευκολία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου
- Πίνακας 5.** Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά για το σύνολο των μαθητών, και ανά γεωγραφικό στρώμα και ανά Περιφέρεια

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

- Γράφημα 1.** Κάπνισμα στους μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα
- Γράφημα 2.** Αντιλήψεις για το κάπνισμα στους μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα
- Γράφημα 3.** Κάπνισμα στο περιβάλλον των μαθητών 16-18 ετών, στο σύνολο και ανά φύλο και ηλικία
- Γράφημα 4.** Κάπνισμα τσιγάρου στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
- Γράφημα 5.** Χρήση α) ηλεκτρονικού τσιγάρου, β) θερμαινόμενου τσιγάρου και γ) ναργιλέ στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
- Γράφημα 6.** Αντιλήψεις περί επικινδυνότητας από το κάπνισμα στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
- Γράφημα 7.** Κάπνισμα τσιγάρου στους μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο
- Γράφημα 8.** Χρήση α) ηλεκτρονικού τσιγάρου, β) θερμαινόμενου τσιγάρου και γ) ναργιλέ στους μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο
- Γράφημα 9.** Κάπνισμα τσιγάρου στους μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο
- Γράφημα 10.** Χρήση α) ηλεκτρονικού τσιγάρου, β) θερμαινόμενου τσιγάρου και γ) ναργιλέ στους μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο
- Γράφημα 11.** Καθημερινό κάπνισμα τσιγάρου στους μαθητές 16-18 ετών, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 12.** Διαχρονικές τάσεις στο κάπνισμα τσιγάρου στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα
- Γράφημα 13.** Μεταβολές στη χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου στους 16χρονους μαθητές, 2015 έναντι 2019
- Γράφημα 14.** Διαχρονικές τάσεις στις αντιλήψεις για το κάπνισμα τσιγάρου στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα
- Γράφημα 15.** Κάπνισμα στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα και στις 35 χώρες του Προγράμματος ESPAD
-
- Γράφημα 16.** Κατανάλωση αλκοόλ σε μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα
- Γράφημα 17.** Αντιλήψεις σχετικά με το αλκοόλ μαθητών 16-18 ετών στην Ελλάδα
- Γράφημα 18.** Κατανάλωση αλκοόλ σε μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
- Γράφημα 19.** Μέθη σε μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
- Γράφημα 20.** Κατανάλωση αλκοόλ και μέθη σε μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο

- Γράφημα 21.** Αντιλήψεις για το αλκοόλ σε μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο
- Γράφημα 22.** Κατανάλωση αλκοόλ σε μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας
- Γράφημα 23.** Κατανάλωση αλκοόλ, ≥ 1 φορά τις τελευταίες 30 ημέρες, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 24.** Μέθη, ≥ 3 φορές τους τελευταίους 12 μήνες, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 25.** Έφηβοι που θεωρούν «εύκολη» την πρόσβαση σε οινοπνευματώδη ποτά, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 26.** Έφηβοι που θεωρούν «ακίνδυνο» να πίνει κανείς 1-2 ποτά σχεδόν καθημερινά, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 27.** Κατανάλωση αλκοόλ σε χώρους διασκέδασης, ≥ 1 φορά τις τελευταίες 30 ημέρες, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 28.** Έφηβοι που αναφέρουν ότι υπάρχει κάποιο κοντινό τους πρόσωπο που πίνει υπερβολικά, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 29.** Έφηβοι που αναφέρουν ότι, τους τελ. 12 μήνες, υπήρξαν επιβάτες σε όχημα του οποίου ο/η οδηγός είχε πει πολύ, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 30.** Διαχρονικές τάσεις στην κατανάλωση αλκοόλ στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα
- Γράφημα 31.** Διαχρονικές τάσεις στη μέθη στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα
- Γράφημα 32.** Διαχρονικές τάσεις στις αντιλήψεις σχετικά με το αλκοόλ στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα
- Γράφημα 33.** Διαχρονικές τάσεις στο περιβάλλον κατανάλωσης αλκοόλ στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα
- Γράφημα 34.** Στοιχεία για το αλκοόλ στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα και στις 35 χώρες (Μ.Ο.) του Προγράμματος ESPAD
-
- Γράφημα 35.** Χρήση παράνομων ουσιών στους μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα
- Γράφημα 36.** Αντιλήψεις για την κάνναβη και περιβάλλον χρήσης στους μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα
- Γράφημα 37.** Χρήση παράνομων ουσιών στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
- Γράφημα 38.** Χρήση κάνναβης στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
- Γράφημα 39.** Αντιλήψεις για την κάνναβη στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
- Γράφημα 40.** Χρήση παράνομων ουσιών στους μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας
- Γράφημα 41.** Χρήση κάνναβης στους μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας
- Γράφημα 42.** Αντιλήψεις για την κάνναβη στους μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας
- Γράφημα 43.** Χρήση κάποιας παράνομης ουσίας ≥ 1 φορά σε όλη τη ζωή στους μαθητές 16-18 ετών, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 44.** Διαχρονικές τάσεις στη χρήση παράνομων ουσιών ≥ 1 φορά σε όλη τη ζωή στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα
- Γράφημα 45.** Διαχρονικές τάσεις στην α) πρόσφατη και β) πολύ πρόσφατη χρήση κάνναβης στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα
- Γράφημα 46.** Διαχρονικές τάσεις στις αντιλήψεις για την κάνναβη στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα
- Γράφημα 47.** Χρήση ουσιών στου 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα και στις 35 χώρες (Μ.Ο.) του Προγράμματος ESPAD
-
- Γράφημα 48.** Ενασχόληση μαθητών 16-18 ετών στην Ελλάδα με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

- Γράφημα 49.** Ενασχόληση μαθητών 16-18 ετών στην Ελλάδα με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια
- Γράφημα 50.** Ενασχόληση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
- Γράφημα 51.** Ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, σε μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
- Γράφημα 52.** Ενασχόληση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο
- Γράφημα 53.** Ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, σε μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο
- Γράφημα 54.** Ενασχόληση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας
- Γράφημα 55.** Έφηβοι που βρίσκονται υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 56.** Έφηβοι που βρίσκονται υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης στα ηλεκτρονικά παιχνίδια, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 57.** Διαχρονικές τάσεις στην προσκόλληση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα, ανά φύλο
- Γράφημα 58.** Διαχρονικές τάσεις στην προσκόλληση στα ηλεκτρονικά παιχνίδια στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα, ανά φύλο
- Γράφημα 59.** Δεδομένα για την ενασχόληση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα και στις 35 χώρες (Μ.Ο.) του Προγράμματος ESPAD
-
- Γράφημα 60.** Στοιχηματισμός σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι, τους τελευταίους 12 μήνες, από μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα
- Γράφημα 61.** Παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό μεταξύ μαθητών 16-18 ετών που στοιχηματίζουν στην Ελλάδα
- Γράφημα 62.** Στοιχηματισμός σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι, τους τελευταίους 12 μήνες, από μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
- Γράφημα 63.** Στοιχηματισμός σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι, τους τελευταίους 12 μήνες, από μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο
- Γράφημα 64.** Περιβάλλον στοιχηματισμού μαθητών 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας
- Γράφημα 65.** Στοιχηματισμός 2-4 φορές το μήνα, σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι, τους τελευταίους 12 μήνες, ανά Περιφέρεια
- Γράφημα 66.** Δεδομένα για το στοιχηματισμό στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα και στις 35 χώρες του Προγράμματος ESPAD

ΜΕΡΟΣ Α: Η ΕΡΕΥΝΑ ESPAD

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ιστορικό

Η «Πανελλήνια έρευνα στο μαθητικό πληθυσμό για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές» υλοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1984 όταν οι ενδείξεις για τη διάδοση της χρήσης ναρκωτικών στους νέους είχαν πολλαπλασιαστεί και η ανησυχία της κοινωνίας είχε κλιμακωθεί. Η ανάγκη για αντικειμενικά στοιχεία ως προς την έκταση και τη φύση του προβλήματος ήταν μεγάλη. Η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς αναγνωρίζοντας την ανάγκη αυτή υποστήριξε την Ψυχιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών για τη διεξαγωγή της πρώτης έρευνας σε αυτόν τον τομέα.

Η έρευνα οργανώθηκε και υλοποιήθηκε ακολουθώντας ειδική μεθοδολογία στα πρότυπα συστάσεων από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, η οποία ακολουθείται έως σήμερα. Η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε αποσκοπούσε στην εξασφάλιση της εγκυρότητας των συλλεγόμενων πληροφοριών με δεδομένη την ευαισθησία των θεμάτων που οι ερωτώμενοι καλούνταν να αποκαλύψουν.

Η έρευνα έτυχε διεθνούς αναγνώρισης και -από τη δεκαετία του 1990- η μεθοδολογία και το ερωτηματολόγιό της αποτέλεσαν τον κύριο κορμό για την ανάπτυξη του γνωστού πλέον Πανευρωπαϊκού προγράμματος ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, www.espad.org).

Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ESPAD

Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα ESPAD υλοποιείται από το 1995 ανά τέσσερα χρόνια, σε μαθητές ηλικίας 16 ετών. Στην πιο πρόσφατη έρευνα ESPAD του 2019 συμμετείχαν 35 ευρωπαϊκές χώρες και συνολικά 99.647 μαθητές.

Στην Ελλάδα, η Πανελλήνια έρευνα στο μαθητικό πληθυσμό του 1984 επαναλήφθηκε από την Ψυχιατρική Κλινική το 1993 και ακολούθως από το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΙΨΥ) το 1999. Από το 1999 έως σήμερα η έρευνα επαναλαμβάνεται σταθερά από το ΕΠΙΨΥ ανά τετραετία στο πλαίσιο της Πανευρωπαϊκής Έρευνας ESPAD. Ενώ η Πανευρωπαϊκή έρευνα ESPAD περιορίζεται σε δείγμα μαθητικού πληθυσμού ηλικίας 16 ετών, το δείγμα της Πανελληνίας έρευνας περιλαμβάνει, στη βάση των εκάστοτε αναγκών και διαθέσιμων πόρων, και μεγαλύτερο φάσμα ηλικιών (13-18 ετών).

Στόχοι της έρευνας

Η «Πανελλήνια έρευνα στο μαθητικό πληθυσμό για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές» εξετάζει:

- την έκταση και τα χαρακτηριστικά της χρήσης νόμιμων και παράνομων εξαρτησιογόνων ουσιών (καπνού, αλκοόλ, άλλων ουσιών) στο μαθητικό πληθυσμό εφηβικής ηλικίας, καθώς και τις αντιλήψεις των μαθητών απέναντι στη χρήση ουσιών
- την έκταση και τα χαρακτηριστικά άλλων εξαρτητικών συμπεριφορών, όπως της παθολογικής ενασχόλησης με το διαδίκτυο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και το στοιχηματισμό
- τις διαχρονικές μεταβολές (μέσω της επανάληψης της έρευνας ανά τετραετία)
- τη σύγκριση της κατάστασης στη χώρα μας με αυτήν στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα ESPAD

- τη σύγκριση των ευρημάτων σε επίπεδο Περιφερειών και Νομών της χώρας (στη βάση των εκάστοτε αναγκών και διαθέσιμων πόρων)
- τους παράγοντες (προστατευτικούς και κινδύνου) που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών και με την υιοθέτηση άλλων εξαρτητικών συμπεριφορών
- τα χαρακτηριστικά του τρόπου ζωής των εφήβων όπως και τις οικογενειακές και τις φιλικές τους σχέσεις.

Η σημασία της έρευνας

Τα στοιχεία της «Πανελλήνιας έρευνας στο μαθητικό πληθυσμό για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές» βοηθούν στον εντοπισμό των συμπεριφορών εκείνων που απαιτούν διορθωτικές παρεμβάσεις και των σημείων στα οποία θα πρέπει να επικεντρωθούν τα προγράμματα πρόληψης και θεραπείας. Ως εκ τούτου, η Έρευνα παρέχει σημαντικά στοιχεία για το σχεδιασμό αποτελεσματικών στρατηγικών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων χρήσης και εξάρτησης στους εφήβους καθώς και της αξιολόγησής τους, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Τα αποτελέσματα της έρευνας συμβάλλουν, τέλος, στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση όσων ασχολούνται στον τομέα της προαγωγής της υγείας των εφήβων-μαθητών όπως των επαγγελματιών πρόληψης, των εκπαιδευτικών, των επαγγελματιών υγείας, των κοινωνικών επιστημόνων και ερευνητών και των αρμοδίων για τη χάραξη στρατηγικής σε θέματα υγείας και εκπαίδευσης.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Πληθυσμός της έρευνας

Το 2019 τον πληθυσμό της έρευνας αποτέλεσαν οι μαθητές ηλικίας 16-18 ετών (μαθητές Α, Β και Γ Λυκείου). Στις περισσότερες από τις προηγούμενες έρευνες ESPAD, συμπεριλήφθηκαν και οι μαθητές της Γ' Γυμνασίου, ενώ ειδικά στην έρευνα του 2011 πληθυσμό της έρευνας αποτέλεσαν οι μαθητές όλων των τάξεων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Α' Γυμνασίου-Γ' Λυκείου, 13-18 ετών) (Πίνακας 1).

Πίνακας 1. Χαρακτηριστικά πανελλήνιων ερευνών για τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών

Έτος	Ηλικιακό εύρος	Τάξεις	Μέγεθος δείγματος
2019	16-18 ετών	Α' Λυκείου-Γ' Λυκείου	17733
2015	16 ετών	Α' Λυκείου	3507
2011	12-18+ ετών	Α' Γυμνασίου- Γ' Λυκείου	37040
2007	14-18 ετών	Γ' Γυμνασίου- Γ' Λυκείου	10386
2003	14-18 ετών	Γ' Γυμνασίου- Γ' Λυκείου	8457
1999	16 ετών	Β' και Γ' Λυκείου	2205
1993	14-18 ετών	Γ' Γυμνασίου- Γ' Λυκείου	10545
1984	14-18 ετών	Γ' Γυμνασίου- Γ' Λυκείου	10801

Δειγματοληψία

Στην έρευνα εφαρμόστηκε στρωματοποιημένη, κατά συστάδες, πιθανολογική δειγματοληψία, προκειμένου να προκύψει αντιπροσωπευτικό δείγμα σε εθνικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο Νομού. Στη στρωματοποίηση λήφθηκαν υπόψη οι Νομοί της χώρας και ο τύπος του σχολείου – Ενιαίο Δημόσιο, Ενιαίο ιδιωτικό και Επαγγελματικό Δημόσιο. Βασική μονάδα δειγματοληψίας απετέλεσε το σχολικό τμήμα. Τα τμήματα επιλέχθηκαν με ίσες πιθανότητες. Για την παρούσα έρευνα απαιτήθηκε δείγμα μαθητών όλων των τάξεων του Λυκείου. Για τεχνικούς και πρακτικούς λόγους στο δειγματοληπτικό πλαίσιο δεν συμπεριλήφθηκε ο Νομός Λασιθίου.

Βάσει του πρωτοκόλλου της ευρωπαϊκής έρευνας ESPAD, από το δειγματοληπτικό πλαίσιο εξαιρούνται τα σχολεία ειδικής αγωγής. Επιπλέον εξαιρέθηκαν τα εκκλησιαστικά σχολεία, για πρακτικούς λόγους και λόγω χαμηλού ποσοστού επί του συνόλου των Λυκείων της χώρας, και τα εσπερινά Λύκεια καθώς σε αυτά το ποσοστό των μαθητών ηλικίας 16-18 είναι σχετικά χαμηλό. Ο σχεδιασμός της έρευνας δεν προέβλεπε τη δυνατότητα αντικατάστασης σχολικής μονάδας.

Η επιλογή των σχολείων βασίστηκε στους καταλόγους του Υπουργείου Παιδείας, στους οποίους παρέχονται πληροφορίες για τον αριθμό των μαθητών και των τμημάτων ανά τάξη των δημόσιων σχολείων. Όπου δεν ήταν διαθέσιμη η πληροφορία του αριθμού των μαθητών ανά τμήμα, εκτιμήθηκε ως το πηλίκο του αριθμού μαθητών προς τον αριθμό τμημάτων για κάθε βαθμίδα, θεωρώντας πως κατανέμονται ισόποσα. Για την εκτίμηση του τελικού πραγματοποιηθέντος δείγματος, εκτιμήθηκε, επιπλέον, ο αριθμός των αρνήσεων, τόσο σε επίπεδο σχολικών μονάδων όσο και σε επίπεδο μαθητών, καθώς και ο αριθμός των απόντων μαθητών, από τα στοιχεία των προηγούμενων ερευνών.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω καθώς και την επίδραση σχεδιασμού (design effect) αλλά και τη διόρθωση πεπερασμένου πληθυσμού (finite population correction), το δείγμα της έρευνας ESPAD του 2019 προσδιορίστηκε ως εξής:

- 60 Λύκεια στο Ν. Αττικής (60 σχολεία x 3 τμήματα x 20 μαθητές = 3.600 μαθητές)
- 25 Λύκεια στο Ν. Θεσσαλονίκη (25 σχολεία x 3 τμήματα x 20 μαθητές = 1500 μαθητές) και
- από 6, κατά μέσο όρο, Λύκεια στους υπόλοιπους Νομούς της χώρας (6 σχολεία x 3 τμήματα x 20 μαθητές = 360 μαθητές)

Τα τμήματα της Α' Λυκείου επιλέχθηκαν ξεχωριστά σε κάθε στρώμα, με ίση πιθανότητα. Εφαρμόζοντας συστηματική δειγματοληψία, εξασφαλίζεται η επιλογή ενός τμήματος ανά τάξη/βαθμίδα ανά σχολείο. Εξαιρέση αποτέλεσαν οι Νομοί όπου ο αριθμός των σχολείων ήταν μικρότερος από τον επιθυμητό αριθμό, οπότε επιλέχθηκαν 2 τμήματα ανά τάξη/βαθμίδα σε ένα ή περισσότερα σχολεία. Ακολούθως, επιλέχθηκαν τυχαία τα τμήματα για τη Β και τη Γ Λυκείου, στα σχολεία όπου είχε ήδη επιλεγεί τμήμα της Α. Με τη μέθοδο αυτή προκύπτει ένα ίσων πιθανοτήτων δείγμα μαθητών. Λόγω του ότι το δείγμα των μαθητών δεν είναι κατανεμημένο κατ' αναλογία της κατανομής του μαθητικού πληθυσμού στους τύπους των σχολείων και στους Νομούς της χώρας, εφαρμόστηκε εκ των υστέρων στάθμιση των δεδομένων.

Στο τελικό δείγμα μαθητών δεν συμπεριλαμβάνονται οι μαθητές που ήταν απόντες την ημέρα της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου και οι μαθητές που – οι ίδιοι ή οι γονείς τους – αρνήθηκαν τη συμμετοχή τους στην έρευνα.

Διαδικασία υλοποίησης της Έρευνας

Οργάνωση, συντονισμός και υλοποίηση της έρευνας

Η οργάνωση και ο συντονισμός της έρευνας έγινε από την ερευνητική ομάδα του ΕΠΙΨΥ. Την υλοποίηση της έρευνας εκτός Ν. Αττικής ανέλαβαν σε συνεργασία με το ΕΠΙΨΥ το προσωπικό και οι συνεργάτες/εθελοντές των Κέντρων Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής υγείας του ΟΚΑΝΑ / Τοπικής Αυτοδιοίκησης που λειτουργούν σε κάθε Νομό της χώρας –με εξαίρεση το Νομό Λασιθίου.

Ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας του 2019 βασίστηκε στο ερωτηματολόγιο του πανευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος ESPAD. Ήταν σε γενικές γραμμές παρόμοιο ως προς την δομή και το περιεχόμενο με εκείνα των προηγούμενων πανελλήνιων ερευνών του ΕΠΙΨΥ. Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου αφορούσαν το κάπνισμα, την κατανάλωση οινοπνευματωδών και τη χρήση άλλων νόμιμων και παράνομων εξαρτησιογόνων ουσιών, τη χρήση διαδικτύου /μέσων κοινωνικής δικτύωσης και ηλεκτρονικών παιχνιδιών, το στοιχηματισμό, τις αντιλήψεις σχετικά με την πρόσβαση, τη διαθεσιμότητα και τους κινδύνους από τη χρήση ουσιών, καθώς την ψυχοκοινωνική υγεία, την αποκλίνουσα συμπεριφορά, τις σχέσεις στην οικογένεια, τις σχέσεις με φίλους, και άλλα θέματα σχετικά με τον τρόπο ζωής των εφήβων. Το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο και κατασκευασμένο με τρόπο ώστε να περιορίζεται στο ελάχιστο η εμφάνιση του γραφικού χαρακτήρα των μαθητών.

Έγκριση του Υπουργείου Παιδείας

Για την υλοποίησή της, η έρευνα έλαβε την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας (Αρ. Έγκρισης: 197377/Δ2, 19-11-2018) μετά από υποβολή της σχετικής αίτησης και των απαιτούμενων εγγράφων από το ΕΠΙΨΥ.

Εκπαιδεύσεις ερευνητών

Η χορήγηση των ερωτηματολογίων έγινε στο Ν. Αττικής από συνεργάτες του ΕΠΙΨΥ και στελέχη/ εθελοντές Κέντρων Πρόληψης του νομού και εκτός Αττικής από τα στελέχη και τους συνεργάτες/εθελοντές των τοπικών Κέντρων Πρόληψης που είχαν συμμετάσχει σε ανάλογες έρευνες και στο παρελθόν. Οι ερευνητές (απόφοιτοι ή τελειόφοιτοι σχολών/τμημάτων κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών) ενημερώθηκαν για τη χορήγηση του ερωτηματολογίου μέσω εκπαιδεύσεων (Ν. Αττικής) και ειδικού εκπαιδευτικού υλικού Χορήγησης, Οργάνωσης και Συντονισμού, που απεστάλη από το ΕΠΙΨΥ στα Κέντρα Πρόληψης πριν τη διεξαγωγή της έρευνας. Το εκπαιδευτικό υλικό περιλάμβανε πληροφορίες για την έρευνα (το πλαίσιο και τα χαρακτηριστικά της), τη σύνθεση και τη δομή του ερωτηματολογίου, τον τρόπο χορήγησης του ερωτηματολογίου, τη συμπλήρωση του Δελτίου Τμήματος, την οργάνωση της έρευνας και οδηγίες για άλλα πρακτικά ζητήματα.

Ενημερώσεις Διευθύνσεων Δ/θμιας Εκπαίδευσης και σχολείων

Το Δεκέμβριο του 2018 οι Διευθύνσεις όλων των σχολείων του δείγματος της Έρευνας ενημερώθηκαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σχετικά με τη συμμετοχή του σχολείου τους στην επικείμενη έρευνα ESPAD, την άνοιξη του 2019. Επιπλέον, απεστάλη ενημέρωση μέσω φαξ και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από το ΕΠΙΨΥ προς τις Περιφερειακές Διευθύνσεις και τις κατά τόπους Διευθύνσεις Δ/θμιας Εκ/σης σχετικά με τους στόχους και τη μεθοδολογία της έρευνας, τη διασφάλιση της ηθικής και δεοντολογίας, τα πρακτικά ζητήματα χορήγησης των ερωτηματολογίων, καθώς και αντίγραφο της σχετικής έγκρισης από το Υπουργείο Παιδείας.

Πριν την έναρξη της διαδικασίας της χορήγησης των ερωτηματολογίων, οι διευθύνσεις των σχολείων που θα συμμετείχαν στην έρευνα ενημερώθηκαν εκ νέου από το ΕΠΙΨΥ (στο Ν. Αττικής) και από τα Κέντρα Πρόληψης (στους υπόλοιπους νομούς) μέσω υλικού που τους απεστάλη με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και – όπου απαιτούνταν – δια ζώσης. Ζητήθηκε από τους Διευθυντές να αποστείλουν με τους μαθητές στους γονείς τους έντυπο από το ΕΠΙΨΥ με το οποίο ζητείτο η συγκατάθεσή τους για τη συμμετοχή του παιδιού τους στην έρευνα (βλ. 2.3.6.). Ακολούθως, τα στελέχη του ΕΠΙΨΥ και των Κέντρων Πρόληψης επικοινωνήσαν τηλεφωνικά με το κάθε σχολείο προκειμένου να καθοριστεί η ημέρα και ώρα συλλογής στοιχείων και ζητήθηκε από τους διευθυντές να ενημερώσουν στη συνέχεια οι ίδιοι τους καθηγητές των επιλεγμένων τμημάτων σχετικά με την ημέρα και ώρα κατά την οποία θα πραγματοποιούνταν η χορήγηση του ερωτηματολογίων.

Περίοδος και μέθοδος συλλογής στοιχείων της έρευνας

Η συλλογή των στοιχείων πραγματοποιήθηκε την περίοδο Μαρτίου – Μαΐου 2019. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου έγινε από τους μαθητές μέσα στη σχολική αίθουσα με την καθοδήγηση των συνεργατών-ερευνητών, δίχως την (ή μόνο με τη διακριτική) παρουσία εκπαιδευτικού. Τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια τοποθετούνταν από τους ίδιους τους μαθητές σε ειδικό φάκελο. Για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, τα τμήματα των σχολείων που συμμετείχαν στην έρευνα διέθεσαν συνολικά 2 συνεχόμενες διδακτικές ώρες. Η έρευνα στο κάθε σχολείο ολοκληρώθηκε μέσα στην ίδια ημέρα εκτός από λίγες εξαιρέσεις στις οποίες για λόγους προγραμματισμού η έρευνα ολοκληρώθηκε σε δύο ημέρες.

Έλεγχοι και κωδικογράφηση ερωτηματολογίων

Τα ερωτηματολόγια συγκεντρώθηκαν στο ΕΠΙΨΥ όπου και έγινε ποιοτικός έλεγχος, κωδικογράφηση, εισαγωγή των στοιχείων στη βάση δεδομένων και στατιστική ανάλυση για το σύνολο της χώρας, τα τρία γεωγραφικά στρώματα, ανά περιφέρεια και ανά νομό- όχι ανά σχολείο ή τμήμα ξεχωριστά.

Ειδικότερα, μετά από την παραλαβή των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων από το ΕΠΙΨΥ έγιναν οι ακόλουθες ενέργειες:

- Έλεγχος και καταγραφή του υλικού της έρευνας που παρελήφθη από το ΕΠΙΨΥ (π.χ. αντιστοιχία τμημάτων στους καταλόγους του δείγματος με τα τμήματα που αναγράφονταν στους φακέλους με τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, συνέπεια μεταξύ των στοιχείων του Δελτίου Τμήματος κτλ.).
- Έλεγχος του περιεχομένου του Δελτίου Τμήματος για κάθε ένα τμήμα που συμμετείχε στην έρευνα.
- Επικοινωνία με τυχαία επιλεγμένο δείγμα σχολείων που συμμετείχαν στην έρευνα προκειμένου να αξιολογηθεί η τήρηση από την πλευρά των ερευνητών της ορθής διαδικασίας διεξαγωγής της έρευνας.
- Για κάθε ένα από τα περίπου 18.000 ερωτηματολόγια που συγκεντρώθηκαν στο ΕΠΙΨΥ, έγινε η κωδικογράφηση του εξωφύλλου και των και ερωτήσεων ανοιχτού τύπου.

Δημιουργία και έλεγχος της βάσης δεδομένων

Η εισαγωγή των στοιχείων των ερωτηματολογίων σε βάση δεδομένων έγινε με τη χρήση του προγράμματος Teleform και ειδικού σαρωτή. Ακολούθως, διενεργήθηκαν δειγματοληπτικοί έλεγχοι της ορθής εισαγωγής των στοιχείων. Μετά την ολοκλήρωση της εισαγωγής των στοιχείων πραγματοποιήθηκε σειρά στατιστικών ελέγχων λογικής συνέπειας για τον εντοπισμό άκυρων/αναξιόπιστων ερωτηματολογίων και τη μερική διόρθωση ελλειπουσών τιμών.

Διασφάλιση ηθικής και δεοντολογίας

Όπως προαναφέρθηκε, το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου και η μεθοδολογία της έρευνας έλαβαν την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας. Η συμμετοχή των μαθητών στην έρευνα ήταν προαιρετική, ενώ επιπλέον είχε προηγουμένως ζητηθεί και η συναίνεση των γονέων. Οι στόχοι, η σημασία και η μεθοδολογία της έρευνας ανακοινώθηκαν σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (Περιφερειακές Διευθύνσεις, κατά τόπους Δ/νσεις Δ/θμιας, Διευθυντές σχολείων, γονείς, μαθητές) σε κάθε φάση της έρευνας.

Ειδικό έντυπο συναίνεσης γονέων συντάχθηκε από την ερευνητική ομάδα του ΕΠΙΨΥ και δόθηκε στους Διευθυντές των σχολείων από τους κατά τόπους ερευνητές προκειμένου να το αποστείλουν στους γονείς των μαθητών. Το έντυπο αυτό περιελάμβανε σύντομη περιγραφή του σκοπού της έρευνας, των θεματικών του ερωτηματολογίου, τα στοιχεία των εμπλεκόμενων φορέων, καθώς και τους τρόπους διασφάλισης της ανωνυμίας των απαντήσεων των μαθητών. Στο έντυπο αυτό οι γονείς μπορούσαν να δηλώσουν τη συναίνεση ή την άρνησή τους για τη συμμετοχή των παιδιών τους στην έρευνα.

Το ερωτηματολόγιο συντάχθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζει την ανωνυμία. Ειδικότερα, στο ερωτηματολόγιο δεν καταγραφόταν πουθενά το όνομα των μαθητών, ενώ, επιπλέον, οι ερωτήσεις ήταν κυρίως «κλειστού» τύπου με αποτέλεσμα να περιορίζεται στο ελάχιστο η εμφάνιση του γραφικού χαρακτήρα των συμμετεχόντων.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Σχολικές μονάδες / τμήματα

Στην έρευνα του 2019 κλήθηκαν να συμμετάσχουν συνολικά 393 Λύκεια-τελικά συμμετείχαν 351. Οι Διευθύνσεις 42 σχολείων (10,7%) αρνήθηκαν τη συμμετοχή κυρίως λόγω του ότι είχαν ήδη χαθεί διδακτικές ώρες κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους και υπήρχε δυσκολία στην ολοκλήρωση της κάλυψης της διδακτέας ύλης. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, τα μισά (50,0%) ιδιωτικά σχολεία αρνήθηκαν τη συμμετοχή στην έρευνα-ποσοστό σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο για τα δημόσια σχολεία (8,8% για τα δημόσια Ενιαία Λύκεια και 11,0% για τα ΕΠΑΛ). Τα υψηλότερα ποσοστά άρνησης καταγράφηκαν στην Περιφέρεια Αττικής (25,0%) και Ηπείρου (17,9%) ενώ στις Περιφέρειες Στερεάς Ελλάδα και Νοτίου Αιγαίου το ποσοστό αρνήσεων ήταν μηδενικό (Πίνακας 2).

Μαθητές

Συνολικά 21823 μαθητές ήταν εγγεγραμμένοι σε 1075 τμήματα στα οποία διενεργήθηκε η Έρευνα (ενεργοί μαθητές). Από αυτούς, το 88,5% ήταν παρόντες την ημέρα της χορήγησης των ερωτηματολογίων. Περίπου 11,5% των εγγεγραμμένων μαθητών ήταν απόντες, με ελαφρώς υψηλότερα ποσοστά απουσιών να παρατηρούνται στα ΕΠΑΛ (13,8%) Τα υψηλότερα ποσοστά απόντων μαθητών καταγράφηκαν στις Περιφέρειες Ηπείρου (14,7%) και Δυτικής Ελλάδας (14,6%) και το χαμηλότερο στην Κρήτη (8,9%) (Πίνακας 3). Από τους παρόντες μαθητές, το ερωτηματολόγιο συμπλήρωσαν 17910 (92,8% επί των παρόντων)- το αντίστοιχο ποσοστό για τα ΕΠΑΛ ήταν χαμηλότερο (88,7%) σε σύγκριση με τα Ενιαία δημόσια (93,7%) και ιδιωτικά (93,5%) Λύκεια. Ποσοστό 7,2% (11,3% για τα ΕΠΑΛ και 6,3% και 6,5% για τα Ενιαία δημόσια και ιδιωτικά Λύκεια, αντίστοιχα) αρνήθηκαν να

συμμετάσχουν, στην πλειονότητα των περιπτώσεων λόγω άρνησης των γονιών τους (από τους οποίους ζητήθηκε η συναίνεση). Τα υψηλότερα ποσοστά αρνήσεων παρατηρήθηκαν στις Περιφέρειες Πελοποννήσου (14,7%) και Δυτικής Ελλάδας (13,5%) ενώ τα χαμηλότερα στις νησιωτικές περιοχές (2,0% για το Ν. Αιγαίο και 3,2% για το Β. Αιγαίο) (Πίνακας 3).

Πίνακας 2. Αριθμός επιλεγμένων σχολικών μονάδων, αρνήσεων και σχολικές μονάδες που συμμετείχαν στην έρευνα, στο σύνολο, ανά τύπο σχολείου, ανά γεωγραφικό στρώμα και ανά Περιφέρεια

	ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ (ΛΥΚΕΙΑ)			
	Επιλεγμένες	Αρνήσεις		Τελικό δείγμα
	N	N	%	N
Σύνολο χώρας	393	42	10.7%	351
<i>Ανά τύπο σχολείου</i>				
Δημόσια - Ενιαία Λύκεια	306	27	8.8%	279
Δημόσια - ΕΠΑΛ	73	8	11.0%	65
Ιδιωτικά - Ενιαία Λύκεια	14	7	50.0%	7
<i>Ανά στρώμα</i>				
Ν. Αττικής	60	15	25.0%	45
Ν. Θεσσαλονίκης	25	5	20.0%	20
Λοιπές περιοχές	308	22	7.1%	286
<i>Ανά Περιφέρεια</i>				
Ανατ. Μακεδονία-Θράκη	28	2	7.1%	26
Κεντρική Μακεδονία	62	7	11.3%	55
Δυτική Μακεδονία	26	3	11.5%	23
Θεσσαλία	27	1	3.7%	26
Ήπειρος	28	5	17.9%	23
Ιόνια Νησιά	25	2	8.0%	23
Δυτική Ελλάδα	21	2	9.5%	19
Στερεά Ελλάδα	30	0	0.0%	30
Πελοπόννησος	24	1	4.2%	23
Αττική	60	15	25.0%	45
ΒόρειοΑιγαίο	21	1	4.8%	20
ΝότιοΑιγαίο	12	0	0.0%	12
Κρήτη	22	1	4.5%	21

Ο ποιοτικός έλεγχος και οι λογικοί έλεγχοι των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων οδήγησαν στην εξαίρεση 177 (1,0%) ερωτηματολογίων στη βάση κυρίως του μεγάλου ποσοστού ασυμπλήρωτων ερωτήσεων και συστηματικών ασυνεπειών. Το αντίστοιχο ποσοστό ήταν σχεδόν πενταπλάσιο για τα ΕΠΑΛ (2,9%) συγκριτικά με τα Ενιαία Λύκεια (0,6%). Το υψηλότερο ποσοστό άκυρων ερωτηματολογίων καταγράφηκε στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (2,3%) και το χαμηλότερο στην Κρήτη (0,2%).

Τα αποτελέσματα της έρευνας βασίστηκαν τελικά στα στοιχεία 17733 ερωτηματολογίων, σε παρόμοιο ποσοστό αγοριών (48,4%) και κοριτσιών (51,6%) (Πίνακας 3).

Πίνακας 3. Αριθμός ενεργών μαθητών, αρνήσεων, άκυρων ερωτηματολογίων και τελικό δείγμα μαθητών, στο σύνολο, και ανά τύπο σχολείου, γεωγραφικό στρώμα, Περιφέρεια και φύλο

	ΜΑΘΗΤΕΣ										Τελικό δείγμα							
	Ενεργοί ¹⁾		Παρόντες ²⁾		Απόντες ²⁾		Αρνήσεις		Συγκεντρωμένα ερωτηματολόγια		Άκυρα / Εξαιρέθηκαν		Σύνολο		Αγόρια		Κορίτσια	
	N	N	%	N	% ³⁾	N	% ⁴⁾	N	% ⁴⁾	N	% ⁵⁾	N	% ⁶⁾	N	% ⁷⁾	N	% ⁷⁾	
Σύνολο χώρας	21823	19305	88.5%	2518	11.5%	1395	7.2%	17910	92.8%	177	1.0%	17733	81.3%	8574	48.4%	9159	51.6%	
<i>Ανά τύπο σχολείου</i>																		
Δημόσια - Ενιαία	17402	15486	89.0%	1916	11.0%	983	6.3%	14503	93.7%	88	0.6%	14415	82.8%	6476	44.9%	7939	55.1%	
Δημόσια - ΕΠΑΛ	3988	3437	86.2%	551	13.8%	387	11.3%	3050	88.7%	87	2.9%	2963	74.3%	1913	64.6%	1050	35.4%	
Ιδιωτικά - Ενιαία	433	382	88.2%	51	11.8%	25	6.5%	357	93.5%	2	0.6%	355	82.0%	185	52.1%	170	47.9%	
<i>Ανά Στρώμα</i>																		
N. Αττικής	2989	2656	88.9%	333	11.1%	168	6.3%	2488	93.7%	21	0.8%	2467	82.5%	1181	47.9%	1286	52.1%	
N. Θεσσαλονίκης	1318	1156	87.7%	162	12.3%	54	4.7%	1102	95.3%	10	0.9%	1092	82.9%	534	48.9%	558	51.1%	
Λοιπές περιοχές	17516	15493	88.5%	2023	11.5%	1173	7.6%	14320	92.4%	146	1.0%	14174	80.9%	6859	48.4%	7315	51.6%	
<i>Ανά Περιφέρεια</i>																		
Ανατ. Μακεδονία-Θράκη	1601	1427	89.1%	174	10.9%	135	9.5%	1292	90.5%	18	1.4%	1274	79.6%	623	48.9%	651	51.1%	
Κεντρική Μακεδονία	3463	3071	88.7%	392	11.3%	178	5.8%	2893	94.2%	27	0.9%	2866	82.8%	1374	47.9%	1492	52.1%	
Δυτική Μακεδονία	1595	1425	89.3%	170	10.7%	111	7.8%	1314	92.2%	6	0.5%	1308	82.0%	644	49.2%	664	50.8%	
Θεσσαλία	1648	1470	89.2%	178	10.8%	128	8.7%	1342	91.3%	8	0.6%	1334	80.9%	672	50.4%	662	49.6%	
Ήπειρος	1273	1086	85.3%	187	14.7%	77	7.1%	1009	92.9%	16	1.6%	993	78.0%	476	47.9%	517	52.1%	
Ιόνια/Νησιά	1242	1114	89.7%	128	10.3%	63	5.7%	1051	94.3%	24	2.3%	1027	82.7%	512	49.9%	515	50.1%	
Δυτική Ελλάδα	1166	996	85.4%	170	14.6%	134	13.5%	862	86.5%	7	0.8%	855	73.3%	398	46.5%	457	53.5%	
Στερεά Ελλάδα	1905	1689	88.7%	216	11.3%	80	4.7%	1609	95.3%	15	0.9%	1594	83.7%	786	49.3%	808	50.7%	
Πελοπόννησος	1753	1527	87.1%	226	12.9%	224	14.7%	1303	85.3%	11	0.8%	1292	73.7%	631	48.8%	661	51.2%	
Αττική	2989	2656	88.9%	333	11.1%	168	6.3%	2488	93.7%	21	0.8%	2467	82.5%	1181	47.9%	1286	52.1%	
Βόρειο Αιγαίο	1146	1015	88.6%	131	11.4%	32	3.2%	983	96.8%	11	1.1%	972	84.8%	465	47.8%	507	52.2%	
Νότιο Αιγαίο	732	635	86.7%	97	13.3%	13	2.0%	622	98.0%	11	1.8%	611	83.5%	270	44.2%	341	55.8%	
Κρήτη	1310	1194	91.1%	116	8.9%	52	4.4%	1142	95.6%	2	0.2%	1140	87.0%	542	47.5%	598	52.5%	

¹⁾ Στα επιλεγμένα τμήματα (βάσει στοιχείων του Δελτίου Τμήματος)

²⁾ Την ημέρα της χορήγησης των ερωτηματολογίων

³⁾ Ποσοστό επί των ενεργών μαθητών

⁴⁾ Ποσοστό επί των παρόντων μαθητών

⁵⁾ Ποσοστό επί των συγκεντρωμένων ερωτηματολογίων

⁶⁾ Ποσοστό επί των ενεργών

⁷⁾ Ποσοστό επί του συνόλου του τελικού δείγματος

Διάρκεια συμπλήρωσης και συνεργασία μαθητών

Όπως προκύπτει από τις πληροφορίες στα Δελτία Τμήματος που συμπλήρωσαν οι συνεργάτες-ερευνητές, η μέση διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου ήταν τα 54 λεπτά (εύρος 16'-98')-η μέση διάρκεια συμπλήρωσης ήταν ελαφρώς υψηλότερη για τα ιδιωτικά Λύκεια (62') και δεν διαφοροποιήθηκε μεταξύ των Περιφερειών της χώρας (Πίνακας 4).

Στα περισσότερα από τα τμήματα οι συνθήκες κατά τη διάρκεια της συμπλήρωσης ήταν ικανοποιητικές και μόνο σε ποσοστό 5,2% των τμημάτων αναφέρθηκε ότι τουλάχιστον οι μισοί μαθητές ήταν ανήσυχoi- το αντίστοιχο ποσοστό ήταν τετραπλάσιο για τα ΕΠΑΛ (13,8%) συγκριτικά με τα δημόσια Ενιαία Λύκεια (3,2%). Μεταξύ των Περιφερειών, στη Δυτική Ελλάδα καταγράφηκε το υψηλότερο ποσοστό τμημάτων στα οποία αναφέρθηκε ότι οι μισοί τουλάχιστον μαθητές ήταν ανήσυχoi (10,5%) και στην Ανατολική Μακεδονία-Θράκη το χαμηλότερο (0,0%).

Στη συντριπτική πλειονότητα των τμημάτων (96,7%) οι περισσότεροι μαθητές έδειξαν ενδιαφέρον και σοβαρότητα στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου- σε χαμηλότερο ποσοστό στα ΕΠΑΛ (91,1%).

Πίνακας 4. Διάρκεια συμπλήρωσης, κλίμα στην αίθουσα και ευκολία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

	Διάρκεια συμπλήρωσης (μέση τιμή (ελάχιστη-μέγιστη))	Τμήματα με "ανήσυχους" τουλάχιστον τους μισούς μαθητές	Τμήματα με "σοβαρούς" τους περισσότερους μαθητές	Τμήματα με μαθητές στα οποία οι συνεργάτες-ερευνητές θεώρησαν ότι ήταν "εύκολη" η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου
	Λεπτά	%	%	%
Σύνολο χώρας	54 (16-98)	5.2%	96.7%	73.8%
<i>Ανά τύπο σχολείου</i>				
Δημόσια - Ενιαία	54 (25-95)	3.2%	98.0%	77.4%
Δημόσια - Τεχν./Επαγ.	54(16-98)	13.8%	91.1%	57.7%
Ιδιωτικά - Ενιαία	62 (45-82)	0.0%	100.0%	90.0%
<i>Ανά Στρώμα</i>				
Ν. Αττικής	54 (30-80)	5.3%	93.9%	70.5%
Ν. Θεσσαλονίκης	57 (40-95)	3.3%	98.3%	65.0%
Λοιπές περιοχές	54 (16-98)	5.3%	97.0%	74.9%
<i>Ανά Περιφέρεια</i>				
Ανατ. Μακεδονία-Θράκη	55 (30-98)	0.0%	100.0%	70.8%
Κεντρική Μακεδονία	56 (35-95)	3.6%	97.0%	67.1%
Δυτική Μακεδονία	53 (34-70)	9.3%	98.6%	80.0%
Θεσσαλία	53 (25-75)	3.9%	98.7%	87.7%
Ήπειρος	54 (35-75)	1.5%	100.0%	95.5%
Ιόνια Νησιά	53 (16-70)	1.5%	95.5%	73.3%
Δυτική Ελλάδα	52 (30-70)	10.5%	92.9%	87.7%
Στερεά Ελλάδα	54 (30-90)	9.2%	96.6%	70.6%
Πελοπόννησος	55 (25-80)	3.7%	96.3%	76.9%
Αττική	54 (30-80)	5.3%	93.9%	70.5%
Βόρειο Αιγαίο	54 (38-85)	8.3%	96.7%	60.0%
Νότιο Αιγαίο	56 (35-80)	5.7%	100.0%	81.8%
Κρήτη	54 (30-80)	7.9%	93.7%	50.8%

Τέλος, οι ερευνητές εκτίμησαν ότι η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου δεν παρουσίασε δυσκολίες για τους περισσότερους μαθητές στο 73,8% των τμημάτων που συμμετείχαν στην έρευνα, με τα αντίστοιχα ποσοστά να διαφοροποιούνται μεταξύ ΕΠΑΛ (57,7%), Ενιαίων δημοσίων (77,4%) και ιδιωτικών Λυκείων (90,0%, **Πίνακας 4**). Σε υψηλότερο ποσοστό στην Ήπειρο (95,5%) και σε χαμηλότερο στην Κρήτη (50,8%) ανέφεραν οι συνεργάτες-ερευνητές ότι η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ήταν εύκολη για τους περισσότερους από τους μαθητές.

Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος

Τα κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία του τελικού δείγματος παρουσιάζονται αναλυτικά για το Σύνολο των μαθητών, ανά γεωγραφικό στρώμα και ανά Περιφέρεια στον **Πίνακα 5**.

Ειδικότερα, η μέση ηλικία των μαθητών για το σύνολο του δείγματος ήταν 16,8 έτη (ειδικότερα, για τους μαθητές Α' Λυκείου 15,9 έτη, για τους μαθητές Β' Λυκείου 16,9 έτη και για τους μαθητές Γ' Λυκείου 17,9 έτη). Κορίτσια και αγόρια εκπροσωπούνται σε παρόμοιο ποσοστό στο δείγμα της έρευνας (51,6% και 48,4%, αντίστοιχα).

Σε ποσοστό 82,2% οι μαθητές του δείγματος ζουν και με τους δύο βιολογικούς γονείς, σε υψηλότερο ποσοστό στη Θεσσαλία (86,5%) και την Ήπειρο (86,2%) και σε χαμηλότερο στο Νότιο Αιγαίο (77,0%) και την Αττική (79,4%). Ένας στους 7 μαθητές (14,0%) των εφήβων αναφέρει ότι ζει σε μονογονεϊκή οικογένεια και ποσοστό 3,8% σε αναδομημένη οικογένεια με ένα βιολογικό και έναν θετό γονιό.

Η συντριπτική πλειονότητα των μαθητών του δείγματος (94,6%) γεννήθηκαν στην Ελλάδα- σε υψηλότερο ποσοστό στην Περιφέρεια Αττικής (96,4%) και σε χαμηλότερο στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (91,0%).

Περισσότεροι από ένας στους 4 (27,4%) αναφέρουν ότι έχουν έναν τουλάχιστον γονιό γεννημένο εκτός Ελλάδας με το υψηλότερο αντίστοιχο ποσοστό να καταγράφεται στο Νότιο Αιγαίο (36,1%) και το χαμηλότερο στη Δυτική Ελλάδα (16,7%). Ένας στους 7 μαθητές (14,4%) ανέφεραν ότι και οι 2 γονείς τους έχουν γεννηθεί εκτός Ελλάδας, με το υψηλότερο αντίστοιχο ποσοστό να καταγράφεται στα Ιόνια Νησιά (20,0%) και το χαμηλότερο στη Δυτική Μακεδονία (7,7%).

Ποσοστό 13,6% των μαθητών ανέφεραν ότι ένας τουλάχιστον από τους γονείς τους είναι άνεργος/η, με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στη Δυτική Ελλάδα (19,8%) και το χαμηλότερο στα Ιόνια Νησιά (9,1%). Ποσοστό 1,0% των μαθητών ανέφεραν ότι και οι δύο γονείς ήταν άνεργοι, με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στην Ανατ. Μακεδονία-Θράκη (1,5%) και το χαμηλότερο στο Νότιο Αιγαίο (0,0%).

Πίνακας 5. Κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά για το σύνολο των μαθητών, και ανά γεωγραφικό στρώμα και ανά Περιφέρεια

		Σύνολο (N =17733)	N. Αττικής (N =2467)	N. Θεσσαλονίκης (N =1092)	Λοιπές περιοχές (N =14174)	Ανατ. Μακεδονία- Θράκη (N =1274)	Κεντρική Μακεδονία (N =2866)	Δυτική Μακεδονία (N =1308)	Θεσσαλία (N =1334)	Ήπειρος (N =993)	Ιόνια Νησιά (N =1207)	Δυτική Ελλάδα (N =855)	Στερεά Ελλάδα (N =1594)	Πελοπόν- νησος (N =1292)	Αττική (N =2467)	Βόρειο Αιγαίο (N =972)	Νότιο Αιγαίο (N =611)	Κρήτη (N =1140)
		(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Φύλο	Αγόρι	48.4	47.9	48.9	48.4	48.9	47.9	49.2	50.4	47.9	49.9	46.5	49.3	48.8	47.9	47.8	44.2	47.5
	Κορίτσι	51.6	52.1	51.1	51.6	51.1	52.1	50.8	49.6	52.1	50.1	53.5	50.7	51.2	52.1	52.2	55.8	52.5
Μέση ηλικία (τυπική απόκλιση) Σύνολο		16,8 (1,0)	15,8 (0,4)	16,9 (0,6)	17,9 (0,5)	16,9 (1,0)	16,8 (1,0)	16,8 (0,9)	16,8 (1,0)	16,8 (0,9)	16,9 (1,0)	16,9 (1,0)	16,8 (1,0)	16,8 (1,0)	16,8 (1,0)	16,9 (1,0)	6,8 (1,1)	16,8 (1,0)
	A' Λυκείου	15,8 (0,4)	15,8 (0,4)	15,9 (0,4)	15,9 (0,5)	15,9 (0,5)	15,9 (0,5)	15,8 (0,3)	15,8 (0,3)	15,8 (0,4)	15,9 (0,6)	15,9 (0,5)	15,9 (0,4)	15,8 (0,4)	15,8 (0,4)	15,9 (0,7)	15,8 (0,4)	15,8 (0,4)
	B' Λυκείου	16,9 (0,6)	16,9 (0,6)	16,9 (0,5)	16,9 (0,6)	17,0 (0,6)	16,9 (0,6)	16,8 (0,3)	17,0 (0,7)	16,8 (0,4)	16,9 (0,6)	16,9 (0,6)	16,9 (0,5)	16,8 (0,5)	16,9 (0,6)	16,9 (0,5)	17 (0,7)	16,9 (0,5)
	Γ' Λυκείου	17,9 (0,5)	17,9 (0,5)	17,9 (0,5)	17,9 (0,5)	17,9 (0,6)	17,9 (0,5)	17,8 (0,4)	17,9 (0,5)	17,8 (0,4)	17,9 (0,6)	18,0 (0,6)	17,9 (0,5)	17,9 (0,5)	17,9 (0,5)	17,9 (0,5)	18 (0,6)	17,9 (0,4)
Δομή οικογένειας	Δύο βιολογικοί γονείς	82.2	79.4	82.2	84.0	82.8	83.6	84.4	86.5	86.2	80.2	84.7	82.0	85.7	79.4	82.9	77.0	84.2
	Ένας βιολογικός γονιός	14.0	16.5	14.6	12.2	12.1	13.3	13.0	10.5	10.9	14.9	12.6	13.2	11.7	16.5	12.4	16.2	12.0
	Βιολογικός και θετός γονιός	3.8	4.1	3.1	3.7	5.1	3.1	2.6	3.0	2.9	4.9	2.8	4.7	2.6	4.1	4.6	6.8	3.7
Χώρα γέννησης - Ελλάδα	Μαθητή / ρια	94.6	96.4	94.1	93.6	93.1	93.4	94.1	94.8	92.6	91.0	95.9	94.9	92.3	96.4	93.4	92.2	94.4
	Μητέρα	77.7	75.7	74.9	79.5	78.0	75.6	84.1	83.0	81.7	68.9	87.1	80.8	76.8	75.7	80.7	71.1	78.3
	Πατέρας	81.5	79.0	76.7	84.0	81.4	79.5	86.6	85.8	85.4	77.6	89.5	84.0	82.5	79.0	85.5	75.5	85.4
	1 τουλαχ. αλλοδαπός γονιός	27.4	28.9	33.1	25.6	29.4	31.3	22.7	22.2	24.1	35.2	16.7	22.8	27.5	28.9	23.9	36.1	25.2
	2 αλλοδαποί γονείς	14.4	17.1	16.8	12.4	12.7	15.0	7.7	11.0	10.2	20.0	8.0	13.4	14.8	17.1	11.2	18.1	12.9
Άνεργοι γονείς	Πατέρας άνεργος	4.2	4.4	5.9	3.7	3.8	5.0	4.9	4.1	2.8	2.8	5.8	3.8	3.2	4.4	3.1	0.9	3.2
	Μητέρα άνεργη	10.7	9.8	11.2	11.2	11.0	11.4	14.3	12.5	9.5	7.2	15.8	14.1	9.6	9.8	10.8	3.9	8.4
	1 τουλαχ. γονιός άνεργος	13.6	12.9	15.4	13.6	12.8	14.9	17.5	15.3	11.7	9.1	19.8	16.1	12.0	12.9	12.3	4.7	10.5
	2 γονείς άνεργοι	1.0	0.9	1.3	1.0	1.5	1.2	1.3	1.0	0.5	0.8	1.2	1.3	0.6	0.9	1.3	0.0	1.0

ΜΕΡΟΣ Β: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στο Β΄ Μέρος της Έκθεσης παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της έρευνας για τις κυριότερες θεματικές του ερωτηματολογίου και συγκεκριμένα το *Κάπνισμα*, την *Κατανάλωση αλκοόλ*, τη χρήση *Παράνομων ουσιών*, την ενασχόληση με τα *Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης* και τα *Ηλεκτρονικά παιχνίδια* και το *Στοιχηματισμό*.

Σε κάθε Κεφάλαιο περιγράφονται οι κυριότεροι δείκτες που εξετάστηκαν, σε μορφή σχετικών συχνοτήτων (%), χωρισμένοι στις ακόλουθες ενότητες:

- Η κατάσταση το 2019, για το σύνολο των μαθητών ηλικίας 16-18 ετών
- Οι διαφορές μεταξύ των τριών ηλικιακών ομάδων (16, 17 και 18)
- Οι διαφορές μεταξύ των φύλων (αγόρια, κορίτσια)
- Οι διαφορές ανάμεσα σε τρία οικονομικά επίπεδα στα οποία κατηγοριοποιήθηκε η οικογένεια των μαθητών σύμφωνα με τις απαντήσεις τους σε ειδική κλίμακα αξιολόγησης της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας και ακολούθως βάσει της κατανομής των σκορ σε α) στο κατώτερο 20% (αναφέρεται στο εξής ως 'χαμηλότερο'), β) το ενδιάμεσο 60% (αναφέρεται στο εξής ως 'μεσαίο' και γ) το ανώτερο 20% (αναφέρεται στο εξής ως 'υψηλότερο' οικονομικό επίπεδο) ¹
- Οι γεωγραφικές διαφορές-ανά γεωγραφικό στρώμα (Ν. Αττικής, Ν. Θεσσαλονίκης και Λοιπές Περιοχές) και ανά Περιφέρεια
- Διαχρονικές τάσεις, για όσα έτη υπάρχουν συγκρίσιμα στοιχεία
- Οι διαφορές μεταξύ των 16χρονων μαθητών στην Ελλάδα και των 35 χωρών (μέσος όρος) που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα ESPAD το 2019.

Οι διαφορές μεταξύ ηλικιών, φύλων, οικονομικών επιπέδων, γεωγραφικών στρωμάτων και ετών της έρευνας αναφέρονται ως «σημαντικές» όταν $p < 0,01$. Οι διαφορές μεταξύ των Περιφερειών δεν έχουν ελεγχθεί στατιστικά και παρουσιάζονται μόνο σε περιγραφικό επίπεδο.

¹ Η κλίμακα περιγράφεται στο: Boyce, W., Torsheim, T., Currie, C., & Zambon, A. (2006). The family affluence scale as a measure of national wealth: validation of an adolescent self-report measure. *Social indicators research*, 78(3), 473-487.

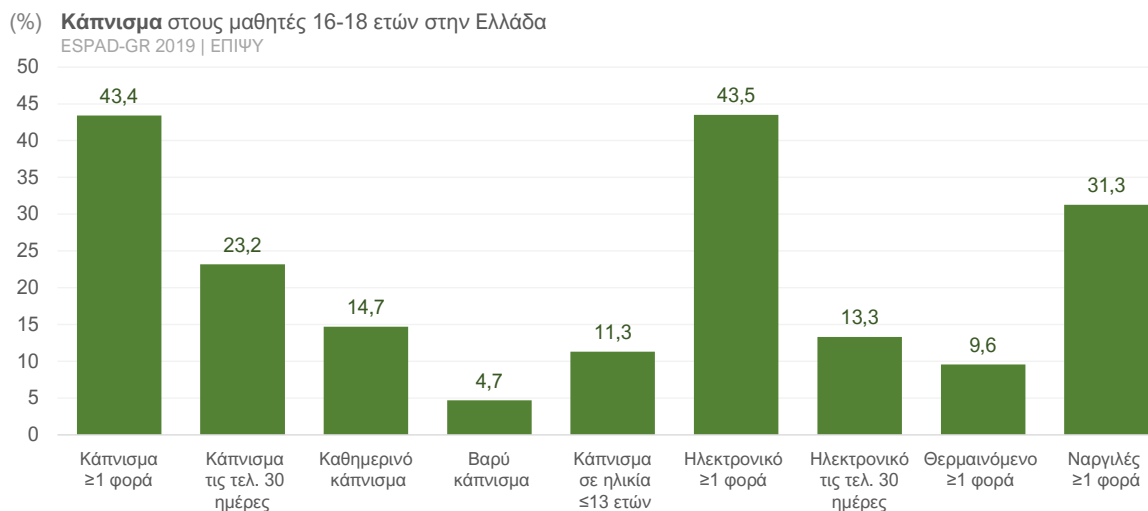
1. ΚΑΠΝΙΣΜΑ

1.1 Κάπνισμα στους μαθητές 16-18 ετών

Κάπνισμα—Η πλειονότητα των μαθητών 16-18 ετών στην Ελλάδα δεν έχουν καπνίσει ποτέ τσιγάρο. Λίγοι παραπάνω από δύο στους 5 (43,4%) έχουν καπνίσει έστω και μία φορά (**Γράφημα 1**). Σχεδόν ένας στους 4 (23,2%) έχουν καπνίσει πολύ πρόσφατα, τις 30 τελευταίες ημέρες. Ένας στους 7 (14,7%) καπνίζει καθημερινά, ενώ σε ποσοστό 4,7% καπνίζουν τουλάχιστον μισό πακέτο τσιγάρα καθημερινά—καπνίζουν «βαριά». Ένας στους 9 (11,3%) έχει καπνίσει το πρώτο του τσιγάρο σε πολύ μικρή ηλικία, 13 ετών ή και νωρίτερα (ή ένας στους 4, μεταξύ όσων έχουν καπνίσει έστω κι ένα τσιγάρο).

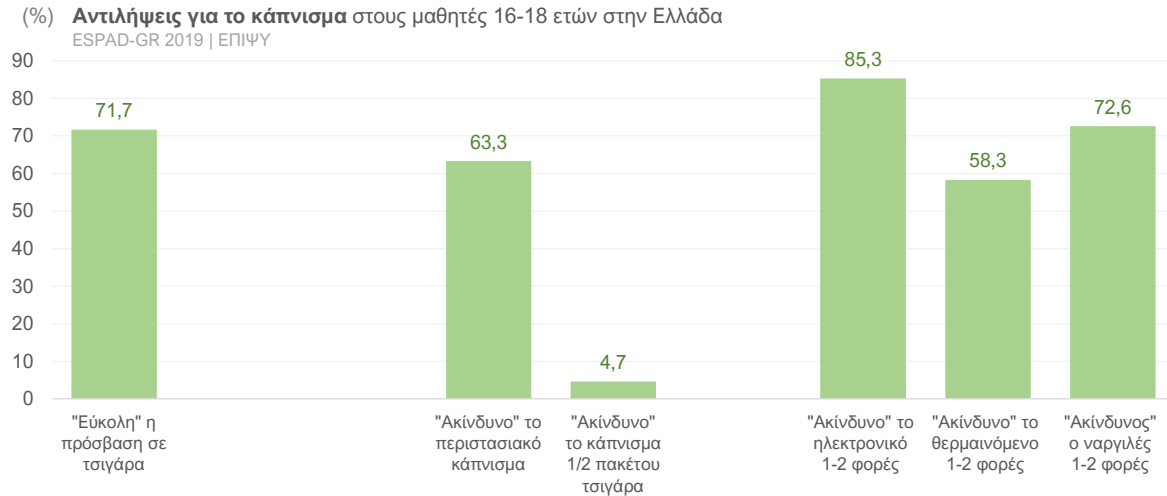
Χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου έχουν κάνει λίγο περισσότεροι από δύο στους 5 (43,5%) μαθητές 16-18 ετών (**Γράφημα 1**). Σχεδόν ένας στους 3 (31,7%) έχει κάνει πρόσφατη χρήση, δηλαδή κατά τη διάρκεια των τελευταίων 12 μηνών, και ένας στους 8 (13,3%) πολύ πρόσφατη χρήση, μέσα στις 30 τελευταίες ημέρες. Ένας στους 10 (9,6%) μαθητές 16-18 ετών έχει χρησιμοποιήσει θερμαινόμενο τσιγάρο. Εξ αυτών, τα 2/3 (6,7%) έχουν καπνίσει θερμαινόμενο τσιγάρο πρόσφατα, δηλαδή μέσα στους τελευταίους 12 μήνες. Σε ποσοστό 3,1% αναφέρουν ότι έχουν καπνίσει θερμαινόμενο τσιγάρο πολύ πρόσφατα, δηλαδή μέσα στις 30 τελευταίες ημέρες. Σχεδόν ένας στους 3 (31,3%) έχει χρησιμοποιήσει ναργιλέ έστω και μία φορά, ένας στους 4 (23,5%) πρόσφατα και ένας στους 11 (9,2%) πολύ πρόσφατα.

Γράφημα 1. Κάπνισμα στους μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα

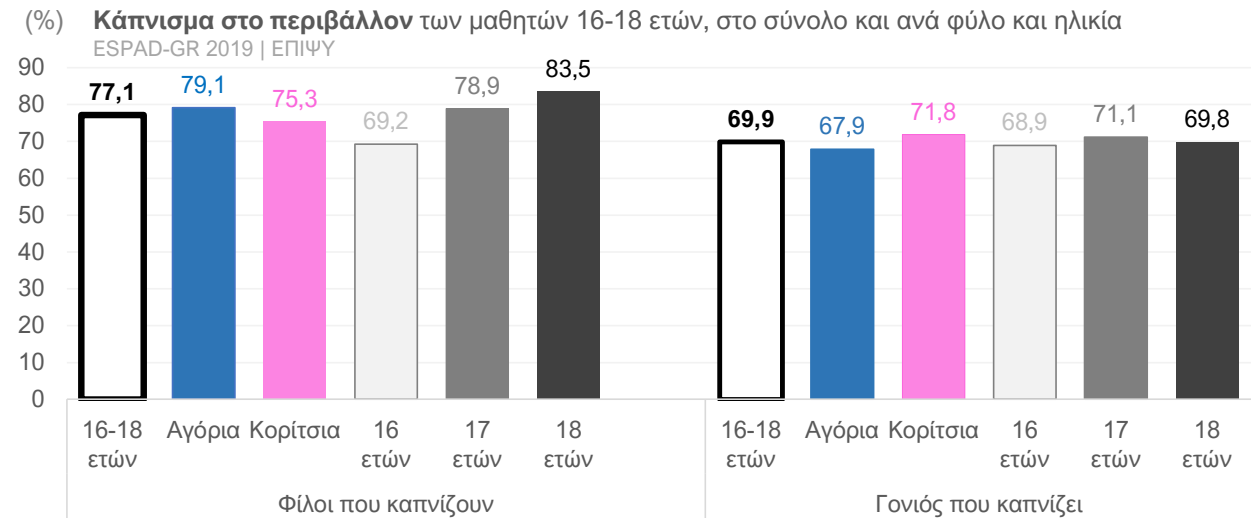
Αντιλήψεις—Για σχεδόν τρεις στους 4 (71,7%) μαθητές 16-18 ετών θα ήταν «πολύ» ή «μάλλον εύκολο» (στο εξής, αναφέρεται συμβατικά ως «εύκολο») να βρουν τσιγάρα σε περίπτωση που θα ήθελαν (**Γράφημα 2**). Σχεδόν δύο στους 3 (63,3%) θεωρούν «ακίνδυνο» να καπνίζει κανείς τσιγάρο περιστασιακά, ενώ σε ποσοστό 4,7%, θεωρούν «ακίνδυνο» να καπνίζει κανείς μισό πακέτο τσιγάρα την ημέρα. Περισσότεροι από τέσσερις στους 5 (85,3%) θεωρούν «ακίνδυνη» τη χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου 1-2 φορές. Σχεδόν οι τρεις στους 5 (58,3%) θεωρούν το ίδιο για το θερμαινόμενο τσιγάρο αλλά σχεδόν οι τρεις στους 4 (72,6%) για τη χρήση ναργιλέ.

Γράφημα 2. Αντιλήψεις για το κάπνισμα στους μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα

Πε ρ ι β ά λ λ ο ν—Τρεις στους 4 (77,1%) αναφέρουν ότι τουλάχιστον ένα άτομο στο φιλικό τους κύκλο καπνίζει τσιγάρα (Γράφημα 3). Περισσότεροι από δύο στους 3 (69,9%) αναφέρουν ότι κάποιος από τους γονείς τους κάπνιζε ή καπνίζει τσιγάρα.

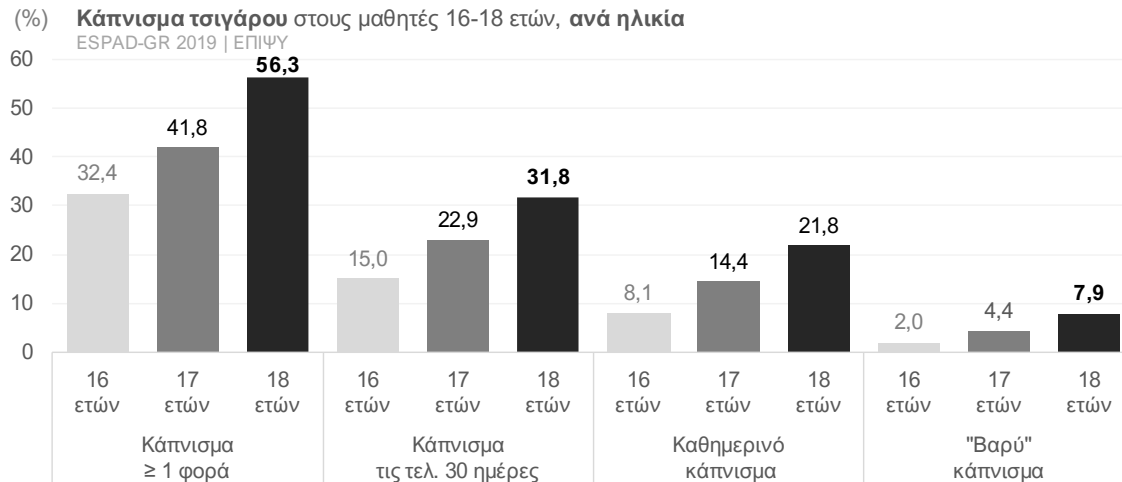
Γράφημα 3. Κάπνισμα στο περιβάλλον των μαθητών 16-18 ετών, στο σύνολο και ανά φύλο και ηλικία

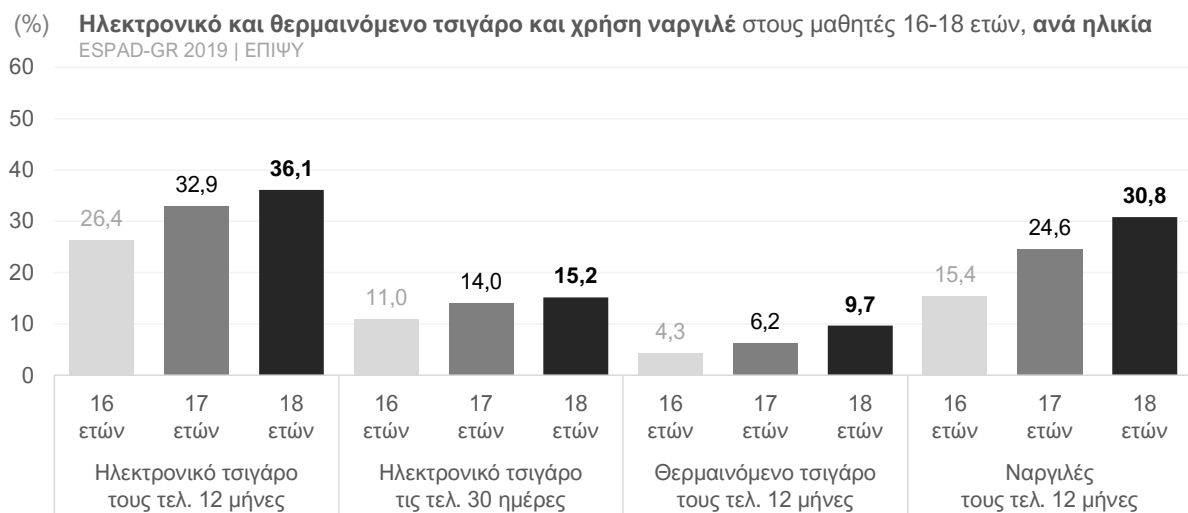
1.2 Κάπνισμα ανά ηλικία

Κ ά π ν ι σ μ α—Και στους 14 δείκτες που αφορούν το κάπνισμα (οποιοδήποτε προϊόντος), οι 18χρονοι εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με 16χρονους (Γράφημα 4 και Γράφημα 5), ενώ στους δεκατρείς από τους 14 δείκτες εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά και με τους 17χρονους (δεν διαφέρουν μόνο στην πολύ πρόσφατη χρήση ναργιλέ).

Γράφημα 4. Κάπνισμα τσιγάρου στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία

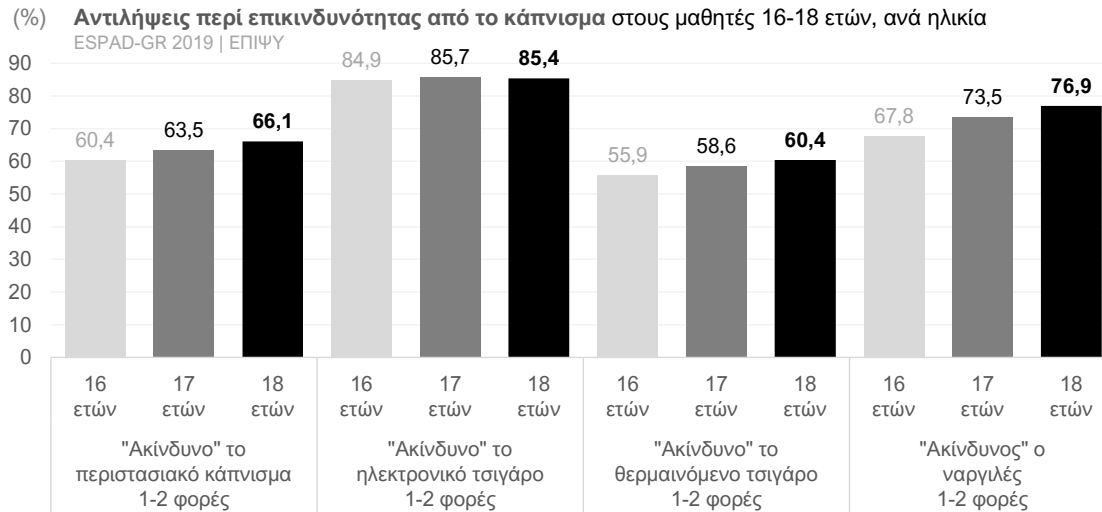

Γράφημα 5. Χρήση α) ηλεκτρονικού τσιγάρου, β) θερμαινόμενου τσιγάρου και γ) ναργιλέ στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία

Α ν τ ι λ ή ψ ε ι ς—Από τους έξι δείκτες σχετικά με τις αντιλήψεις, οι τρεις ηλικιακές ομάδες δεν διαφέρουν παρά μόνο στην αντίληψη περί «απουσίας» κινδύνου από τη χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου 1-2 φορές (**Γράφημα 6**). Στους υπόλοιπους πέντε δείκτες, οι 18χρονοι εμφανίζουν παντού σημαντικά υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με 16χρονους, ενώ στους τρεις από τους 5 δείκτες εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά και συγκριτικά με τους 17χρονους (δεν διαφέρουν μόνο στην αντίληψη περί απουσίας κινδύνου από το περιστασιακό κάπνισμα και τη χρήση θερμαινόμενου τσιγάρου 1-2 φορές). Υψηλότερο ποσοστό 17χρονων έναντι 16χρονων θεωρούν «εύκολη» την πρόσβαση σε τσιγάρα και «ακίνδυνη» τη χρήση ναργιλέ 1-2 φορές).

Γράφημα 6. Αντιλήψεις περί επικινδυνότητας από το κάπνισμα στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία

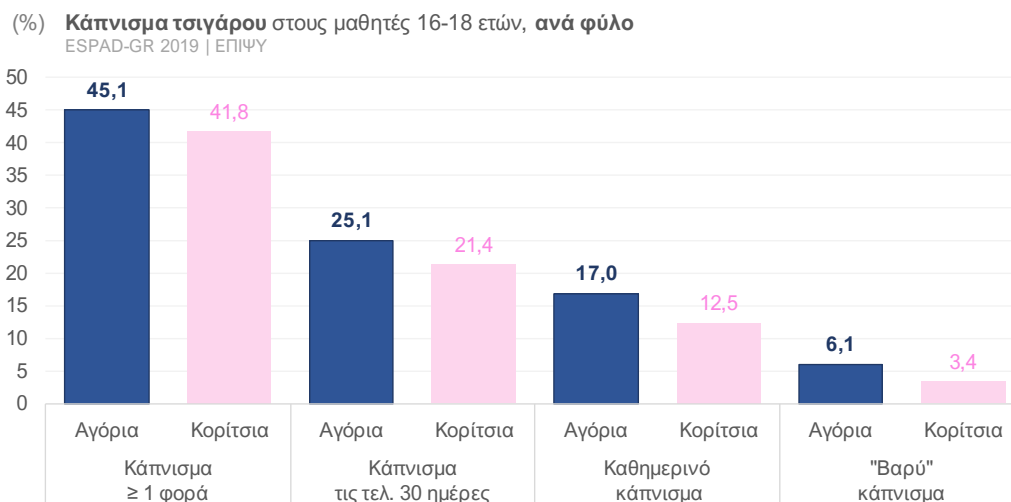

Πε ρ ι β ά λ λ ο ν—Στους δύο δείκτες σχετικά με το κάπνισμα συμβατικών τσιγάρων στο περιβάλλον τους, οι τρεις ηλικιακές ομάδες δεν διαφέρουν ως προς το ποσοστό που αναφέρουν κάπνισμα από τον γονιό (δεν φαίνεται σε Γράφημα). Ωστόσο, κάπνισμα στο φιλικό τους κύκλο αναφέρεται σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό στους 18χρονους (83,5%), συγκριτικά με τους 17- και τους 16χρονους, αλλά και στους 17χρονους (78,9%) συγκριτικά με τους 16χρονους (69,2%).

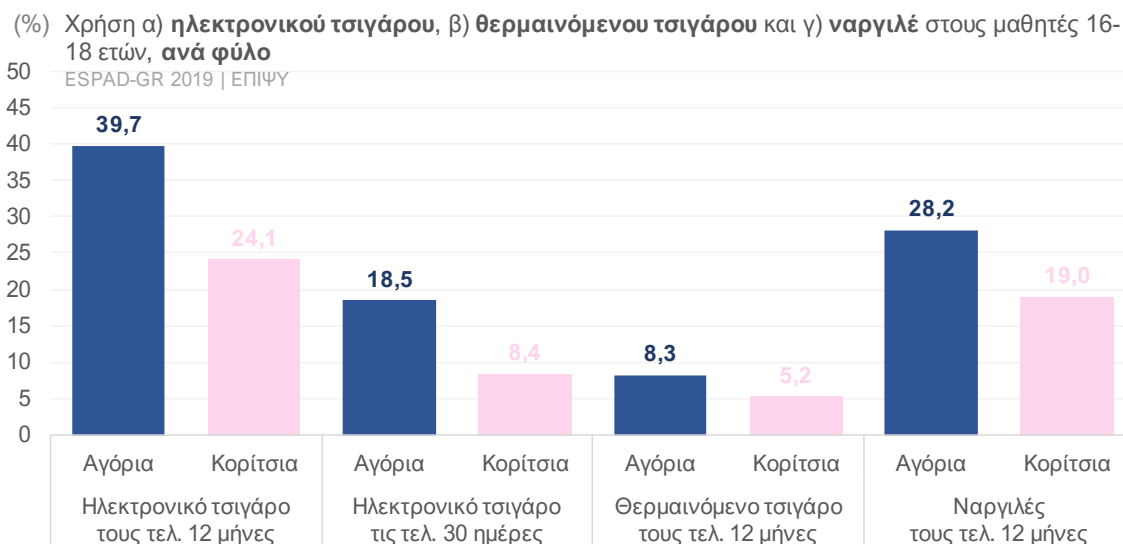
1.3 Κάπνισμα ανά φύλο

Κ ά π ν ι σ μ α—Και στους δεκατέσσερις δείκτες που αφορούν τη χρήση καπνού, τα αγόρια εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με τα κορίτσια (Γράφημα 7 και Γράφημα 8) — μάλιστα, στους δώδεκα από τους 14, η διαφορά αυτή είναι σημαντική.

Γράφημα 7. Κάπνισμα τσιγάρου στους μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο

Γράφημα 8. Χρήση α) ηλεκτρονικού τσιγάρου, β) θερμαινόμενου τσιγάρου και γ) ναργιλέ στους μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο

Αντιλήψεις—Στους έξι δείκτες σχετικά με τις αντιλήψεις, τα δύο φύλα δεν διαφέρουν μόνο στην αντίληψη περί «απουσίας» κινδύνου από τη χρήση θερμαινόμενου τσιγάρου και τη χρήση ναργιλέ 1-2 φορές (δεν φαίνεται σε Γράφημα). Στους υπόλοιπους τέσσερις δείκτες, τα αγόρια εμφανίζουν παντού σημαντικά υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με τα κορίτσια (μάλιστα στους τρεις εξ αυτών η διαφορά αυτή είναι σημαντική).

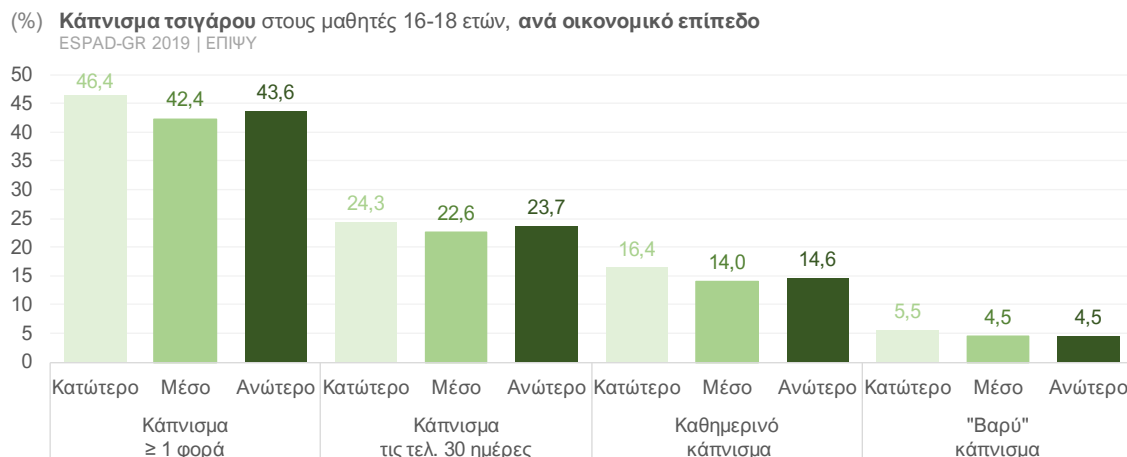
Περίβαλλον—Σε ό,τι αφορά το κάπνισμα στο περιβάλλον τους, τα αγόρια αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό κάπνισμα στο φιλικό τους κύκλο, αλλά τα κορίτσια αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό κάπνισμα από γονιό (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

1.4 Κάπνισμα ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας

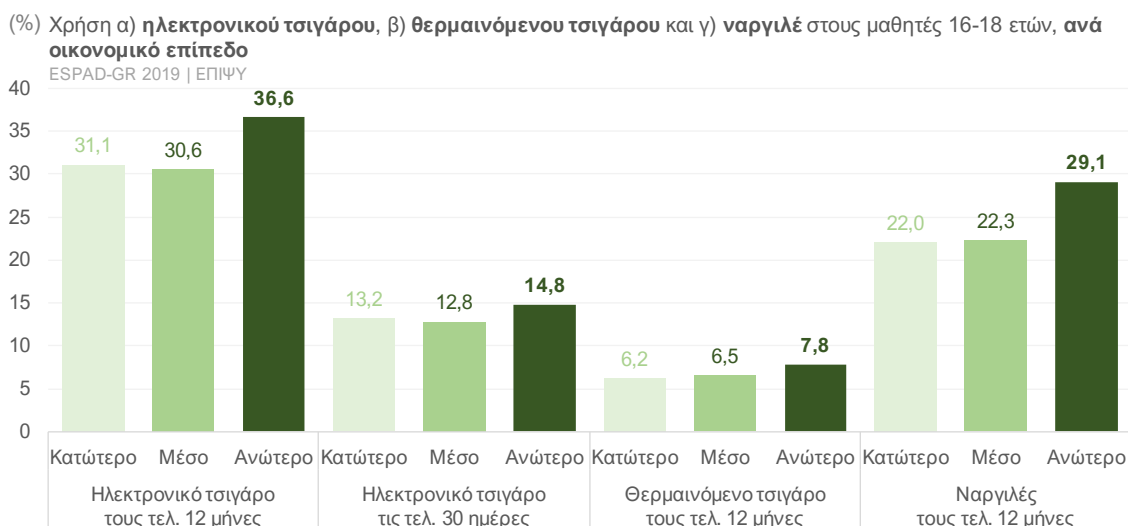
Κάπνισμα—Υψηλότερο ποσοστό μαθητών οικογενειών από αναλογικά ‘χαμηλότερο’ οικονομικό επίπεδο αναφέρουν κάπνισμα έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή, καθημερινό κάπνισμα και πρώτο τσιγάρο σε πολύ μικρή ηλικία—τα τρία οικονομικά στρώματα δεν διαφέρουν ως προς το πρόσφατο και το βαρύ κάπνισμα (**Γράφημα 9** και **Γράφημα 10**). Αντίθετα, υψηλότερο ποσοστό μαθητών οικογενειών από αναλογικά ‘υψηλότερο’ οικονομικό επίπεδο αναφέρουν χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και πρόσφατα και χρήση ναργιλέ. Τα τρία οικονομικά στρώματα δεν διαφέρουν ως προς την πολύ πρόσφατη χρήση ηλεκτρονικού και ως προς τη χρήση θερμαινόμενου τσιγάρου.

Αντιλήψεις—Στους έξι δείκτες σχετικά με τις αντιλήψεις, μολονότι οι μαθητές από αναλογικά ‘χαμηλότερο’ οικονομικό επίπεδο θεωρούν την πρόσβαση στα τσιγάρα σε χαμηλότερο ποσοστό «εύκολη», θεωρούν σε υψηλότερο ποσοστό «ακίνδυνο» το κάπνισμά τους, είτε αυτό είναι περιστασιακό είτε «βαρύ» (δεν φαίνεται σε Γράφημα). Αντίθετα, υψηλότερο ποσοστό μαθητών οικογενειών από αναλογικά ‘υψηλότερο’ και ‘μέσο’ οικονομικό επίπεδο θεωρούν «ακίνδυνη» τη χρήση 1-2 φορές ηλεκτρονικού τσιγάρου, θερμαινόμενου τσιγάρου και ναργιλέ.

Γράφημα 9. Κάπνισμα τσιγάρου στους μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο

Γράφημα 10. Χρήση α) ηλεκτρονικού τσιγάρου, β) θερμαινόμενου τσιγάρου και γ) ναργιλέ στους μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο

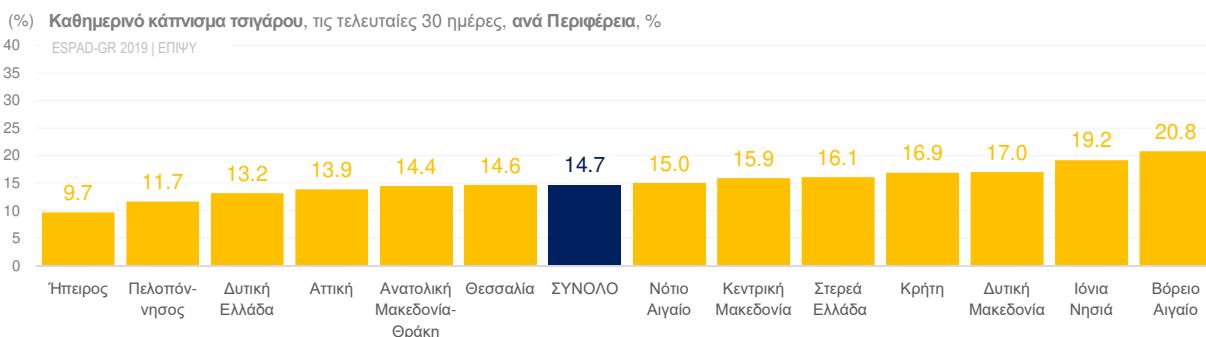
Περίβλλον—Σε ό,τι αφορά το κάπνισμα στο περιβάλλον τους, υψηλότερο ποσοστό μαθητών οικογενειών από αναλογικά ‘υψηλότερο’ οικονομικό επίπεδο αναφέρουν κάπνισμα στο φιλικό τους κύκλο, αλλά υψηλότερο ποσοστό μαθητών οικογενειών από αναλογικά ‘χαμηλότερο’ οικονομικό επίπεδο αναφέρουν κάπνισμα από γονιό (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

1.5 Κάπνισμα ανά γεωγραφική περιοχή

Κάπνισμα—Ανάμεσά τους, οι Ν. Αττικής, Ν. Θεσσαλονίκης και όλες οι Λοιπές περιοχές μαζί δεν διαφέρουν στους ένδεκα από τους 14 δείκτες που αφορούν τη χρήση καπνού (ανεξαρτήτως προϊόντος, δεν φαίνεται σε Γράφημα). Διαφορές παρατηρούνται μόνο στο «βαρύ» καθημερινό κάπνισμα, όπου ο Ν. Θεσσαλονίκης και οι Λοιπές περιοχές παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με το Ν. Αττικής και στη χρήση ναργιλέ (και οι τρεις δείκτες) όπου η χρήση είναι σημαντικά υψηλότερη στους Ν. Αττικής και Θεσσαλονίκης σε σύγκριση με τις Λοιπές περιοχές.

Σε επίπεδο Περιφερειών, τα υψηλότερα ποσοστά καπνίσματος παρουσιάζουν στη χρήση συμβατικών τσιγάρων οι Ιόνιοι Νήσοι και το Β. Αιγαίο, στη χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου οι Ιόνιοι Νήσοι και η Κρήτη, στη χρήση θερμαινόμενου τσιγάρου οι Ιόνιοι Νήσοι, το Β. Αιγαίο και η Κρήτη και στη χρήση ναργιλέ η Κρήτη και ο Ν. Αττικής (**Γράφημα 11**).

Γράφημα 11. Καθημερινό κάπνισμα τσιγάρου στους μαθητές 16-18 ετών, ανά Περιφέρεια

Αντιλήψεις—Στους Ν. Αττικής και Θεσσαλονίκης θεωρούν σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό «εύκολο» να βρουν τσιγάρα και «ακίνδυνη» τη χρήση ναργιλέ (συγκριτικά με τις Λοιπές περιοχές, δεν φαίνεται σε Γράφημα).

Στο Ιόνιο (σε κάποιες περιπτώσεις και στα νησιά του Αιγαίου και τις περιοχές της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας) θεωρούν επίσης σε υψηλότερο ποσοστό «εύκολη» την πρόσβαση στα τσιγάρα και «ακίνδυνο» το κάπνισμα και τη χρήση άλλων καπνικών προϊόντων. Στις ίδιες Περιφέρειες παρατηρούνται ταυτόχρονα και τα χαμηλότερα ποσοστά στις αντιλήψεις περί «ακίνδυνης» χρήσης. Στον αντίποδα, τα χαμηλότερα ποσοστά στους περισσότερους δείκτες που αφορούν τη χρήση καπνού παρουσιάζουν (ιδιαίτερα) η Ήπειρος, η Δυτική Ελλάδα, η Ανατ. Μακεδονία-Θράκη και η Θεσσαλία (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

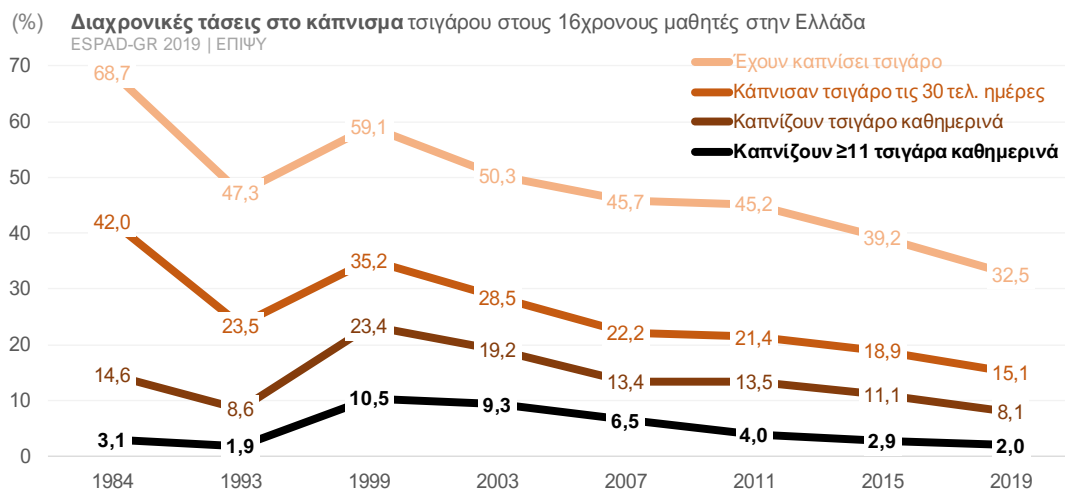
Περιβάλλον—Στο Ν. Αττικής, στο Ιόνιο και στα νησιά του Αιγαίου αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό κάπνισμα στο φιλικό και το γονικό περιβάλλον (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

1.6 Διαχρονικές τάσεις στο κάπνισμα

Κάπνισμα—Όπως και σε ολόκληρη τη διάρκεια της τελευταίας 20ετίας, το 2019 συνεχίζεται η μείωση σε όλους τους δείκτες του καπνίσματος τσιγάρων στους 16χρονους (**Γράφημα 12**). Πλην ελαχίστων ενδιάμεσων ετών, η παραπάνω τάση παρατηρείται και στα δύο φύλα. Σημαντική μείωση παρατηρείται για τους ίδιους δείκτες κατά την τελευταία δετία και στους 17- και τους 18χρονους (διαθέσιμα στοιχεία).

Το 2019, σημαντικά υψηλότερο ποσοστό 16χρονων μαθητών αναφέρουν χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου, συγκριτικά με πριν από μία 4ετία (2015, **Γράφημα 13**, δεν υπάρχουν διαχρονικά στοιχεία για τους 17- και τους 18χρονους). Η παραπάνω τάση παρατηρείται εξίσου σε αγόρια και κορίτσια.

Γράφημα 12. Διαχρονικές τάσεις στο κάπνισμα τσιγάρου στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα

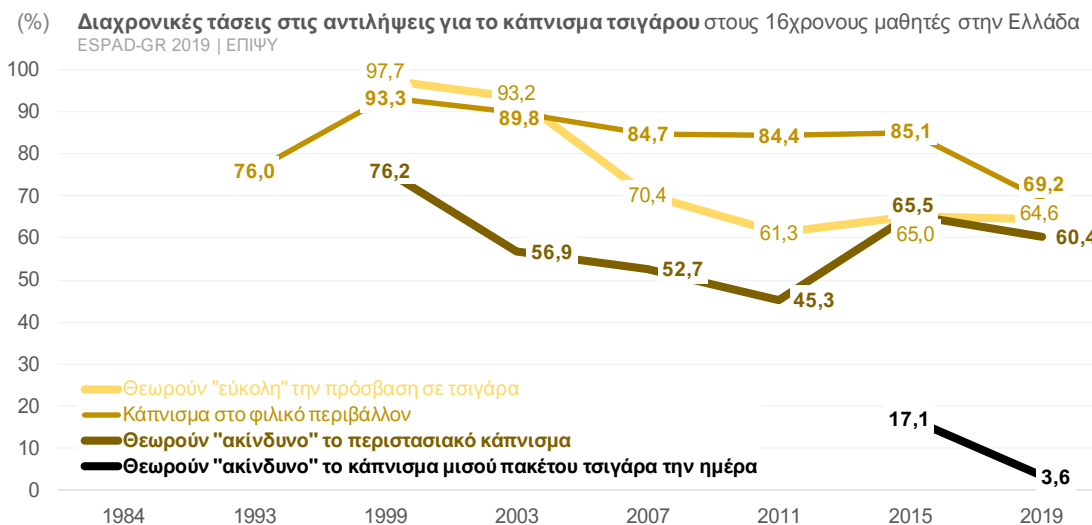
Γράφημα 13. Μεταβολές στη χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου στους 16χρονους μαθητές, 2015 έναντι 2019

Αντιλήψεις—Το 2019, σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά 16χρονων μαθητών θεωρούν ότι θα τους ήταν «εύκολο» να βρουν τσιγάρα σε περίπτωση που θα ήθελαν, συγκριτικά με πριν από μία δετία (όπως και συγκριτικά με την προηγούμενη 12-, 15- και 20ετία, **Γράφημα 14**). Με μικρές διαφορές στα έτη, η παραπάνω τάση χαρακτηρίζει ξεχωριστά και το κάθε ένα φύλο. Επίσης, συγκριτικά με πριν από μία 4ετία, το 2019, σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό μαθητών θεωρούν το περιστασιακό και το βαρύ (μισό πακέτο τσιγάρα την ημέρα) κάπνισμα «ακίνδυνο», με την παραπάνω τάση για το βαρύ κάπνισμα να αφορά επιπλέον ξεχωριστά και το κάθε ένα φύλο.

Περιβάλλον— Το 2019 μειωμένο συγκριτικά με κάθε άλλο χρονικό σημείο στο παρελθόν παρουσιάζεται και το ποσοστό των 16χρονων μαθητών που αναφέρουν κάπνισμα στο φιλικό τους περιβάλλον (**Γράφημα 14**).

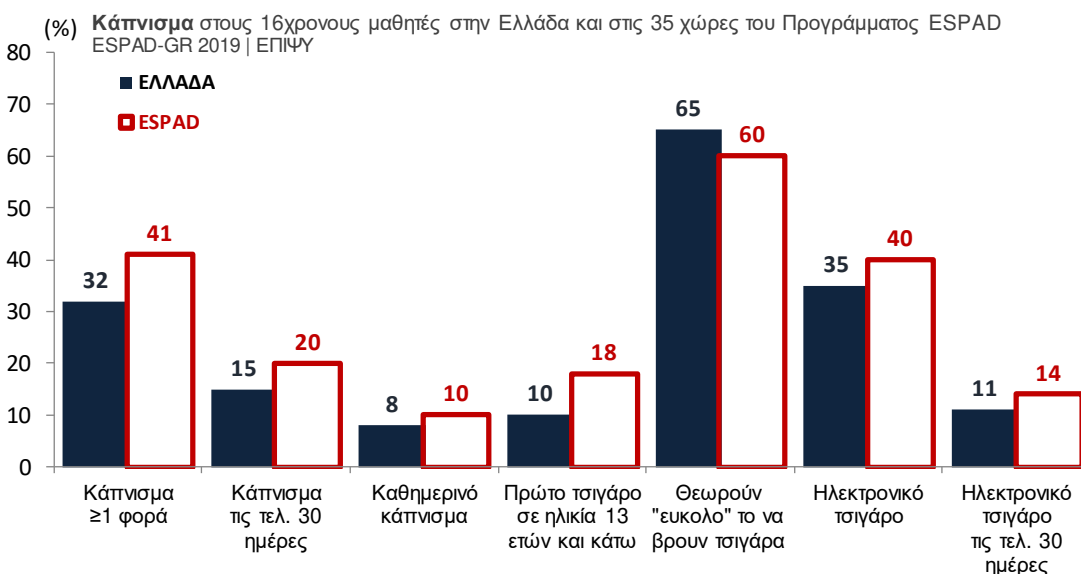
Γράφημα 14. Διαχρονικές τάσεις στις αντιλήψεις για το κάπνισμα τσιγάρου στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα

1.7 Κάπνισμα στην Ελλάδα σε σύγκριση με το σύνολο των χωρών ESPAD

Με εξαίρεση τις αντιλήψεις περί εύκολης πρόσβασης σε τσιγάρα, για τις οποίες η Ελλάδα εμφανίζει υψηλότερο ποσοστό, σε κανέναν άλλον δείκτη καπνίσματος που εξετάζεται εδώ, οι 16χρονοι στη χώρα μας δεν εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με το σύνολο των χωρών που συμμετέχουν στην πανευρωπαϊκή έρευνα ESPAD (Γράφημα 15).

Γράφημα 15. Κάπνισμα στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα και στις 35 χώρες του Προγράμματος ESPAD

1.8 Συνοπτική αποτίμηση για το κάπνισμα

Η πλειονότητα των μαθητών 16-18 ετών στην Ελλάδα (56,6%) δεν έχουν καπνίσει ποτέ τσιγάρο ή κάποιο άλλο σχετικό προϊόν. Λίγοι παραπάνω από δύο στους 5 (43,4%) έχουν καπνίσει τσιγάρο έστω και μία φορά και -εξ' αυτών- λίγο παραπάνω από τους μισούς (23,2%) καπνίζουν αυτήν την περίοδο. Ένας στους 7 (14,7%) καπνίζει καθημερινά, με το 1/3 αυτών (4,7%) να καπνίζουν βαριά (περισσότερο στο Ν. Θεσσαλονίκης και στις Λοιπές περιοχές, συγκριτικά με το Ν. Αττικής). Ένας στους 8 (13,3%) κάνουν χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου αυτήν την περίοδο. Ένας στους 10 (9,6%) έχει χρησιμοποιήσει θερμαινόμενο τσιγάρο, σε ποσοστό 3,1% πολύ πρόσφατα, δηλαδή μέσα στις 30 τελευταίες ημέρες. Πολύ πρόσφατα έχει κάνει χρήση ναργιλέ ένας στους 11 (9,2%), ιδιαίτερα στους Ν. Αττικής και Θεσσαλονίκης (σε σύγκριση με τις Λοιπές περιοχές), περιοχές στις οποίες οι μαθητές επιπλέον θεωρούν και σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό «ακίνδυνη» τη χρήση του.

Τα ποσοστά για το πολύ πρόσφατο, το καθημερινό και το «βαρύ» κάπνισμα εμφανίζονται σημαντικά υψηλότερα στην ηλικία των 17 συγκριτικά με εκείνη των 16 και ακολούθως στην ηλικία των 18 συγκριτικά με εκείνη των 17. Το παραπάνω είναι ενδεικτικό υψηλής επίπτωσης και αυξημένου κινδύνου για εμφάνιση προβλημάτων υγείας και άλλων επικίνδυνων συμπεριφορών μελλοντικά. Οι αυξήσεις στον επιπολασμό του καπνίσματος με την ηλικία φαίνεται ότι συνοδεύονται κι από αντίστοιχες μεταβολές στις αντιλήψεις. Έτσι, όπως δείχνει η παρούσα έρευνα, στους πέντε από τους 6 σχετικούς δείκτες με τις αντιλήψεις, οι 18χρονοι εμφανίζονται με σημαντικά υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με 16χρονους στις αντιλήψεις περί «απουσίας» κινδύνου από το κάπνισμα.

Στην Ελλάδα, το κάπνισμα παραμένει μία συμπεριφορά που χαρακτηρίζει περισσότερο αγόρια από ό,τι τα κορίτσια. Τα αγόρια επιπλέον εμφανίζουν και σημαντικά υψηλότερα ποσοστά στους περισσότερους δείκτες σχετικά με τις αντιλήψεις περί «απουσίας» κινδύνου από το κάπνισμα. Συνεπώς, επιπλέον των παρεμβάσεων «καθολικού» τύπου οι οποίες απευθύνονται σε εφήβους ανεξαρτήτως φύλου, είναι σημαντικό να ενταθεί η παρουσία παρεμβάσεων οι οποίες να στοχεύουν στους παράγοντες εκείνους που -περισσότερο από τα κορίτσια- αυξάνουν στα αγόρια τον κίνδυνο εισόδου στο κάπνισμα.

Υψηλότερο ποσοστό μαθητών οικογενειών από αναλογικά 'χαμηλότερο' οικονομικό επίπεδο αναφέρουν πρώτο τσιγάρο σε πολύ μικρή ηλικία και καθημερινό κάπνισμα. Η ίδια ομάδα μαθητών, θεωρούν σε υψηλότερο ποσοστό «ακίνδυνο» το κάπνισμα τσιγάρων, είτε αυτό είναι περιστασιακό είτε «βαρύ». Αντίθετα, υψηλότερο ποσοστό μαθητών οικογενειών από αναλογικά 'υψηλότερο' οικονομικό επίπεδο αναφέρουν πρόσφατη χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου και χρήση ναργιλέ. Υψηλότερο ποσοστό της ίδιας ομάδας μαθητών θεωρούν «ακίνδυνη» τη χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου και του ναργιλέ (όπως και του θερμαινόμενου τσιγάρου).

Σε επίπεδο Περιφερειών, τα υψηλότερα ποσοστά καπνίσματος παρουσιάζονται στις νησιωτικές περιοχές της χώρας. Συγκεκριμένα υψηλότερος επιπολασμός στη χρήση συμβατικών τσιγάρων εμφανίζουν οι Ιόνιοι Νήσοι και το Β. Αιγαίο, στη χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου οι Ιόνιοι Νήσοι και η Κρήτη, στη χρήση θερμαινόμενου τσιγάρου οι Ιόνιοι Νήσοι, το Β. Αιγαίο και η Κρήτη και στη χρήση ναργιλέ η Κρήτη και ο Ν. Αττικής.

Ενθαρρυντικό είναι ότι στους 16χρονους (και στα δύο φύλα) φαίνεται να συνεχίζεται και το 2019 η μείωση σε όλους τους δείκτες του καπνίσματος τσιγάρων, η οποία παρατηρείται σε ολόκληρη τη διάρκεια της τελευταίας 20ετίας (με την παραπάνω τάση να χαρακτηρίζει για τους ίδιους δείκτες και τους 17- και τους 18χρονους κατά την τελευταία δετία). Η παραπάνω τάση συμπίπτει χρονικά και με σημαντικές μειώσεις στα ποσοστά των 16χρονων μαθητών που θεωρούν ότι θα τους ήταν «εύκολο» να βρουν τσιγάρα σε περίπτωση που θα ήθελαν και των μαθητών που θεωρούν το περιστασιακό και το βαρύ (μισό πακέτο τσιγάρα την ημέρα) κάπνισμα «ακίνδυνο». Το ανησυχητικό είναι ότι την τελευταία τετραετία αυξήθηκε σημαντικά το ποσοστό των 16χρονων μαθητών που αναφέρουν χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου, με την τάση αυτή να παρατηρείται εξίσου σε αγόρια και κορίτσια (δεν υπάρχουν στοιχεία για τους 17- και τους 18χρονους), ενδεικτικό αύξησης της διείσδυσης του προϊόντος αυτού στα νεαρότερα στρώματα του πληθυσμού στη χώρα μας.

Σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες του ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος ESPAD για τους 16χρονους, σε κανέναν δείκτη καπνίσματος που εξετάζεται στην έρευνα αυτήν, οι 16χρονοι στη χώρα μας δεν εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με το σύνολο των χωρών που συμμετέχουν στην πανευρωπαϊκή έρευνα. Εξαίρεση αποτελούν οι αντιλήψεις περί εύκολης πρόσβασης σε τσιγάρα, για τις οποίες η Ελλάδα εμφανίζει υψηλότερα ποσοστά. Το παραπάνω είναι ενδεικτικό ότι στη χώρα μας διατηρείται η επίδραση παραγόντων που αποτρέπουν ή τουλάχιστον καθυστερούν την είσοδο μεγαλύτερου αριθμού εφήβων στο κάπνισμα.

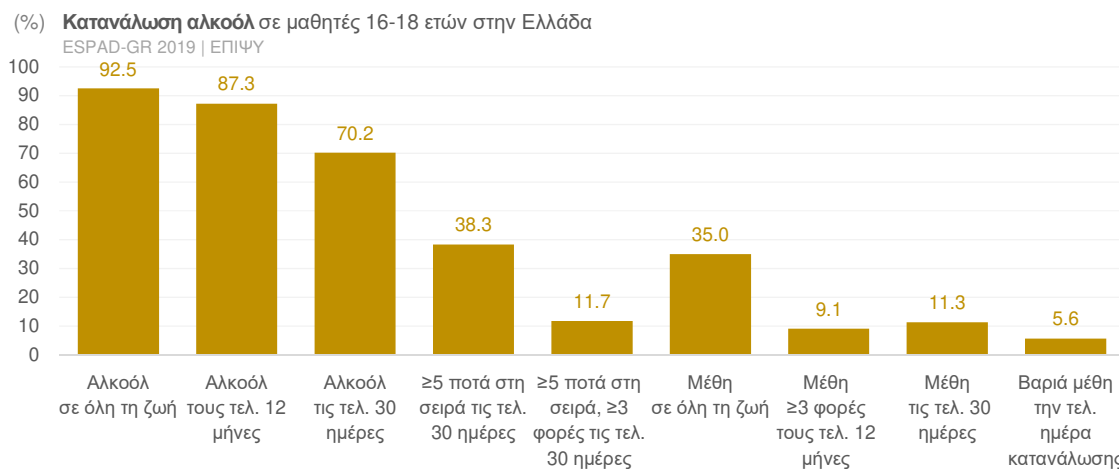
2. ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΑΛΚΟΟΛ

2.1 Κατανάλωση αλκοόλ στους μαθητές 16-18 ετών

Κατανάλωση— Περισσότεροι από 9 στους 10 (93,4%) μαθητές 16-18 ετών έχουν καταναλώσει αλκοόλ² έστω και μία φορά στη ζωή τους, ελαφρώς χαμηλότερο ποσοστό (87,3%) τους τελευταίους 12 μήνες και επτά στους 10 (70,2%) έστω και μία φορά τις τελευταίες 30 ημέρες (**Γράφημα 16**). Παράλληλα, 2 στους 5 (38,3%) αναφέρουν ότι κατανάλωσαν τουλάχιστον 5 ποτά στη σειρά³ (υπερβολική κατανάλωση) τουλάχιστον μία φορά τις τελευταίες 30 ημέρες, ενώ 1 στους 9 (11,7%) τουλάχιστον 3 φορές.

Περισσότεροι από 2 στους 5 (42,9%) μαθητές αναφέρουν ότι έχουν μεθύσει έστω και μία φορά στη ζωή τους, σχεδόν 1 στους 11 (9,1%) ότι έχει μεθύσει τουλάχιστον 3 φορές, τους τελευταίους 12 μήνες και 1 στους 9 (11,3%) ότι έχει μεθύσει τουλάχιστον μία φορά, τις τελευταίες 30 ημέρες (πολύ πρόσφατα) (**Γράφημα 16**). Επιπλέον, ένας στους 18 (5,6%) μαθητές 16-18 ετών αναφέρει ότι μέθυσε βαριά⁴ την τελευταία ημέρα που ήπια κάποιο οιοπνευματώδες ποτό.

Γράφημα 16. Κατανάλωση αλκοόλ σε μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα

Αντιλήψεις— Περισσότεροι από 9 στους 10 μαθητές 16-18 ετών αναφέρουν ότι θεωρούν εύκολη⁵ την πρόσβαση σε οιοπνευματώδη ποτά (**Γράφημα 17**). Παράλληλα, περισσότεροι από 1 στους 3 απάντησαν ότι θεωρούν ακίνδυνο⁶ το να πίνει κανείς 1-2 ποτά σχεδόν καθημερινά, περισσότεροι από 1 στους 19 ότι θεωρούν ακίνδυνο το να πίνει κανείς 4-5 ποτά σχεδόν καθημερινά και σχεδόν 1 στους 20 ότι θεωρούν ακίνδυνο το να πίνει κανείς 5 ή περισσότερα ποτά στη σειρά, σχεδόν κάθε Σαββατοκύριακο.

² Οι μαθητές ρωτήθηκαν για την κατανάλωση οποιουδήποτε οιοπνευματώδους ποτού (π.χ. μπύρα, κρασί, προσυσκευασμένο αλκοολούχο ποτό με αναψυκτικό, ούζο, τσίπουρο, ουίσκι, βότκα, τζίν, κονιάκ κλπ).

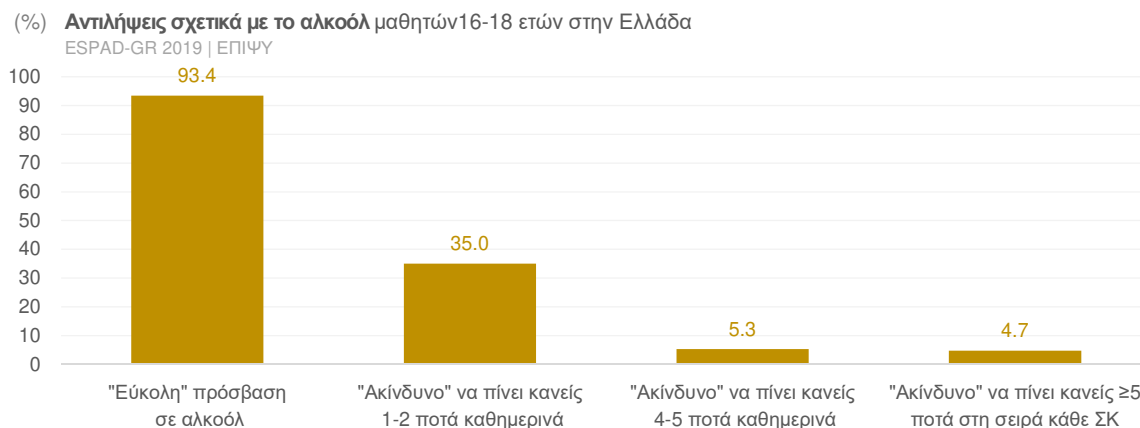
³ Στους μαθητές δόθηκε η διευκρίνιση ότι «Ένα ποτό είναι ένα ποτήρι κρασί ή ένα μικρό μπουκάλι/κουτάκι μπύρα, ή ένα σφηνάκι ή ένα μπουκάλι προσυσκευασμένο αλκοολούχο ποτό με αναψυκτικό, ένα κοκτέιλ που να περιέχει αλκοόλ κτλ»

⁴ Οι μαθητές αξιολόγησαν σε μία κλίμακα από το 1 (= «Καθόλου μεθυσμένος») έως το 10 (= «Πολύ μεθυσμένος/-η, π.χ. να μην μπορούν να κρατήσουν την ισορροπία τους περπατώντας, να μην μπορούν να μιλήσουν καλά, να έκαναν εμετό ή να μη θυμούνται τι είχε συμβεί»), το πόσο μεθυσμένοι ένιωσαν την τελευταία ημέρα που κατανάλωσαν κάποιο οιοπνευματώδες ποτό. Εδώ παρουσιάζονται τα ευρήματα σχετικά με τη «βαριά μέθη» (επέλεξαν μια απάντηση μεταξύ 8 και 10).

⁵ Οι μαθητές ρωτήθηκαν για το πόσο εύκολο ή δύσκολο θα ήταν για αυτούς να βρουν οιοπνευματώδη ποτά, σε περίπτωση που θα ήθελαν. Παρουσιάζονται τα ευρήματα σχετικά με εκείνους που απάντησαν ότι θα ήταν «πολύ» ή «αρκετά» εύκολο (εύκολη πρόσβαση).

⁶ Οι μαθητές ρωτήθηκαν σχετικά με το βαθμό που θεωρούν ότι κάποιος κινδυνεύει να βλάψει τον εαυτό του, σωματικά ή με άλλο τρόπο, εάν πίνει οιοπνευματώδη ποτά. Εδώ παρουσιάζονται τα ευρήματα σχετικά με εκείνους που απάντησαν ότι είναι «ακίνδυνο» ή «ελαφρώς ακίνδυνο» (ακίνδυνο).

Γράφημα 17. Αντιλήψεις σχετικά με το αλκοόλ μαθητών 16-18 ετών στην Ελλάδα

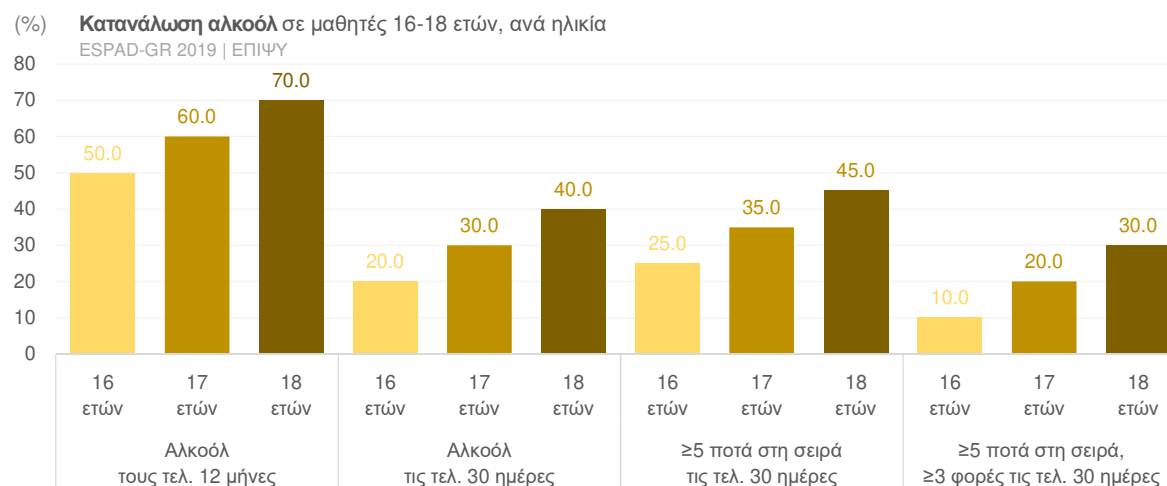

Περιβάλλον κατανάλωσης αλκοόλ—Περισσότεροι από 3 στους 5 (62,0%) μαθητές 16-18 ετών αναφέρουν ότι έχουν καταναλώσει αλκοόλ σε χώρους διασκέδασης, τουλάχιστον μία φορά, τις τελευταίες 30 ημέρες (*πολύ πρόσφατα*), περισσότεροι από 1 στους 6 (17,4%) ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, υπήρξαν επιβάτες σε όχημα του οποίου ο/η οδηγός είχε πει πολύ και σχεδόν 1 στους 3 (32,3%) ότι υπάρχει κάποιο κοντινό τους πρόσωπο το οποίο, κατά τη γνώμη τους, πίνει υπερβολικά (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

2.2 Κατανάλωση αλκοόλ ανά ηλικία

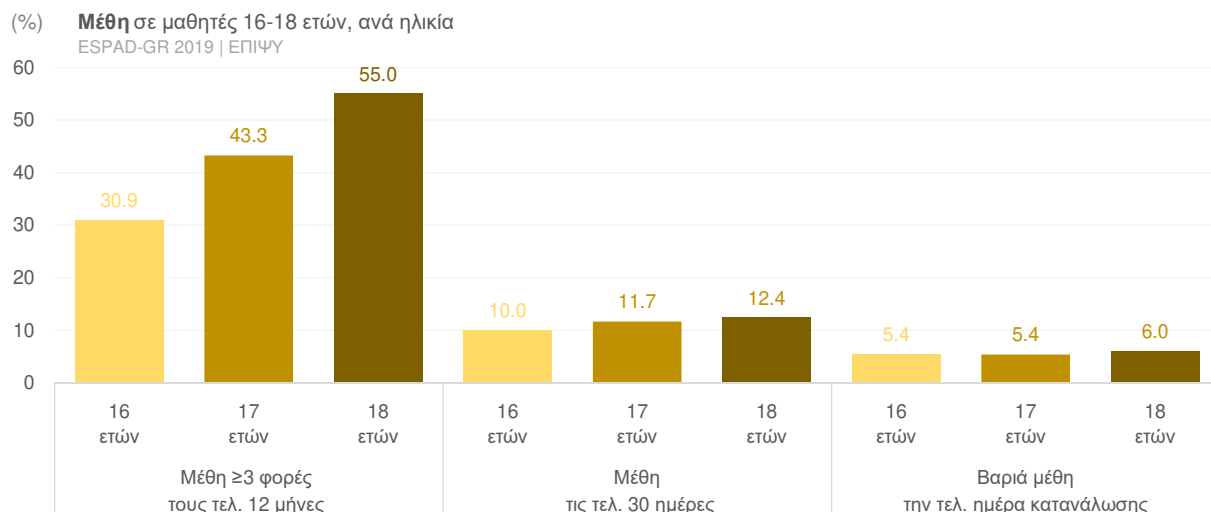
Κατανάλωση—Έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή έχουν καταναλώσει αλκοόλ σε υψηλότερο ποσοστό οι 18χρονοι (94,8%) και 17χρονοι (93,7%) μαθητές συγκριτικά με τους 16χρονους (89,1%, **Γράφημα 18**). Με την ηλικία αυξάνεται το ποσοστό των εφήβων που αναφέρουν κατανάλωση αλκοόλ τους, για όλους τους δείκτες που εξετάστηκαν.

Γράφημα 18. Κατανάλωση αλκοόλ σε μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία

Σχεδόν ένας στους τρεις 16χρονους (30,9%), 2 στους πέντε 17χρονους (43,3%) και περισσότεροι από τους μισούς 18χρονους (55,0%) έχουν μεθύσει έστω και μια φορά στη ζωή τους (**Γράφημα 19**). Με την ηλικία, αυξάνεται σημαντικά το ποσοστό των εφήβων που αναφέρουν ότι έχουν μεθύσει έστω και μία φορά πρόσφατα- ωστόσο, δεν καταγράφονται διαφορές μεταξύ των εφήβων των τριών ηλικιών στο ποσοστό εκείνων που μέθυσαν *βαριά* την τελευταία ημέρα που κατανάλωσαν αλκοόλ.

Γράφημα 19. Μέθη σε μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία

Αντίληψεις— Οι 17χρονοι (94,7%) και 18χρονοι (94,3%) μαθητές θεωρούν *εύκολη* την πρόσβαση σε οινοπνευματώδη ποτά σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό από τους 16χρονους (91,4%, δεν φαίνεται σε Γράφημα). Δεν καταγράφονται διαφορές μεταξύ των τριών ηλικιών στο ποσοστό μαθητών που θεωρούν *ακίνδυνο* το να πίνει κανείς 1-2 ποτά (16χρονοι: 35,0%, 17χρονοι: 34,3% και 18χρονοι: 35,9%) και 4-5 ποτά (16χρονοι: 5,3%, 17χρονοι: 4,9% και 18χρονοι: 5,6%) σχεδόν καθημερινά. Εντούτοις, οι 18χρονοι θεωρούν *ακίνδυνο* το να πίνει κανείς 5 ή περισσότερα ποτά στη σειρά, σχεδόν κάθε Σαββατοκύριακο σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (6,4%) συγκριτικά με τους 16χρονους (3,6%) και 17χρονους (4,2%) μαθητές (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

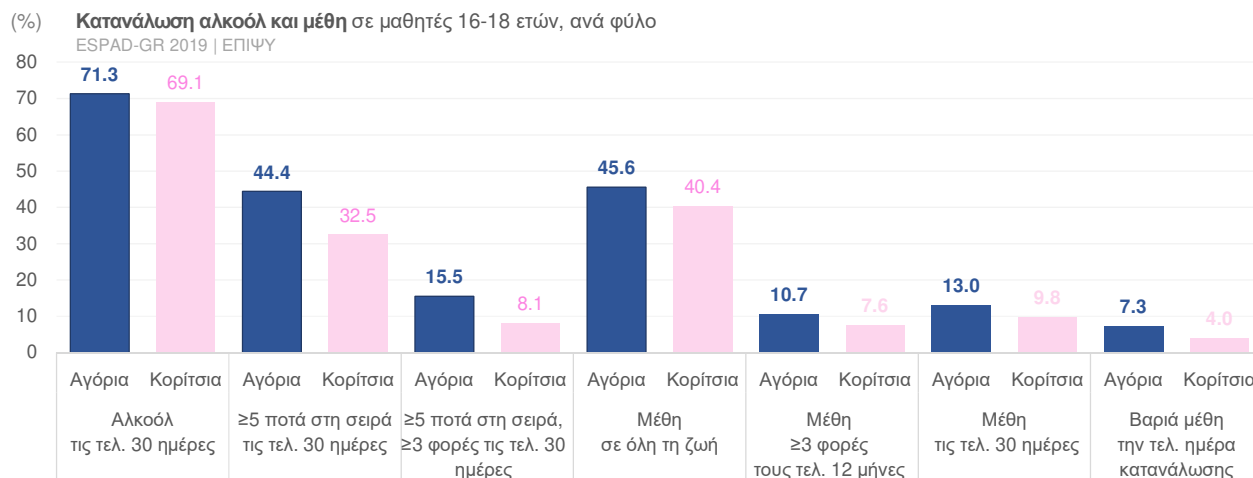
Περιβάλλον— Με την ηλικία, αυξάνεται σημαντικά το ποσοστό των εφήβων που αναφέρουν πολύ πρόσφατη κατανάλωση αλκοόλ σε χώρους διασκέδασης (από 52,9% μεταξύ των 16χρονων, σε 65,1% και 68,1% μεταξύ των 17χρονων και 18χρονων, αντίστοιχα) και εκείνων που αναφέρουν ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, υπήρξαν επιβάτες σε όχημα του οποίου ο/η οδηγός είχε πει πολύ (από 13,3% μεταξύ των 16χρονων, σε 17,1% και 21,7% μεταξύ των 17χρονων και 18χρονων, αντίστοιχα) (δεν φαίνεται σε Γράφημα). Τέλος, με την ηλικία, αυξάνεται σημαντικά το ποσοστό των εφήβων που αναφέρουν ότι υπάρχει κάποιον κοντινό τους πρόσωπο το οποίο, κατά τη γνώμη τους, πίνει υπερβολικά (από 29,1% μεταξύ των 16χρονων, σε 32,6% και 35,3% μεταξύ των 17χρονων και 18χρονων, αντίστοιχα).

2.3 Κατανάλωση αλκοόλ ανά φύλο

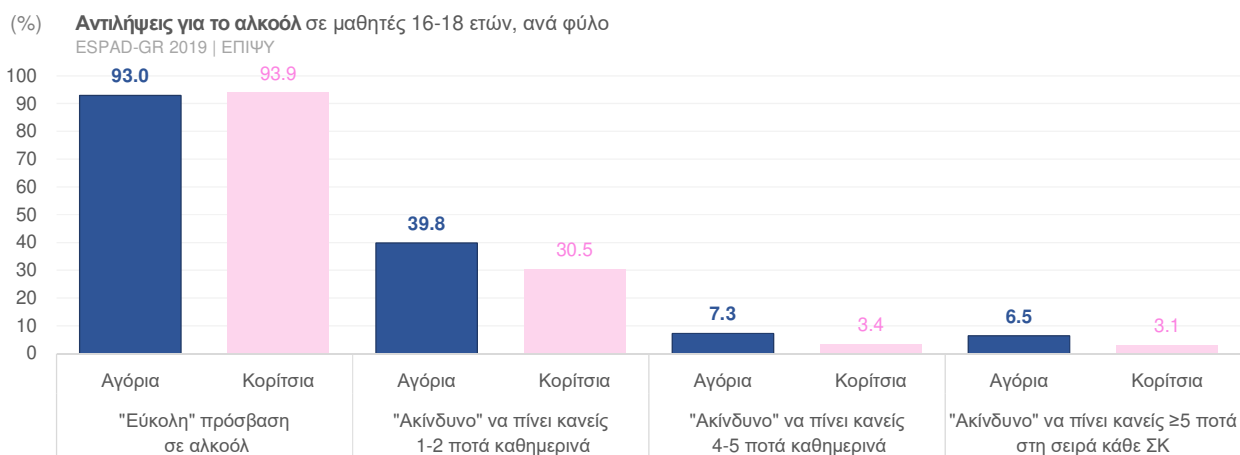
Κατανάλωση— Αγόρια και κορίτσια δεν διαφέρουν σημαντικά στην κατανάλωση αλκοόλ έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή (92,9% και 92,1%, αντίστοιχα) και κατά τους τελευταίους 12 μήνες (87,9% και 86,8%, αντίστοιχα, **Γράφημα 20**). Ωστόσο, τα αγόρια καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά σε όλους τους υπόλοιπους δείκτες σχετικά με την κατανάλωση αλκοόλ και τη μέθη.

Αντίληψεις— Αγόρια (93,0%) και κορίτσια (93,9%) δεν διαφέρουν σημαντικά στην αντίληψη περί *εύκολης πρόσβασης* σε οινοπνευματώδη ποτά (**Γράφημα 21**). Εντούτοις, τα αγόρια θεωρούν *ακίνδυνο* το να πίνει κανείς καθημερινά και κάθε Σαββατοκύριακο σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά σε σύγκριση με τα κορίτσια.

Γράφημα 20. Κατανάλωση αλκοόλ και μέθη σε μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο

Γράφημα 21. Αντιλήψεις για το αλκοόλ σε μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο

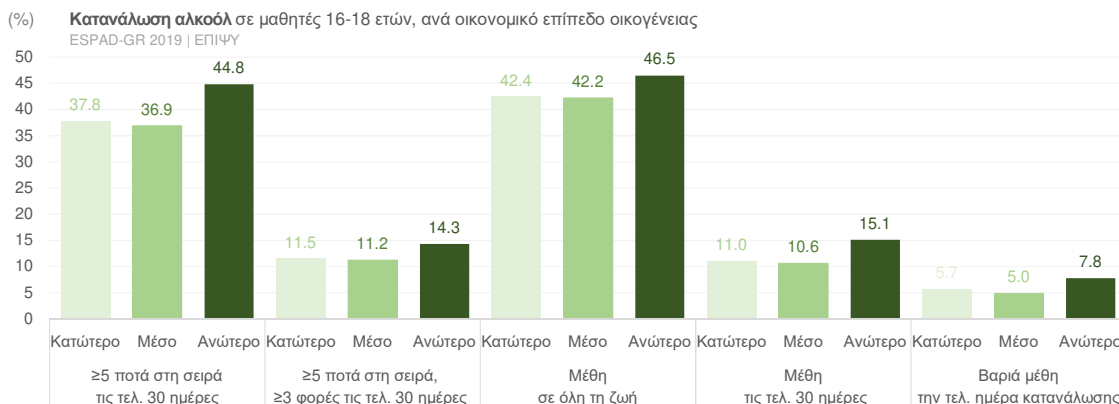

Περίβλλον— Δεν καταγράφονται σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα αγόρια και τα κορίτσια στην πρόσφατη κατανάλωση αλκοόλ σε χώρους διασκέδασης (61,6 και 62,3%, αντίστοιχα, δεν φαίνεται σε Γράφημα). Ομοίως, τα δύο φύλα δεν διαφέρουν σημαντικά στα ποσοστά που αναφέρουν ότι υπάρχει κάποιος κοντινός τους πρόσωπο το οποίο, κατά τη γνώμη τους, πίνει υπερβολικά (31,4% και 33,2% για αγόρια και κορίτσια, αντίστοιχα) και ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, υπήρξαν επιβάτες σε όχημα του οποίου ο/η οδηγός είχε πει πολύ (18,1% και 16,6% για αγόρια και κορίτσια, αντίστοιχα).

2.4 Κατανάλωση αλκοόλ ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας

Κατανάλωση— Οι έφηβοι από αναλογικά υψηλότερο και μέσο οικονομικό επίπεδο αναφέρουν ότι έχουν καταναλώσει αλκοόλ (σε όλη τους τη ζωή, τους τελευταίους 12 μήνες και τις τελευταίες 30 ημέρες) σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τους ομότιμους τους από αναλογικά χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο (**Γράφημα 22**). Ειδικότερα, όσον αφορά την *υπερβολική* κατανάλωση αλκοόλ και τη μέθη, τα αντίστοιχα ποσοστά για τους εφήβους από αναλογικά υψηλότερο οικονομικό επίπεδο, είναι σημαντικά υψηλότερα από τα εκείνα των συνομηλίκων τους τόσο από μέσο όσο και από αναλογικά κατώτερο οικονομικό επίπεδο.

Γράφημα 22. Κατανάλωση αλκοόλ σε μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας

Αντιλήψεις — Οι έφηβοι από αναλογικά υψηλότερο (94,7%) και μέσο (93,9%) οικονομικό επίπεδο θεωρούν *εύκολη* την πρόσβαση σε οινοπνευματώδη ποτά σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τους ομότιμους τους από αναλογικά χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο (91,1%, δεν φαίνεται σε Γράφημα)). Από την άλλη, οι έφηβοι από αναλογικά χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο θεωρούν *ακίνδυνο* το να πίνει κανείς 1-2 ποτά σχεδόν καθημερινά σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (39,4%) συγκριτικά με τους ομότιμους τους από μέσο (34,0%) και αναλογικά υψηλότερο οικονομικό επίπεδο (33,7%). Δεν καταγράφονται διαφορές στο ποσοστό των εφήβων που θεωρούν *ακίνδυνο* το να πίνει κανείς 5 ή περισσότερα ποτά στη σειρά, σχεδόν κάθε Σαββατοκύριακο (5,2%, 4,4% και 5,2% για τους εφήβους από αναλογικά κατώτερο, μέσο και αναλογικά υψηλότερο οικονομικό επίπεδο, αντίστοιχα, δεν φαίνεται σε Γράφημα).

Περιβάλλον — Με την αύξηση του οικονομικού επιπέδου, αυξάνεται το ποσοστό των εφήβων που αναφέρουν πρόσφατη (κατά τους τελευταίους 12 μήνες) κατανάλωση αλκοόλ σε χώρους διασκέδασης- από 57,8% για τους εφήβους από αναλογικά χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο, σε 61,8% για εκείνους από μέσο και 68,4% για τους εφήβους από αναλογικά υψηλότερο οικονομικό επίπεδο (δεν φαίνεται σε Γράφημα). Οι έφηβοι από αναλογικά χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (20,8%) ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, υπήρξαν επιβάτες σε όχημα του οποίου ο/η οδηγός είχε πει πολύ συγκριτικά με τους ομότιμους τους από αναλογικά υψηλότερο (16,2%) και μέσο (16,5%) οικονομικό επίπεδο. Τέλος, οι έφηβοι από αναλογικά χαμηλότερο και μέσο οικονομικό επίπεδο αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά ότι υπάρχει κάποιον κοντινό τους πρόσωπο το οποίο, κατά τη γνώμη τους, πίνει υπερβολικά (34,9% και 32,3%, αντίστοιχα) συγκριτικά με εκείνους από αναλογικά υψηλότερο οικονομικό επίπεδο (29,3%, δεν φαίνεται σε Γράφημα).

2.5 Κατανάλωση αλκοόλ ανά γεωγραφική περιοχή

Κατανάλωση — Αττική, Θεσσαλονίκη και Λοιπές περιοχές δεν διαφέρουν σημαντικά στο ποσοστό των μαθητών που αναφέρουν Κατανάλωση αλκοόλ έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή και κατά τους τελευταίους 12 μήνες. Οι έφηβοι στις Λοιπές περιοχές αναφέρουν *πολύ πρόσφατη* υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ, τουλάχιστον 3 φορές, σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (13,0%) συγκριτικά με τους εφήβους στους Ν. Αττικής (10,2%) και Θεσσαλονίκης (10,1%) . Επιπλέον, οι μαθητές στις Λοιπές περιοχές αναφέρουν μέθη, έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή, σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (71,5%) συγκριτικά με τους εφήβους στο Ν. Αττικής (67,9%) και *πολύ πρόσφατη* μέθη, σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (12,3%) συγκριτικά με τους εφήβους στους Ν. Αττικής (10,0%) και Θεσσαλονίκης (10,6%).

Μεταξύ των Περιφερειών, στη Δυτική Μακεδονία καταγράφονται τα υψηλότερα ποσοστά σε όλους τους δείκτες κατανάλωσης αλκοόλ (**Γράφημα 23**), ενώ στις Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων καταγράφονται τα υψηλότερα ποσοστά εφήβων που αναφέρουν ότι έχουν μεθύσει (σε όλη τη ζωή και πρόσφατα, **Γράφημα 24**)

Γράφημα 23. Κατανάλωση αλκοόλ, ≥1 φορά τις τελευταίες 30 ημέρες, ανά Περιφέρεια

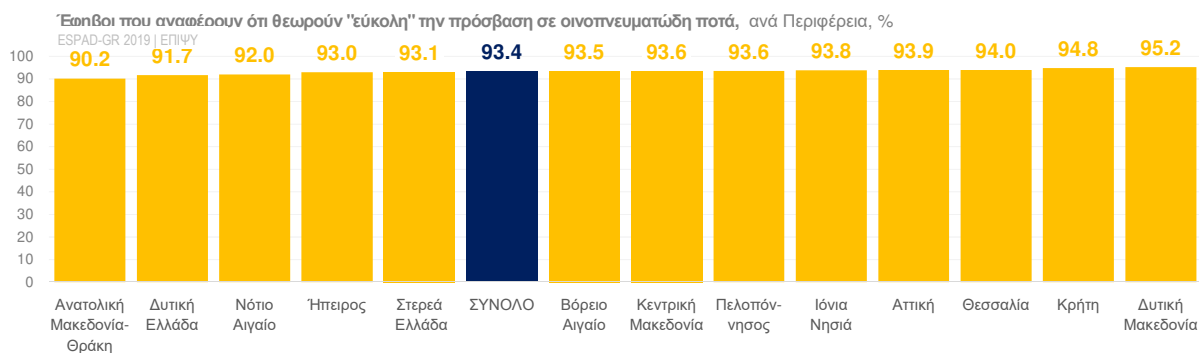
Γράφημα 24. Μέθη, ≥3 φορές τους τελευταίους 12 μήνες, ανά Περιφέρεια

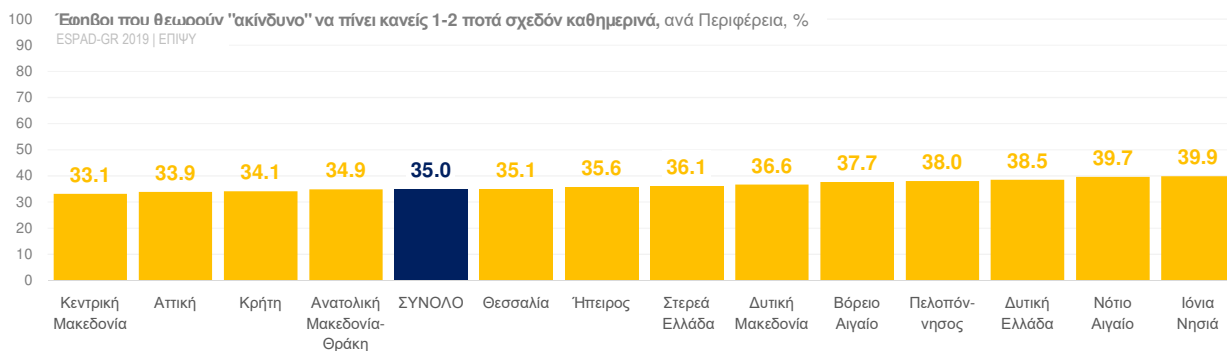
Αντιλήψεις— Ν. Αττικής (93,9%), Ν. Θεσσαλονίκης (93,3%) και Λοιπές περιοχές (93,2%) δεν διαφέρουν σημαντικά στις αντιλήψεις των εφήβων περί εύκολης πρόσβασης σε οιοπνευματώδη ποτά. Οι έφηβοι στις Λοιπές περιοχές θεωρούν *ακίνδυνο* το να πίνει κανείς 5 ή περισσότερα ποτά στη σειρά, σχεδόν κάθε Σαββατοκύριακο, σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (5,5%) από τους εφήβους στο Ν. Αττικής (3,6%) και *ακίνδυνο* το να πίνει κανείς 1-2 ποτά σχεδόν καθημερινά σε υψηλότερο ποσοστό (36,5%) συγκριτικά με εκείνους στους Ν. Αττικής (33,9%) και Θεσσαλονίκης (31,0%).

Μεταξύ των Περιφερειών, στη Δυτική Μακεδονία και την Κρήτη καταγράφονται τα υψηλότερα ποσοστά εφήβων που θεωρούν *εύκολη* την πρόσβαση σε οιοπνευματώδη ποτά (**Γράφημα 25**), ενώ στα Ιόνια Νησιά και το Νότιο Αιγαίο τα υψηλότερα ποσοστά εφήβων που θεωρούν *ακίνδυνο* το να πίνει κανείς (**Γράφημα 26**).

Γράφημα 25. Έφηβοι που θεωρούν «εύκολη» την πρόσβαση σε οιοπνευματώδη ποτά, ανά Περιφέρεια

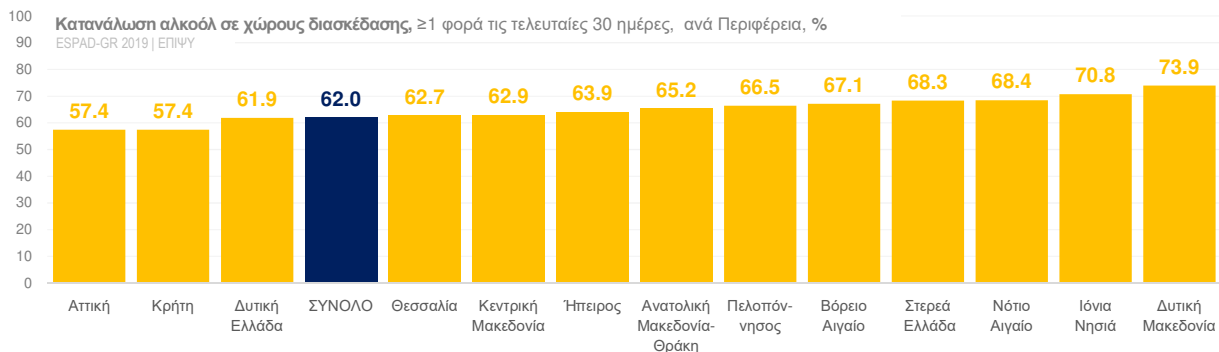
Γράφημα 26. Έφηβοι που θεωρούν «ακίνδυνο» να πίνει κανείς 1-2 ποτά σχεδόν καθημερινά, ανά Περιφέρεια

Περίβλλον — Οι έφηβοι στις Λοιπές περιοχές αναφέρουν πρόσφατη κατανάλωση αλκοόλ σε χώρους διασκέδασης, τουλάχιστον μία φορά, σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (65,7%) συγκριτικά με τους εφήβους στο Ν. Αττικής (57,4%) και Θεσσαλονίκης (57,6%) και ότι υπήρξαν επιβάτες σε όχημα του οποίου ο/η οδηγός είχε πει πολύ σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (18,6%) συγκριτικά με τους εφήβους στο Ν. Αττικής (16,4%) και Θεσσαλονίκης (14,1%, δεν φαίνεται σε Γράφημα). Ν. Αττικής (31,7%), Ν. Θεσσαλονίκης (31,1%) και Λοιπές περιοχές (32,9%) δεν διαφέρουν σημαντικά στο ποσοστό των εφήβων που αναφέρουν ότι υπάρχει κάποιο κοντινό τους πρόσωπο το οποίο, κατά τη γνώμη τους, πίνει υπερβολικά.

Πρόσφατη κατανάλωση αλκοόλ σε χώρους διασκέδασης, τουλάχιστον μία φορά, αναφέρεται σε υψηλότερο ποσοστό από μαθητές στη Δυτική Μακεδονία και σε χαμηλότερο στην Κρήτη και την Αττική (Γράφημα 27).

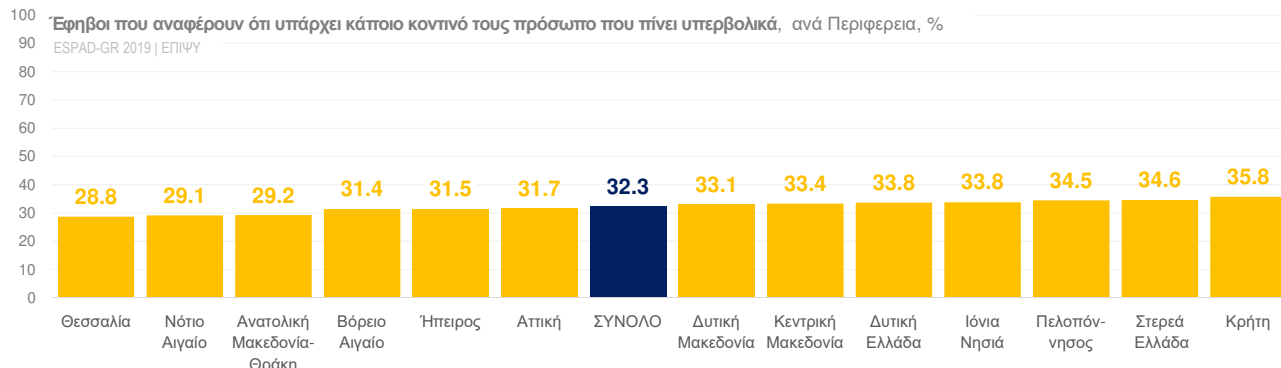
Γράφημα 27. Κατανάλωση αλκοόλ σε χώρους διασκέδασης, ≥1 φορά τις τελευταίες 30 ημέρες, ανά Περιφέρεια

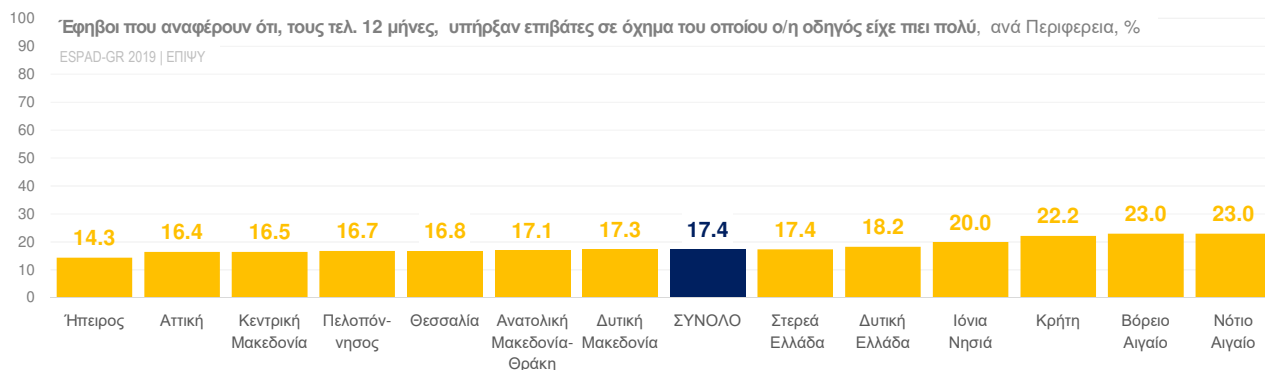
Σε υψηλότερο ποσοστό οι μαθητές στην Κρήτη και σε χαμηλότερο στη Θεσσαλία αναφέρουν ότι υπάρχει κάποιο κοντινό τους πρόσωπο το οποίο, κατά τη γνώμη τους, πίνει υπερβολικά (Γράφημα 28).

Σε υψηλότερο ποσοστό οι έφηβοι στο Νότιο και Βόρειο Αιγαίο και σε χαμηλότερο στην Ήπειρο αναφέρουν οι έφηβοι ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, υπήρξαν επιβάτες σε όχημα του οποίου ο/η οδηγός είχε πει πολύ (Γράφημα 29).

Γράφημα 28. Έφηβοι που αναφέρουν ότι υπάρχει κάποιο κοντινό τους πρόσωπο που πίνει υπερβολικά, ανά Περιφέρεια

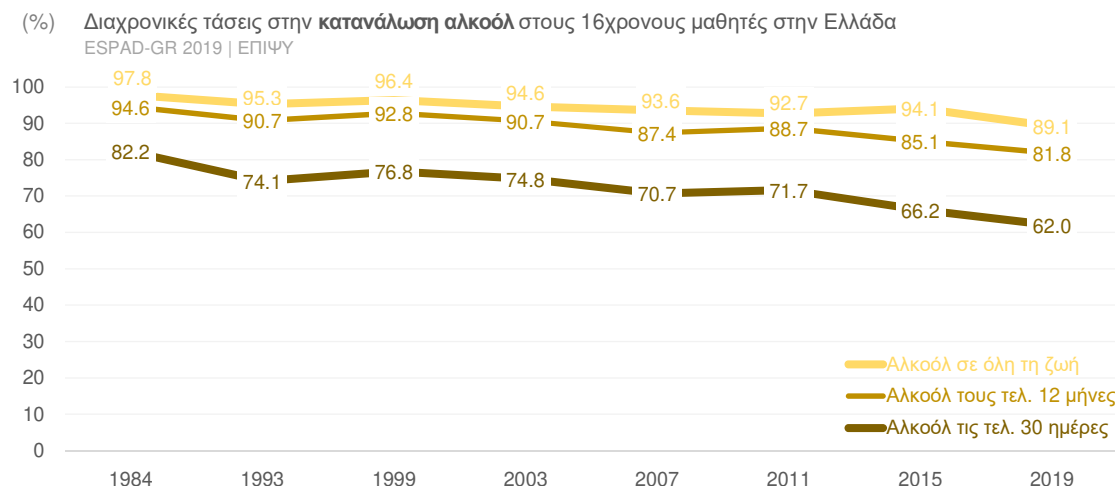
Γράφημα 29. Έφηβοι που αναφέρουν ότι, τους τελ. 12 μήνες, υπήρξαν επιβάτες σε όχημα του οποίου ο/η οδηγός είχε πει πολύ, ανά Περιφέρεια

2.6 Διαχρονικές τάσεις στην κατανάλωση αλκοόλ

Κατανάλωση— Από το 2015 στο 2019 καταγράφεται μείωση σε όλους τους δείκτες κατανάλωσης αλκοόλ, στους 16χρονους μαθητές (Βλ. **Γράφημα 30** για τρεις δείκτες). Μάλιστα, το 2019 καταγράφονται τα χαμηλότερα αντίστοιχα ποσοστά της τελευταίας 35ετίας (1984-2019). Η εν λόγω μείωση αφορά και τα δύο φύλα και παρατηρείται, εκτός από τους 16χρονους, στους 17χρονους και τους 18χρονους (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

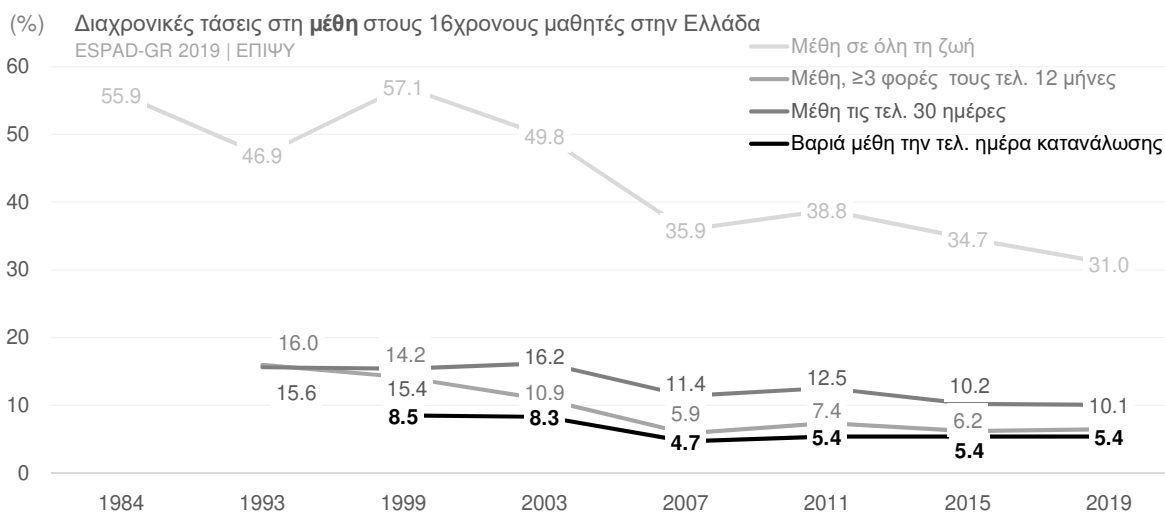
Γράφημα 30. Διαχρονικές τάσεις στην κατανάλωση αλκοόλ στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα

Αντίστοιχα, την περίοδο 2011-2019 μειώνεται σημαντικά το ποσοστό των εφήβων που αναφέρουν *υπερβολική κατανάλωση* αλκοόλ, τις τελευταίες 30 ημέρες (ενδεικτικά, από 44,6% σε 31,5% για *υπερβολική κατανάλωση* τουλάχιστον μία φορά και από 13,3% σε 8,2% για *υπερβολική κατανάλωση τουλάχιστον 3 φορές*, μεταξύ των 16χρονων (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

Από το 2011 στο 2019 το ποσοστό εφήβων που αναφέρουν ότι έχουν μεθύσει (σε όλη τους τη ζωή, τους τελευταίους 12 μήνες και τις τελευταίες 30 ημέρες) μειώνεται σημαντικά για όλες τις ηλικιακές ομάδες (Βλ. **Γράφημα 31** μόνο για τους 16χρονους). Από την άλλη, το ποσοστό εφήβων που αναφέρουν ότι έχουν μεθύσει *πολύ πρόσφατα* και ότι μέθυσαν *βαριά* την τελευταία ημέρα που κατανάλωσαν αλκοόλ δεν μεταβάλλεται σημαντικά ούτε συγκριτικά με το 2011 ούτε συγκριτικά με την προηγούμενη έρευνα ESPAD (2015). Ωστόσο, το 2019 το ποσοστό εφήβων που αναφέρουν *βαριά μέθη* είναι σημαντικά χαμηλότερο συγκριτικά με το αντίστοιχο της περιόδου 1999-2003-η τάση αυτή ισχύει και μεταξύ των 17χρονων και 18χρονων μαθητών⁷ (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

Γράφημα 31. Διαχρονικές τάσεις στη μέθη στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα

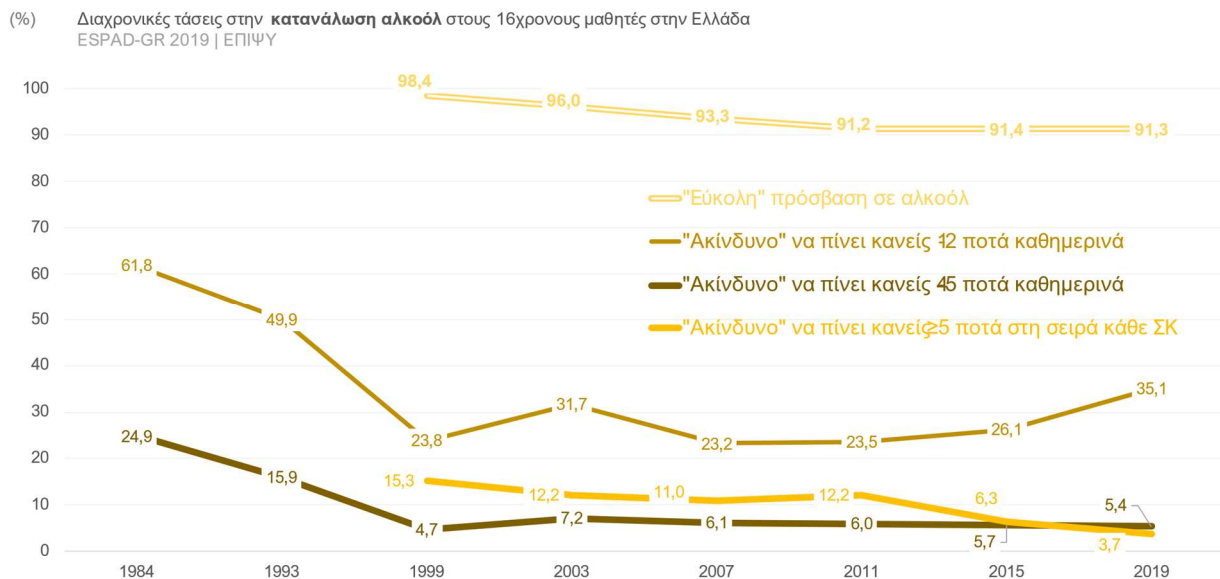

Αντίληψη— Την τελευταία 20ετία (1999-2019) το ποσοστό εφήβων που θεωρούν *εύκολη* την πρόσβαση σε οιοπνευματώδη ποτά, μειώνεται σημαντικά (Βλ. **Γράφημα 32** μόνο για τους 16χρονους). Αναφορικά με την αντίληψη περί επικινδυνότητας του να πίνει κανείς 1-2 ποτά σχεδόν καθημερινά, το ποσοστό εφήβων που το θεωρούν *ακίνδυνο* αυξάνεται από το 2007 στο 2019-παραμένει ωστόσο σημαντικά χαμηλότερο σε σχέση με την περίοδο 1984-1993.

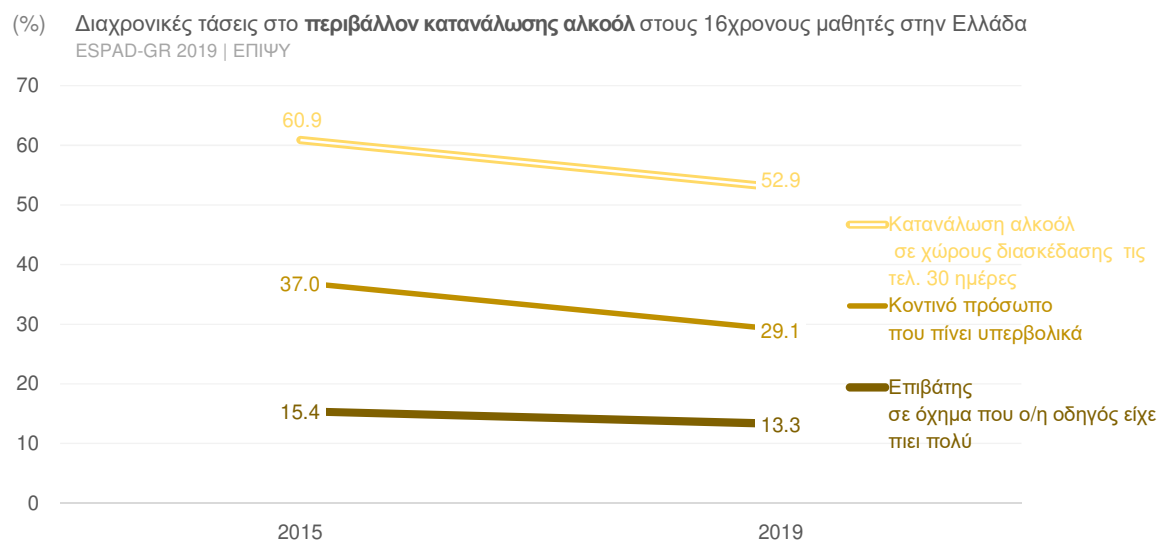
Περιβάλλον— Από το 2015 στο 2019, καταγράφεται μείωση και στους 3 δείκτες που αφορούν το περιβάλλον κατανάλωσης αλκοόλ των 16χρονων (**Γράφημα 33**).

⁷ Διαφοροποιήθηκε ελαφρώς η διατύπωση της ερώτησης από το 2007 και μετά.

Γράφημα 32. Διαχρονικές τάσεις στις αντιλήψεις σχετικά με το αλκοόλ στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα

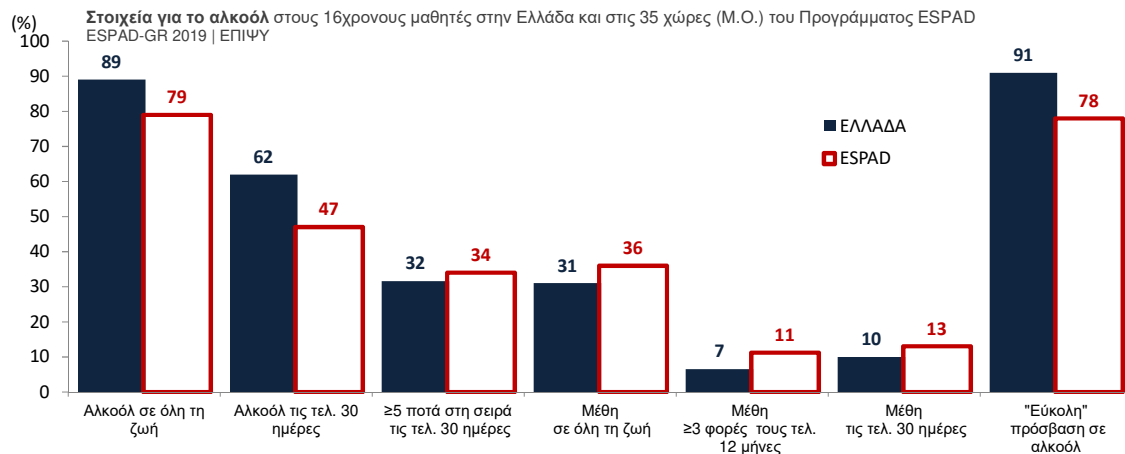
Γράφημα 33. Διαχρονικές τάσεις στο περιβάλλον κατανάλωσης αλκοόλ στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα

2.7 Κατανάλωση αλκοόλ στην Ελλάδα σε σύγκριση με το σύνολο των χωρών ESPAD

Το 2019, οι 16χρονοι έφηβοι στην Ελλάδα αναφέρουν ότι έχουν καταναλώσει αλκοόλ σε όλη τη ζωή τους και τις 30 τελευταίες ημέρες σε υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τον μέσο όρο (Μ.Ο.) του Προγράμματος ESPAD (Γράφημα 34). Επιπλέον, οι έφηβοι στην Ελλάδα θεωρούν εύκολη την πρόσβαση σε αλκοόλ σε ένα από τα 3 υψηλότερα ποσοστά μεταξύ των 35 χωρών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Στον αντίποδα, τα ποσοστά των εφήβων στην Ελλάδα για την υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ (τουλάχιστον 5 ποτά στη σειρά) και τη μέθη (σε όλους τους δείκτες που εξετάστηκαν) είναι χαμηλότερα από τα αντίστοιχα των ομοτίμων τους στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Γράφημα 34. Στοιχεία για το αλκοόλ στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα και στις 35 χώρες (Μ.Ο.) του Προγράμματος ESPAD

2.8 Συνοπτική αποτίμηση για την κατανάλωση αλκοόλ

Η συντριπτική πλειονότητα (93,4%) των μαθητών Λυκείου στην Ελλάδα αναφέρουν ότι έχουν *εύκολη* πρόσβαση σε οινοπνευματώδη ποτά και ότι έχουν καταναλώσει αλκοόλ τουλάχιστον μια φορά στη ζωή τους (92,5%) ενώ επτά στους 10 (70,2%) έχουν καταναλώσει αλκοόλ τις 30 τελευταίες ημέρες από τη διεξαγωγή της έρευνας (*πολύ πρόσφατα*). Σημαντική μερίδα των μαθητών (σχεδόν 2 στους 5- 38,3%) αναφέρουν ότι *πολύ πρόσφατα* ήπιαν 5 ή περισσότερα ποτά στη σειρά τουλάχιστον μία φορά ενώ ένας στους 9 (11,7%) τουλάχιστον τρεις φορές.

Επιπλέον, ένας στους 9 μαθητές Λυκείου (11,3%) αναφέρει ότι μέθυσε τις τελευταίες 30 ημέρες από τη διεξαγωγή της έρευνας ενώ χαμηλότερο, αλλά άξιο προσοχής ποσοστό (5,6%) ότι μέθυσαν «βαριά» την τελευταία ημέρα που κατανάλωσαν αλκοόλ. Παράλληλα, ένας στους 3 μαθητές (35,0%) θεωρεί *ακίνδυνο* το να πίνει κανείς σχεδόν καθημερινά (1-2 ποτά) αλλά πολλοί λιγότεροι (ένας στους 19- 4,7%) ότι είναι *ακίνδυνο* να πίνει κανείς 5 ή περισσότερα ποτά στη σειρά κάθε Σαββατοκύριακο.

Τα ποσοστά πολύ πρόσφατης κατανάλωσης αλκοόλ, υπερβολικής κατανάλωσης και μέθης αυξάνονται με την ηλικία των μαθητών (από 62,0% στους 16χρονους σε 72,8% και 76,0% στους 17χρονους και 18χρονους, αντίστοιχα, για την πολύ πρόσφατη κατανάλωση) και καταγράφουν υψηλότερες τιμές μεταξύ των αγοριών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι έφηβοι από αναλογικά υψηλότερο οικονομικό επίπεδο θεωρούν «ακίνδυνη» την κατανάλωση αλκοόλ σε χαμηλότερο ποσοστό (33,7% έναντι 39,4% εφήβων από αναλογικά υψηλότερο και χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο θεωρούν «ακίνδυνο» το να πίνει κανείς 1-2 ποτά σχεδόν καθημερινά) αλλά παράλληλα καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά σε όλους τους δείκτες κατανάλωσης και μέθης μεταξύ των συνομηλίκων τους-πιθανώς λόγω της ευκολότερης πρόσβασής τους σε οινοπνευματώδη ποτά. Μεταξύ των τριών γεωγραφικών στρωμάτων, υψηλότερα ποσοστά υπερβολικής κατανάλωσης και μέθης καταγράφονται στις περιοχές εκτός του Ν. Αττικής.

Το 2019, οι δείκτες κατανάλωσης αλκοόλ σε όλη τη ζωή, τους τελευταίους 12 μήνες και τις τελευταίες 30 ημέρες καταγράφουν μείωση, τόσο σε σχέση με την προηγούμενη έρευνα ESPAD (2015) όσο και συγκριτικά με τις προηγούμενες δεκαετίες. Εντούτοις, το γεγονός αυτό δεν πρέπει να μας εφησυχάζει καθώς η μείωση αυτή δε συνοδεύεται από αντίστοιχου βαθμού μείωση στα ποσοστά μέθης.

Στη βάση των παραπάνω στοιχείων, ανησυχία προκαλεί το εύρημα ότι περισσότεροι από 3 στους 5 μαθητές (62,0%) αναφέρουν ότι έχουν καταναλώσει αλκοόλ σε χώρους διασκέδασης τουλάχιστον μία φορά τις 30 τελευταίες ημέρες- παρά το γεγονός ότι η νομοθεσία απαγορεύει την είσοδο ανηλίκων σε χώρους διασκέδασης και την κατανάλωση αλκοόλ. Προβληματισμό δημιουργεί και το γεγονός ότι περισσότεροι από 1 στους 6 εφήβους (17,4%) αναφέρουν ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, υπήρξαν επιβάτες σε όχημα του οποίου ο/η οδηγός είχε πει πολύ-ωστόσο δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί εάν επρόκειτο για κάποιον/-α φίλο/ή τους ή μέλος της οικογένειάς τους.

Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός, ότι παρόλο που οι έφηβοι στην Ελλάδα έχουν εύκολη πρόσβαση σε οινοπνευματώδη ποτά και καταναλώνουν αλκοόλ σε υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τους ομότιμους τους στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, φαίνεται ότι μεθούν και κάνουν υπερβολική κατανάλωση σε χαμηλότερα ποσοστά.

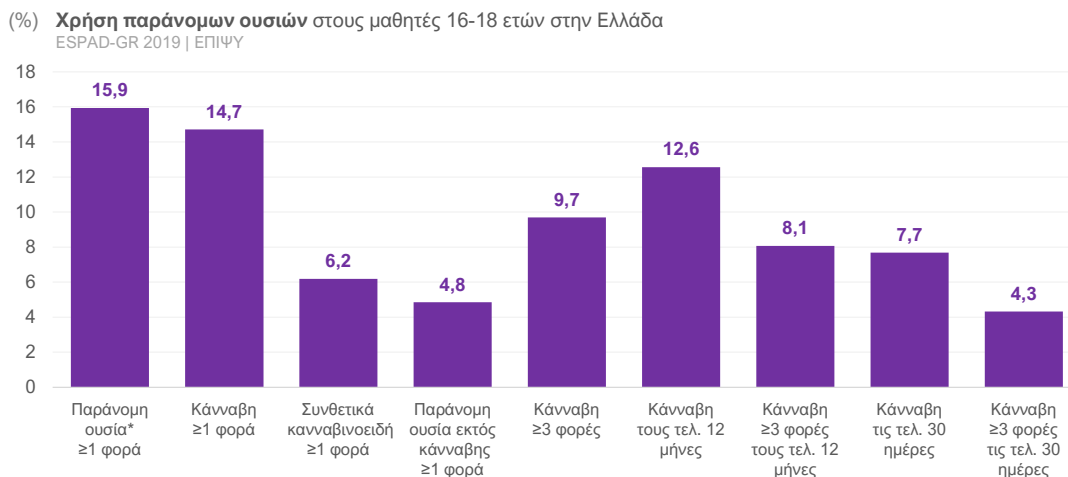
3. ΧΡΗΣΗ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

3.1 Χρήση παράνομων ουσιών στους μαθητές 16-18 ετών

Χρήση— Η συντριπτική πλειονότητα των μαθητών 16-18 ετών στην Ελλάδα (84,1%) δεν έχουν κάνει ποτέ χρήση ουσιών. Χρήση κάποιας παράνομης ουσίας (κάνναβη, κοκαΐνη, κρακ, έκσταση, αμφεταμίνη, μεθαμφεταμίνη, LSD ή κάποιο άλλο παραισθησιογόνο, ηρωίνη, κεταμίνη ή GHB) έχει κάνει σχεδόν ένας στους 6 (15,9%, **Γράφημα 35**). Ένας στους 7 (14,7%) έχει κάνει χρήση κάνναβης—η δημοφιλέστερη παράνομη ουσία. Ένας στους 16 (6,6%) έχει κάνει χρήση συνθετικών κανναβινοειδών. Σε ποσοστό 4,8% αναφέρουν ότι έχουν κάνει χρήση κάποιας παράνομης ουσίας εκτός κάνναβης. Εκτός κάνναβης, για καμία παράνομη ουσία ξεχωριστά ο επιπολασμός δεν ξεπερνά το 2,5% το 2019. Ένας στους 10 (9,7%) έχει επαναλάβει τη χρήση κάνναβης τουλάχιστον 3 φορές.

Ένας στους 8 (12,6%) έχει κάνει χρήση κάνναβης κατά τους τελευταίους 12 μήνες (πρόσφατη χρήση) και σχεδόν ένας στους 12 (8,1%) έχει επαναλάβει τη χρήση τουλάχιστον 3 φορές κατά τη ίδια περίοδο. Ένας στους 13 (7,7%) έχει κάνει χρήση κάνναβης πολύ πρόσφατα, τις 30 τελευταίες ημέρες, με περισσότερους από τους μισούς εξ' αυτών (4,3%) να έχουν επαναλάβει τη χρήση τουλάχιστον 3 φορές κατά τη ίδια περίοδο. Σχεδόν οι δύο από τους 5 που έχουν κάνει πρόσφατη χρήση κάνναβης (36,6%) βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο για εμφάνιση προβλημάτων που συνδέονται με τη χρήση της ουσίας.⁸ Σχεδόν ένας στους 8 (12,9%) έχει κάνει χρήση κάποιας εισπνεόμενης ουσίας. Σε ποσοστό 4,8% αναφέρουν χρήση κάποιας εισπνεόμενης ουσίας μέσα στις 30 τελευταίες ημέρες (πολύ πρόσφατα).

Γράφημα 35. Χρήση παράνομων ουσιών στους μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα

*Όποιαδήποτε εκ των κάνναβη, κοκαΐνη, κρακ, έκσταση, αμφεταμίνη, μεθαμφεταμίνη, LSD ή κάποιο άλλο παραισθησιογόνο, ηρωίνη, κεταμίνη ή GHB.

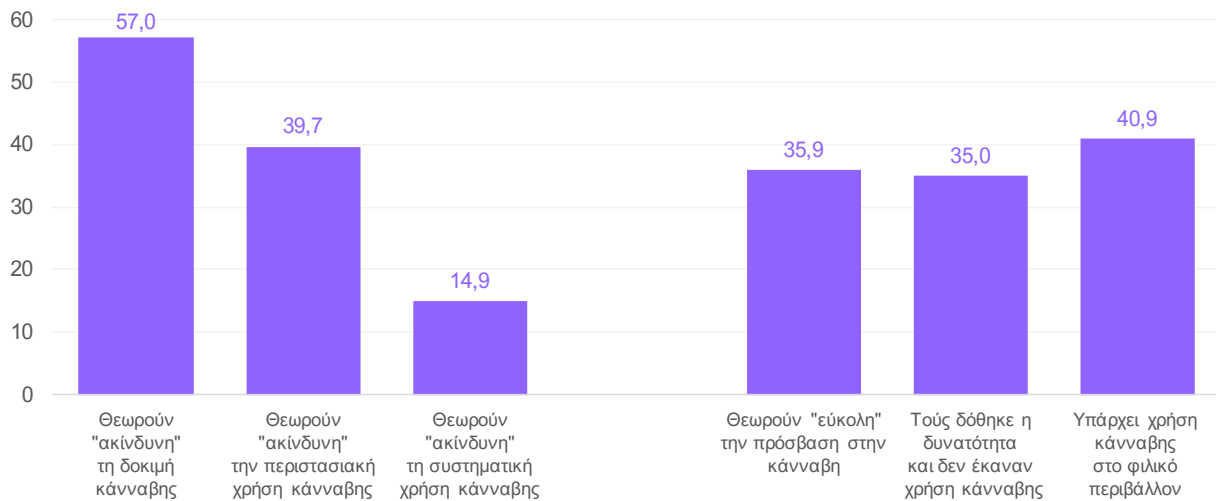
Αντιλήψεις—Περισσότεροι από ένας στους 2 (57,0%) θεωρούν «ακίνδυνη» τη δοκιμή κάνναβης (ανεξαρτήτως αν έχουν κάνει χρήση της ουσίας ή όχι, **Γράφημα 36**). Δύο στους 5 (44,2%) θεωρούν «ακίνδυνη» την περιστασιακή χρήση, ενώ ένας στους 7 (14,9%) θεωρεί «ακίνδυνη» τη συστηματική χρήση της ουσίας.

⁸ Στην έρευνα του 2019, στους μαθητές που ανέφεραν πρόσφατη χρήση κάνναβης, δόθηκε ειδική κλίμακα (CAST, Beck & Legleye 2003) σχετικά με συμπεριφορές και καταστάσεις οι οποίες -σε συνδυασμό- υποδεικνύουν την παρουσία ή την απουσία υψηλού κινδύνου για εξάρτηση από την ουσία.

Περιβάλλον—Περισσότεροι από ένας στους 3 (35,9%) θεωρούν ότι είναι «εύκολο» να βρουν κάνναβη εάν το θελήσουν (**Γράφημα 36**). Περισσότεροι από ένας στους 3 (35,0%) αναφέρουν ότι τούς δόθηκε στο παρελθόν η δυνατότητα να κάνουν χρήση κάνναβης χωρίς ωστόσο να το κάνουν (έκθεση στη χρήση κάνναβης). Δύο στους 5 (40,9%) αναφέρουν ότι έστω και ένας/μία στον φιλικό τους κύκλο κάνει χρήση κάνναβης.

Γράφημα 36. Αντιλήψεις για την κάνναβη και περιβάλλον χρήσης στους μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα

(%) **Αντιλήψεις για την κάνναβη και περιβάλλον χρήσης** στους μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα
 ESPAD-GR 2019 | ΕΠΙΨΥ

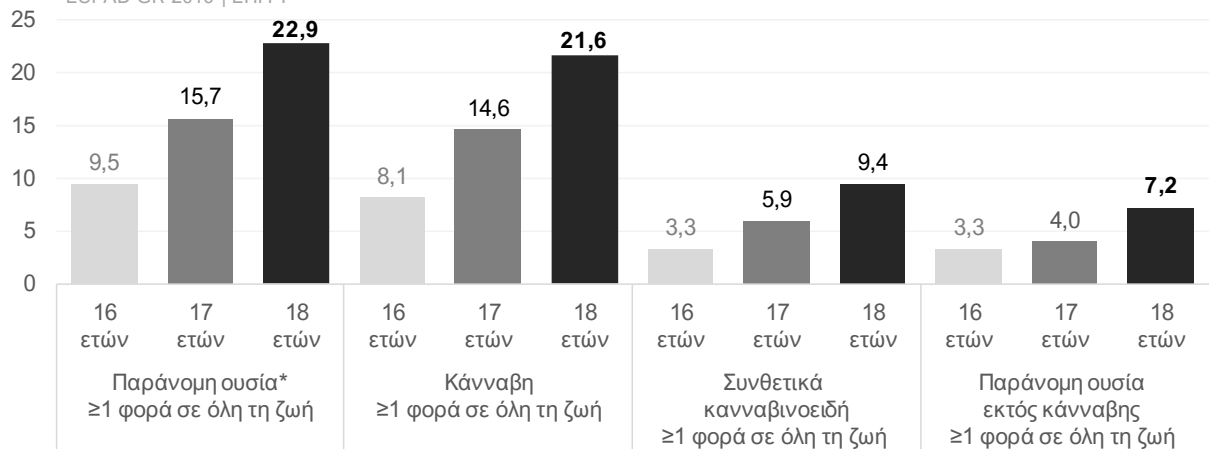

3.2 Χρήση παράνομων ουσιών ανά ηλικία

Χρήση—Στους 8 από τους συνολικά 12 δείκτες που αφορούν στη χρήση ουσιών και συμπεριλαμβάνονται σε αυτή την ενότητα οι 18χρονοι εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με τους 17χρονους και τους 16χρονους, καθώς και οι 17χρονοι συγκριτικά με τους 16χρονους (**Γράφημα 37** και **Γράφημα 38**).

Γράφημα 37. Χρήση παράνομων ουσιών στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία

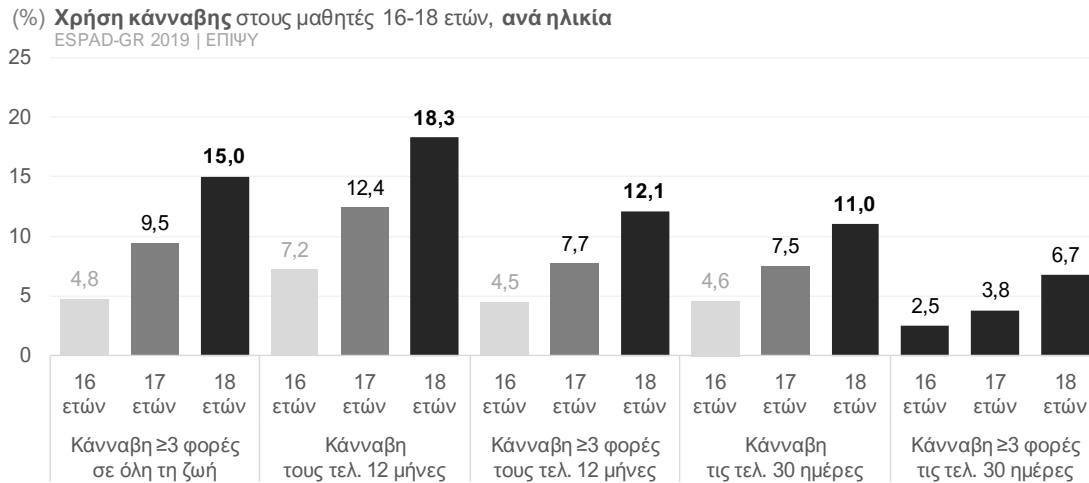
(%) **Χρήση παράνομων ουσιών** στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
 ESPAD-GR 2019 | ΕΠΙΨΥ

*Οποιαδήποτε εκ των κάνναβη, κοκαΐνη, κρακ, έκσταση, αμφεταμίνη, μεθαμφεταμίνη, LSD ή κάποιο άλλο παραισθησιογόνο, ηρωίνη, κεταμίνη ή GHB.

Οι τρεις ηλικιακές ομάδες δεν διαφέρουν μεταξύ τους σε τρεις δείκτες: στο ποσοστό των μαθητών που κάνουν χρήση κάνναβης και βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο για εμφάνιση προβλημάτων που συνδέονται με τη χρήση της ουσίας και στα ποσοστά χρήσης εισπνεόμενων ουσιών. Σε έναν δείκτη -χρήση κάποιας παράνομης ουσίας εκτός κάνναβης-, οι 18χρονοι αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (7,2%), συγκριτικά τόσο με τους 17- και τους 16χρονους, ενώ τα ποσοστά για τις δύο τελευταίες ηλικιακές ομάδες δεν διαφέρουν μεταξύ τους (4,0% και 3,3%, αντίστοιχα).

Γράφημα 38. Χρήση κάνναβης στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία

Αντιλήψεις — Τόσο η δοκιμή, όσο και η περιστασιακή χρήση, αλλά και η συστηματική χρήση της κάνναβης θεωρείται «ακίνδυνη» από σημαντικά υψηλότερο ποσοστό 18χρονων από ό,τι 17χρονων και 16χρονων, αλλά και από σημαντικά υψηλότερο ποσοστό 17χρονων από ό,τι 16χρονων (**Γράφημα 39**).

Περιβάλλον — Σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά οι 18χρονοι θεωρούν «εύκολη» την πρόσβαση στην κάνναβη, έχουν εκτεθεί στο παρελθόν στη χρήση και αναφέρουν χρήση της ουσίας στο φιλικό τους κύκλο (**Γράφημα 39**). Παρόμοιες διαφορές παρατηρούνται και στους 17χρονους, συγκριτικά με τους 16χρονους.

Γράφημα 39. Αντιλήψεις για την κάνναβη στους μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία

3.3 Χρήση παράνομων ουσιών ανά φύλο

Χρήση—Στους εννέα από τους συνολικά 12 δείκτες σχετικά με τη χρήση ουσιών που συμπεριλαμβάνονται σε αυτή την ενότητα τα αγόρια εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά (σε πολλές περιπτώσεις διπλάσια) συγκριτικά με τα κορίτσια (δεν φαίνεται σε Γράφημα). Τα φύλα δεν διαφέρουν μεταξύ τους σε τρεις δείκτες: στο ποσοστό των μαθητών που κάνουν χρήση κάνναβης και βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο για εμφάνιση προβλημάτων που συνδέονται με τη χρήση της ουσίας και στα ποσοστά χρήσης εισπνεόμενων ουσιών.

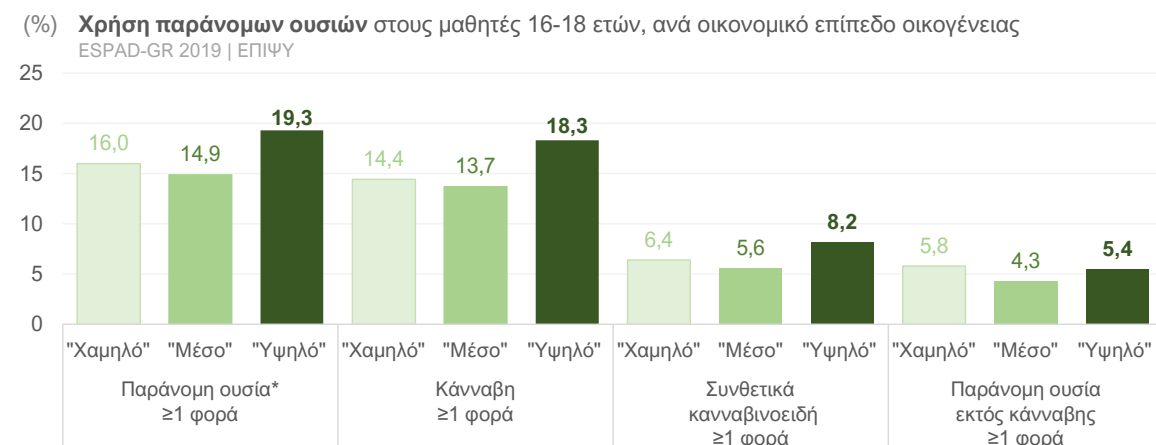
Αντιλήψεις—Τόσο η δοκιμή, όσο και η περιστασιακή και η συστηματική χρήση της κάνναβης θεωρείται «ακίνδυνη» από σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό αγοριών από ό,τι κοριτσιών (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

Περιβάλλον—Σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστά τα αγόρια, συγκριτικά με τα κορίτσια θεωρούν «εύκολη» την πρόσβαση στην κάνναβη, έχουν εκτεθεί στο παρελθόν στη χρήση κάνναβης (χωρίς ωστόσο να το κάνουν) και αναφέρουν χρήση κάνναβης στον φιλικό τους κύκλο (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

3.4 Χρήση παράνομων ουσιών ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας

Χρήση—Στους επτά από τους συνολικά 12 δείκτες σχετικά με τη χρήση ουσιών που συμπεριλαμβάνονται σε αυτή την ενότητα τα ποσοστά είναι σημαντικά υψηλότερα στους μαθητές οικογενειών από αναλογικά 'υψηλότερο' οικονομικό επίπεδο συγκριτικά με έστω και ένα από τα υπόλοιπα δύο στρώματα ('μέσο' και 'χαμηλότερο'). Οι μαθητές οικογενειών από αναλογικά 'χαμηλότερο' οικονομικό επίπεδο παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με το 'μέσο' επίπεδο σε δείκτες υψηλότερου κινδύνου όπως την πολύ πρόσφατη χρήση κάνναβης, την πολύ πρόσφατη επανάληψη της χρήσης της ουσίας και τη χρήση (έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή) ουσιών εκτός κάνναβης (**Γράφημα 40** και **Γράφημα 41**). Τα τρία οικονομικά στρώματα δεν διαφέρουν μεταξύ τους σε τρεις δείκτες: στο ποσοστό των μαθητών που κάνουν χρήση ουσιών εκτός κάνναβης, στο ποσοστό εκείνων που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο για εμφάνιση προβλημάτων που συνδέονται με τη χρήση κάνναβης και στο ποσοστό εκείνων που κάνουν χρήση εισπνεόμενων ουσιών.

Γράφημα 40. Χρήση παράνομων ουσιών ≥1 φορά σε όλη τη ζωή στους μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας

*Οποιαδήποτε εκ των κάνναβη, κοκαΐνη, κρακ, έκσταση, αμφεταμίνη, μεθαμφεταμίνη, LSD ή κάποιο άλλο παραισθησιογόνο, ηρωίνη, κεταμίνη ή GHB.

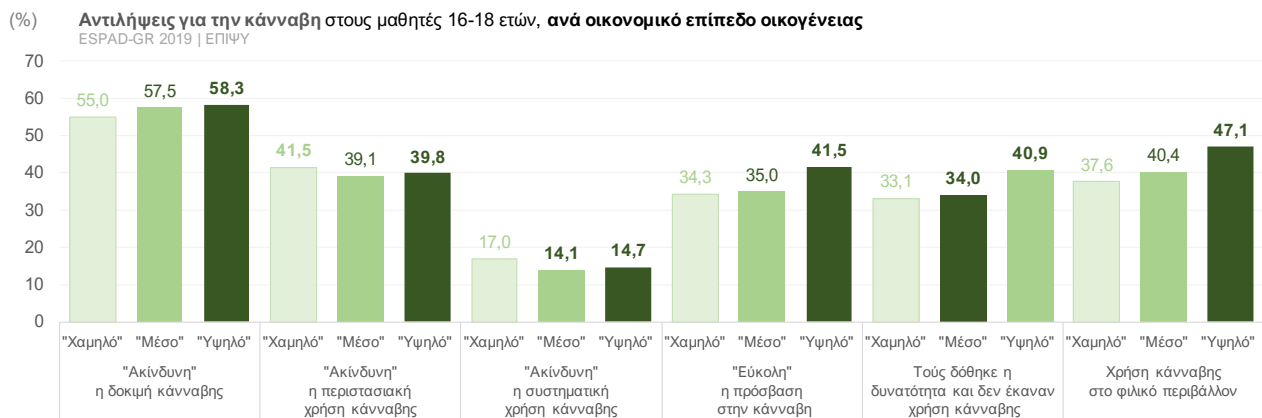
Γράφημα 41. Χρήση κάνναβης στους μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας

Αντιλήψεις—Τα τρία οικονομικά στρώματα δεν διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το ποσοστό εκείνων που θεωρούν «ακίνδυνη» τη χρήση κάνναβης 1-2 φορές καθώς και την περιστασιακή της χρήση (Γράφημα 42). Ωστόσο, τη συστηματική χρήση κάνναβης τη θεωρούν «ακίνδυνη» σε υψηλότερο ποσοστό οι μαθητές οικογενειών από αναλογικά ‘χαμηλότερο’ οικονομικό επίπεδο (17,0%), συγκριτικά με τους ομοτίμους τους από οικογένειες με ‘μέσο’ οικονομικό επίπεδο (14,1%).

Περιβάλλον—Σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστά οι μαθητές οικογενειών από αναλογικά ‘υψηλότερο’ οικονομικό επίπεδο, θεωρούν «εύκολη» την πρόσβαση στην κάνναβη, έχουν εκτεθεί στο παρελθόν στη χρήση της ουσίας και αναφέρουν χρήση κάνναβης στο φιλικό τους περιβάλλον (Γράφημα 42).

Γράφημα 42 Αντιλήψεις για την κάνναβη στους μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας

3.5 Χρήση παράνομων ουσιών ανά γεωγραφική περιοχή

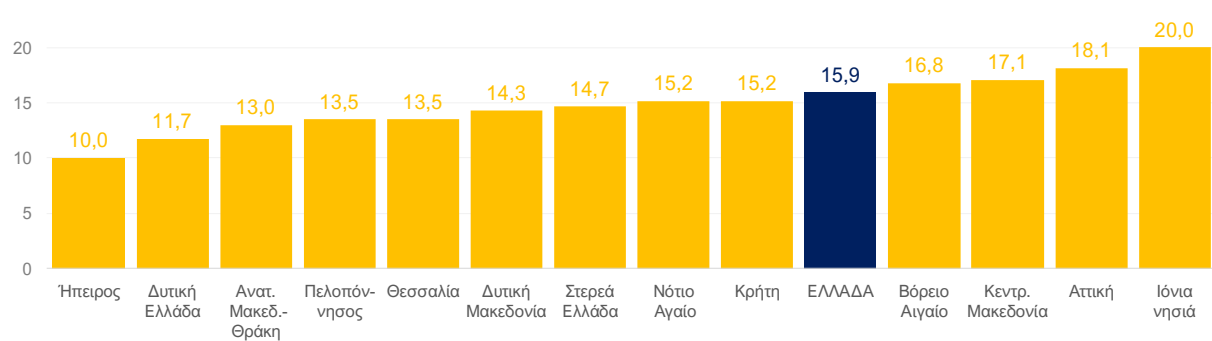
Χρήση—Τα τρία γεωγραφικά στρώματα (Ν. Αττικής, Θεσσαλονίκης και Λοιπές περιοχές) δεν διαφέρουν μεταξύ τους στους δύο από τους συνολικά 12 δείκτες που αφορούν τη χρήση ουσιών: στο ποσοστό των μαθητών που κάνουν χρήση κάνναβης και βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο για εμφάνιση προβλημάτων που συνδέονται με τη χρήση της ουσίας και στα ποσοστά χρήσης ουσιών εκτός κάνναβης. Στους υπόλοιπους 10 δείκτες ο Ν. Θεσσαλονίκης παρουσιάζει υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με τουλάχιστον ένα ακόμα γεωγραφικό στρώμα—συνηθέστερα τις Λοιπές περιοχές. Όπου ο Ν. Αττικής εμφανίζει υψηλότερα

ποσοστά, σημαντική διαφορά εντοπίζεται μόνο συγκριτικά με τις Λοιπές περιοχές—η μόνη εξαίρεση είναι η πολύ πρόσφατη χρήση εισπνεόμενων ουσιών της οποίας το ποσοστό είναι υψηλότερο σε περιοχές εκτός Αττικής.

Σε επίπεδο Περιφερειών, οι Ιόνιοι Νήσοι εμφανίζονται με τα υψηλότερα ποσοστά στους οκτώ από τους 12 δείκτες σχετικά με τη χρήση ουσιών (σε όλους όσους αφορούν τις παράνομες ουσίες, Βλ. **Γράφημα 43** για την χρήση κάποιας παράνομης ουσίας έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή). Η Περιφέρεια Αττικής και εκείνη του Ν. Αιγαίου εμφανίζονται με συγκριτικά υψηλότερα ποσοστά μαζί με το Ιόνιο σε 5 δείκτες, ενώ ακολουθούν σε συχνότητα η Κεντρική Μακεδονία (περιλαμβάνει τη Θεσσαλονίκη) και η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (σε δείκτες όπως σε κίνδυνο για προβλήματα από τη χρήση κάνναβης και την πολύ πρόσφατη χρήση εισπνεόμενων ουσιών). Στο αντίποδα, η περιφέρεια της Ηπείρου εμφανίζεται με τα χαμηλότερα ποσοστά στους δέκα από τους 12 δείκτες σχετικά με τη χρήση ουσιών (όλους όσους αφορούν τις παράνομες ουσίες).

Γράφημα 43. Χρήση κάποιας παράνομης ουσίας ≥1 φορά σε όλη τη ζωή στους μαθητές 16-18 ετών, ανά Περιφέρεια

(%) Χρήση κάποιας παράνομης ουσίας ≥1 φορά σε όλη τη ζωή στους μαθητές 16-18 ετών, ανά Περιφέρεια
 ESPAD-GR 2019 | ΕΠΙΨΥ

Αντιλήψεις—Η δοκιμή, η περιστασιακή αλλά και η συστηματική χρήση της κάνναβης θεωρείται «ακίνδυνη» από σημαντικά υψηλότερο ποσοστό μαθητών των Ν. Θεσσαλονίκης και Αττικής, συγκριτικά με εκείνους από τις Λοιπές περιοχές (αν και ως προς τους κινδύνους από τη συστηματική χρήση κάνναβης Αττική και Λοιπές περιοχές δεν διαφέρουν σημαντικά, δεν φαίνεται σε Γράφημα). Σε επίπεδο Περιφερειών, όπως και παραπάνω με την περίπτωση της χρήσης, οι Ιόνιοι Νήσοι εμφανίζονται με τα υψηλότερα ποσοστά και στους 3 δείκτες σχετικά με τις αντιλήψεις περί «απουσίας» κινδύνου από τη χρήση, ακολουθούμενοι από την περιφέρεια Αττικής.

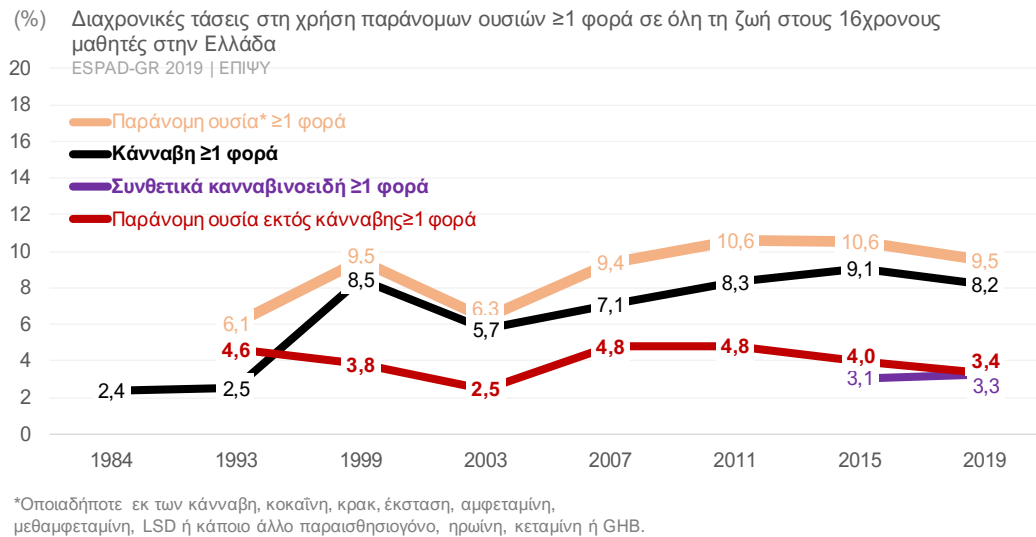
Περιβάλλον—Συγκριτικά με τους ομοτίμους τους από τις Λοιπές περιοχές, οι μαθητές των Ν. Θεσσαλονίκης και Αττικής αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό ότι η πρόσβαση στην κάνναβη είναι «εύκολη», ότι έχουν εκτεθεί στο παρελθόν στη χρήση κάνναβης (χωρίς ωστόσο να το κάνουν) και ότι τουλάχιστον ένα άτομο από το φιλικό τους περιβάλλον κάνει χρήση κάνναβης (δεν φαίνεται σε Γράφημα). Σε συμφωνία με ό,τι αναφέρθηκε παραπάνω, σε επίπεδο Περιφερειών, η περιφέρεια Ιονίων Νήσων εμφανίζεται με τα υψηλότερα ποσοστά και στους 3 δείκτες σχετικά με την πρόσβαση σε ουσίες και το περιβάλλον χρήσης, ακολουθούμενη από την Αττική και την Κεντρική Μακεδονία (περιλαμβάνει τη Θεσσαλονίκη).

3.6 Διαχρονικές τάσεις στη χρήση παράνομων ουσιών

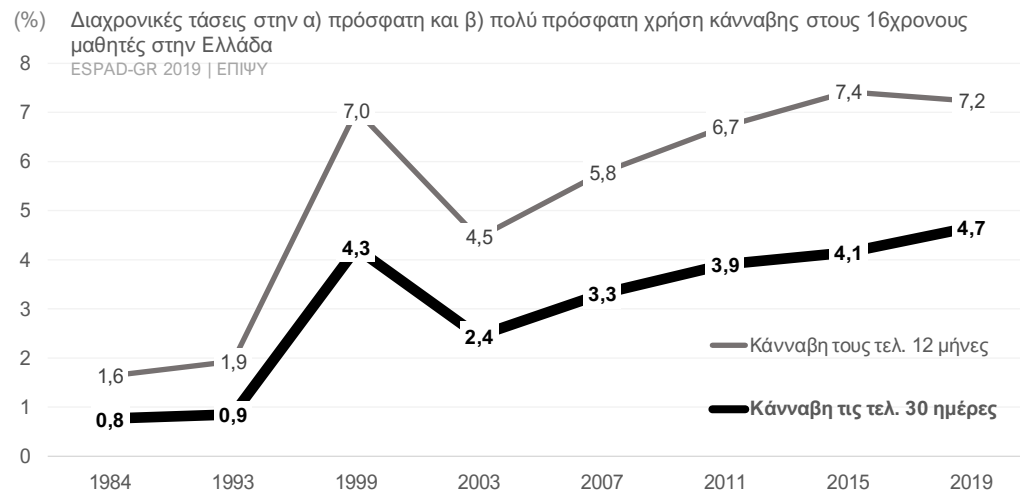
Χρήση—Στους 16χρονους, το 2019, ο επιπολασμός της χρήσης παράνομων ουσιών (οποιαδήποτε παράνομη ουσία, 9,5%) είναι υψηλότερος μόνο σε σύγκριση με πριν από μία 15ετία (2003, 6,3%) και με μία 25ετία (1993, 6,1%)—στα ενδιάμεσα χρόνια δεν παρατηρούνται σημαντικές μεταβολές (**Γράφημα 44** και **Γράφημα 45**). Ειδικά το ποσοστό της χρήσης κάνναβης, (έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή) είναι το 2019 (8,2%) υψηλότερο

μόνο σε σύγκριση με πριν από μία 25ετία (1993, 2,5%). Είναι αξιοσημείωτο ότι σε κανένα χρονικό σημείο μέσα στην τελευταία 35ετία δεν παρατηρήθηκε αύξηση στον επιπολασμό της χρήσης παράνομων ουσιών εκτός κάνναβης. Αντίθετα μάλιστα το ποσοστό της χρήσης τους (συνολικά) είναι μειωμένο το 2019 (3,4%), συγκριτικά με πριν από μία δετία. Ωστόσο, αν και χαμηλό, αυξημένο παρατηρείται το ποσοστό των 16χρονων που αναφέρουν επανάληψη της χρήσης κάνναβης κατά τους τελευταίους 12 μήνες (4,6%), συγκριτικά με πριν από μία δετία (3,1%, δεν φαίνεται σε γράφημα).

Γράφημα 44. Διαχρονικές τάσεις στη χρήση παράνομων ουσιών ≥1 φορά σε όλη τη ζωή στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα

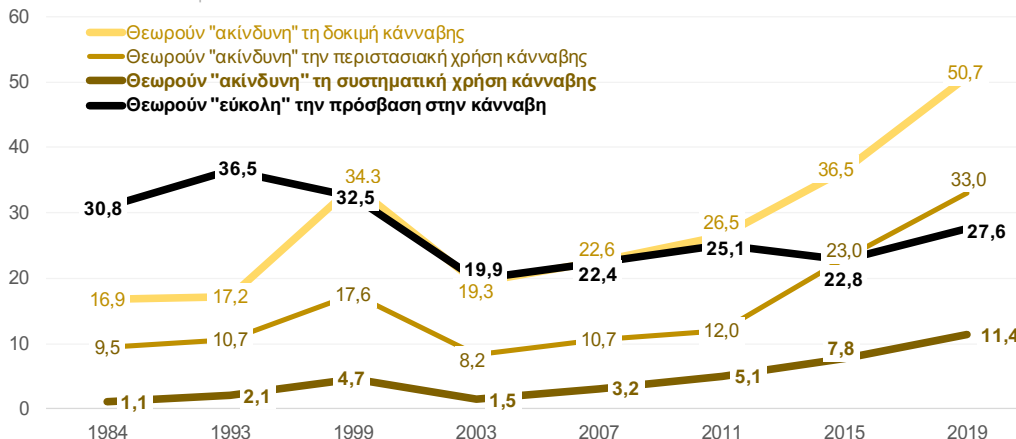
Γράφημα 45. Διαχρονικές τάσεις στην α) πρόσφατη και β) πολύ πρόσφατη χρήση κάνναβης στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα

Αντιλήψεις—Το 2019 συνεχίστηκε η σταδιακή αλλά σημαντική αύξηση ανά 4ετία του ποσοστού των 16χρονων που θεωρούν ακίνδυνη τη χρήση κάνναβης (Γράφημα 46). Το 2019 αυξημένα είναι επίσης τα ποσοστά των 16χρονων που θεωρούν «εύκολη» την πρόσβαση στην κάνναβη (συγκριτικά με πριν από πριν από 4 χρόνια) και τα ποσοστά εκείνων που αναφέρουν χρήση κάνναβης στο φιλικό τους περίγυρο.

Γράφημα 46. Διαχρονικές τάσεις στις αντιλήψεις για την κάνναβη στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα

(%) Διαχρονικές τάσεις στις αντιλήψεις για την κάνναβη στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα
 ESPAD-GR 2019 | ΕΠΙΨΥ

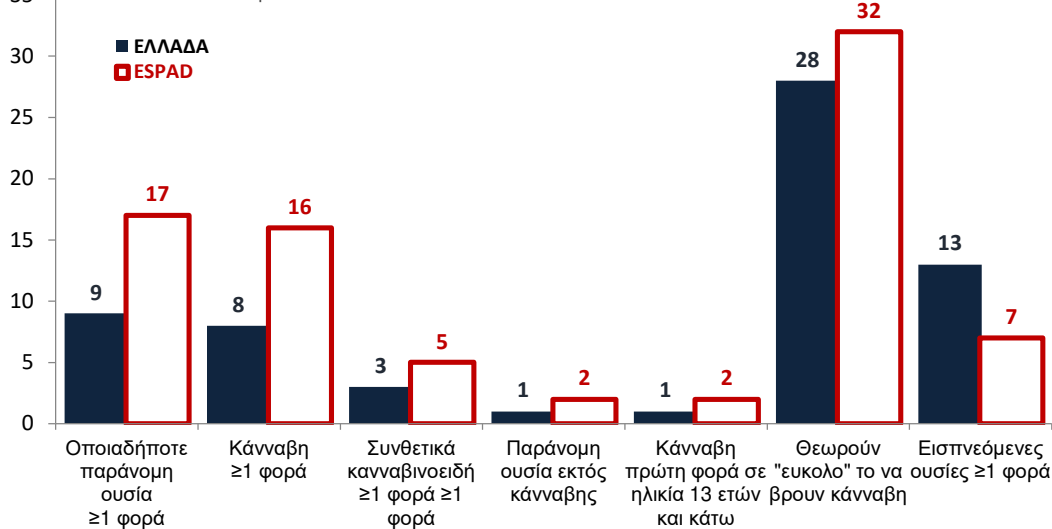
Χωρίς εξαιρέσεις, οι παραπάνω τάσεις χαρακτηρίζουν με τον ίδιο τρόπο αγόρια και κορίτσια (δεν φαίνεται σε Γράφημα). Επιπλέον, κατά την τελευταία δετία (2011-2019), σταθερότητα παρατηρείται στους 17χρονους και τους 18χρονους στους δείκτες που αφορούν στη χρήση ουσιών, ενώ στα αγόρια και των δύο αυτών ηλικιών υπάρχει επιπλέον μείωση στα ποσοστά της χρήσης εισπνεόμενων ουσιών. Ωστόσο, όπως και με τους 16χρονους, την τελευταία δετία παρατηρούνται αυξήσεις στα ποσοστά των 17- και των 18χρονων που θεωρούν «εύκολη» την πρόσβαση στην κάνναβη και αναφέρουν χρήση κάνναβης στο φιλικό περιβάλλον.

3.7 Χρήση παράνομων ουσιών στην Ελλάδα σε σύγκριση με το σύνολο των χωρών ESPAD

Με εξαίρεση τις εισπνεόμενες ουσίες, για τις οποίες η Ελλάδα εμφανίζει υψηλότερο ποσοστό χρήσης, σε κανέναν άλλον δείκτη χρήσης ουσιών που εξετάζεται εδώ οι 16χρονοι στη χώρα μας δεν εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με το σύνολο των χωρών που συμμετέχουν στην πανευρωπαϊκή έρευνα ESPAD (Γράφημα 47).

Γράφημα 47. Χρήση ουσιών στου 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα και στις 35 χώρες (Μ.Ο.) του Προγράμματος ESPAD

(%) Χρήση ουσιών στου 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα και στις 35 χώρες (Μ.Ο.) του Προγράμματος ESPAD
 ESPAD-GR 2019 | ΕΠΙΨΥ

3.8 Συνοπτική αποτίμηση για τη χρήση παράνομων ουσιών

Η συντριπτική πλειονότητα των μαθητών 16-18 ετών στην Ελλάδα το 2019 (84,1%) δεν έχουν κάνει ποτέ χρήση παράνομων ουσιών. Χρήση κάποιας παράνομης ουσίας έχει κάνει σχεδόν ένας στους 6 (15,9%). Ένας στους 7 (14,7%) έχει κάνει χρήση κάνναβης -με μεγάλη διαφορά τη δημοφιλέστερη παράνομη ουσία-, με τα 2/3 εξ αυτών (9,7%) να έχουν επαναλάβει τη χρήση της τουλάχιστον 3 φορές. Σε ποσοστό 4,8% αναφέρεται χρήση κάποιας παράνομης ουσίας εκτός κάνναβης. Εξαιρουμένης της κάνναβης (συνθετικής ή μη), για καμία παράνομη ουσία ξεχωριστά ο επιπολασμός δεν ξεπερνά το 2019 το 2,5%. Ωστόσο, εκτός των παράνομων ουσιών, σχεδόν ένας στους 8 (12,9%) έχει κάνει χρήση κάποιας εισπνεόμενης ουσίας (το 4,8% πολύ πρόσφατα). Στους περισσότερους από τους παραπάνω δείκτες, η περιοχή της Θεσσαλονίκης παρουσιάζει υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με τις Λοιπές περιοχές (σε κάποιους, και συγκριτικά με την περιοχή της Αττικής).

Επιπλέον, ένας στους 8 μαθητές 16-18 ετών (12,6%) έχει κάνει χρήση κάνναβης κατά τους τελευταίους 12 μήνες (πρόσφατη χρήση) και σχεδόν ένας στους 12 (8,1%) έχει επαναλάβει τη χρήση τουλάχιστον 3 φορές κατά τη ίδια περίοδο. Ένας στους 13 (7,7%) έχει κάνει χρήση κάνναβης πολύ πρόσφατα, τις 30 τελευταίες ημέρες, με περισσότερους από τους μισούς εξ' αυτών (4,3%) να έχουν επαναλάβει τη χρήση τουλάχιστον 3 φορές κατά τη ίδια περίοδο.

Τα ποσοστά για την πρόσφατη, την πολύ πρόσφατη και την επαναλαμβανόμενη χρήση παράνομων ουσιών είναι σημαντικά υψηλότερα στην ηλικία των 17 συγκριτικά με εκείνη των 16 και ακολούθως στην ηλικία των 18 συγκριτικά με εκείνη των 17. Το παραπάνω είναι ενδεικτικό υψηλής επίπτωσης και αυξημένου κινδύνου για εμφάνιση προβλημάτων από τη χρήση ουσιών και άλλων επικίνδυνων συμπεριφορών κατά την ενήλικη ζωή τους.

Όπως και σε άλλες συμπεριφορές που διερευνώνται στην έρευνα αυτή η χρήση ουσιών αναφέρεται σε σημαντικά υψηλότερα (εδώ, σε πολλές περιπτώσεις διπλάσια) ποσοστά στα αγόρια συγκριτικά με τα κορίτσια—ενδεικτικό της ανάγκης για ανάπτυξη παρεμβάσεων πρόληψης και προαγωγής της υγείας οι οποίες να πρέπει ενδεχομένως να είναι επικεντρωμένες στο φύλο.

Οι παραπάνω διαφορές στα επίπεδα επιπολασμού ανάμεσα στις ηλικίες και τα φύλα συνοδεύονται κι από αντίστοιχες διαφορές στις αντιλήψεις περί επικινδυνότητας από τη χρήση ουσιών. Συγκεκριμένα, σε όλες τις περιπτώσεις, η δοκιμή, η περιστασιακή και η συστηματική χρήση της κάνναβης θεωρείται «ακίνδυνη» από σημαντικά υψηλότερα ποσοστά αγοριών από ό,τι κοριτσιών και από σημαντικά υψηλότερα ποσοστά 18χρονων από ό,τι 17χρονων, αλλά και 17χρονων από ό,τι 16χρονων—ενδεικτικό συσχέτισης της χρήσης και των αντιλήψεων στον πληθυσμό αυτόν.

Τα στοιχεία για το 2019 δείχνουν ότι η χρήση παράνομων ουσιών είναι περισσότερο διαδεδομένη στους μαθητές οικογενειών από αναλογικά 'υψηλότερο' οικονομικό επίπεδο. Ωστόσο, οι μαθητές οικογενειών από αναλογικά 'χαμηλότερο' οικονομικό επίπεδο παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά σε δείκτες υψηλότερου κινδύνου όπως την πολύ πρόσφατη χρήση κάνναβης, την πολύ πρόσφατη επανάληψη της χρήσης της ουσίας και τη χρήση έστω και μία φορά σε όλη τη ζωή ουσιών εκτός κάνναβης (αν και συγκριτικά μόνο με τους ομοτίμους τους από οικογένειες με 'μέσο' οικονομικό επίπεδο). Σε συμφωνία με προηγούμενες διαπιστώσεις, τη συστηματική χρήση κάνναβης τη θεωρούν «ακίνδυνη» σε υψηλότερο ποσοστό οι μαθητές οικογενειών από αναλογικά 'χαμηλότερο' οικονομικό επίπεδο, συγκριτικά με τους ομοτίμους τους από οικογένειες με 'μέσο' οικονομικό επίπεδο.

Σε επίπεδο Περιφερειών, όπως και με το κάπνισμα (Βλ. σχετική ενότητα) οι Ιόνιοι Νήσοι εμφανίζονται με τα υψηλότερα ποσοστά σε όλους τους δείκτες που αφορούν τις παράνομες ουσίες. Η Περιφέρεια της Αττικής και εκείνη του Ν. Αιγαίου εμφανίζονται με συγκριτικά υψηλότερα ποσοστά μαζί με το Ιόνιο σε 5 δείκτες, ενώ ακολουθούν σε συχνότητα η Κεντρική Μακεδονία (περιλαμβάνει τη Θεσσαλονίκη). Είναι χαρακτηριστικό ότι παντού όπου ο επιπολασμός της χρήσης είναι υψηλότερος, υψηλότερα είναι και τα ποσοστά των μαθητών που θεωρούν τη δοκιμή, την περιστασιακή και τη συστηματική χρήση της κάνναβης «ακίνδυνη».

Είναι ενθαρρυντικό ότι στους 16χρονους (και στα δύο φύλα), ο επιπολασμός της χρήσης παράνομων ουσιών δεν έχει αυξηθεί την τελευταία δετία –το 2019 ήταν υψηλότερος μόνο σε σύγκριση με 2003. Ειδικά για την κάνναβη, το ποσοστό της χρήσης ήταν υψηλότερο μόνο σε σύγκριση με πριν από μία 25ετία. Για την ίδια ηλικιακή ομάδα αυξήσεις δεν έχουν παρατηρηθεί την τελευταία 35ετία ούτε και στον επιπολασμό της χρήσης (έστω και μία φορά) παράνομων ουσιών εκτός κάνναβης. Μάλιστα, το ποσοστό της χρήσης τους είναι μειωμένο, συγκριτικά με πριν από μία δετία. Σε συνδυασμό, τα παραπάνω είναι ενδεικτικά διατήρησης της επίπτωσης σε αυτήν την ηλικία σε σταθερά επίπεδα. Ωστόσο, το παραπάνω αποτελεί ένα μέρος μόνον της γενικής εικόνας για τη χρήση παράνομων ουσιών στους 16χρονους στην Ελλάδα. Διότι, το ποσοστό των 16χρονων που αναφέρουν επανάληψη της χρήσης κάνναβης κατά τους τελευταίους 12 μήνες, αν και χαμηλό, παρουσιάζεται αυξημένο το 2019 (4,6%), συγκριτικά με πριν από μία δετία (3,1%). Αυτό, σε συνδυασμό με το ότι το 2019 συνεχίστηκε η σταδιακή αλλά σημαντική αύξηση του ποσοστού των 16χρονων που θεωρούν «ακίνδυνη» τη χρήση κάνναβης, «εύκολη» την πρόσβαση στην κάνναβη και χρήση της ουσίας στο φιλικό τους περιβάλλον, αποτελεί σημαντικό παράγοντα κινδύνου για εμφάνιση μια ομάδας νεαρών ενηλίκων που αντιμετωπίζουν προβλήματα από τη χρήση ουσιών. Χαρακτηριστικά, το 2019 σχεδόν οι δύο στους 5 16χρονους που έχουν κάνει πρόσφατη χρήση κάνναβης βρίσκονται βάσει ειδικής κλίμακας σε υψηλό κίνδυνο για εμφάνιση προβλημάτων που συνδέονται με τη χρήση της ουσίας—με το ποσοστό αυτό να εμφανίζεται αυξημένο συγκριτικά με πριν από μία δετία.

Πάντως, όπως και στην περίπτωση του καπνίσματος, σε κανέναν δείκτη χρήσης ουσιών που εξετάζεται στην έρευνα αυτήν, οι 16χρονοι στη χώρα μας δεν εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με το σύνολο των χωρών που συμμετέχουν στην πανευρωπαϊκή έρευνα ESPAD. Μοναδική εξαίρεση αποτελούν οι εισπνεόμενες ουσίες, για τις οποίες η Ελλάδα εμφανίζει υψηλότερο ποσοστό χρήσης.

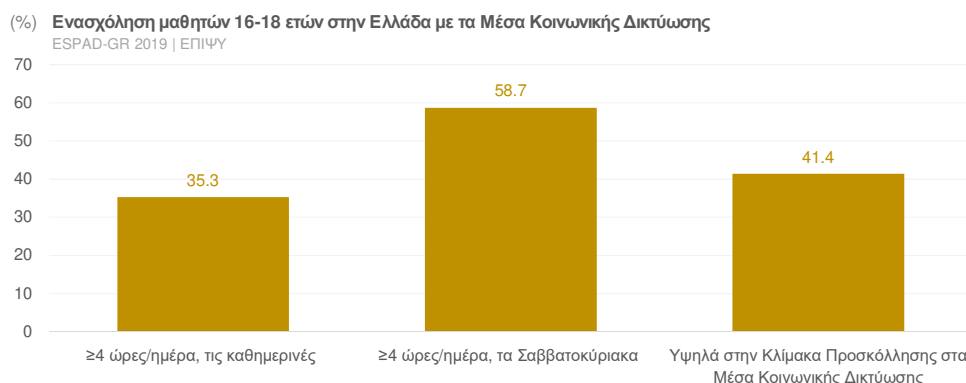
4. ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

4.1 Ενασχόληση με τα ΜΚΔ στους μαθητές 16-18 ετών

Περισσότεροι από 1 στους 3 (35,3%) μαθητές 16-18 ετών αναφέρουν ενασχόληση με τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ)⁹ για τουλάχιστον 4 ώρες την ημέρα τις καθημερινές και σχεδόν 3 στους 5 (58,7%) το Σαββατοκύριακο (**Γράφημα 48**).

Επιπλέον, από τις απαντήσεις τους εκτιμήθηκε ότι περισσότεροι από 2 στους 5 (41,4%) βρίσκονται υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης στα ΜΚΔ¹⁰.

Γράφημα 48. Ενασχόληση μαθητών 16-18 ετών στην Ελλάδα με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

4.2 Ενασχόληση με Ηλεκτρονικά παιχνίδια στους μαθητές 16-18 ετών

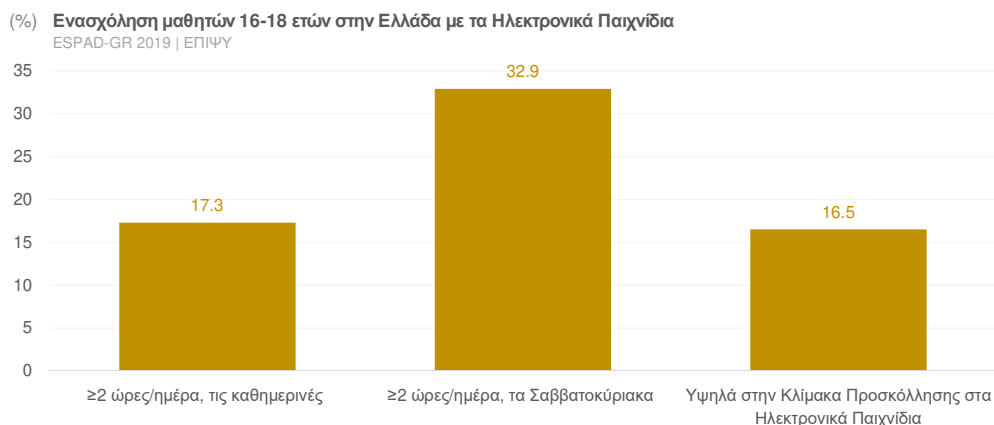
Σχεδόν 1 στους 6 (17,3%) μαθητές 16-18 ετών αναφέρει ενασχόληση με ηλεκτρονικά παιχνίδια για τουλάχιστον 2 ώρες την ημέρα τις καθημερινές και 1 στους 3 (32,9%) τα Σαββατοκύριακα (**Γράφημα 49**).

Επιπλέον, από τις απαντήσεις τους εκτιμήθηκε ότι ένας στους 6 (16,5%), βρίσκονται υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης στα ηλεκτρονικά παιχνίδια¹¹.

⁹ Οι μαθητές ρωτήθηκαν για το πόσες ώρες την ημέρα ήταν στο διαδικτύου, σε ΜΚΔ, επικοινωνώντας με άλλους, τις τελευταίες 7 ημέρες.

¹⁰ Οι μαθητές ρωτήθηκαν για το πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν με προτάσεις σχετικά με την ενασχόλησή τους με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ) και τα Ηλεκτρονικά Παιχνίδια. Μέσω των απαντήσεών τους κατέστη δυνατό να εκτιμηθεί ο βαθμός προσκόλλησης τους σε αυτά. Η Κλίμακα Προσκόλλησης περιγράφεται στο Holstein, B. E., Pedersen, T. P., Bendtsen, P., Madsen, K. R., Meilstrup, C. R., Nielsen, L., & Rasmussen, M. (2014). Perceived problems with computer gaming and internet use among adolescents: measurement tool for non-clinical survey studies. *BMC Public Health*, 14(1), 361.

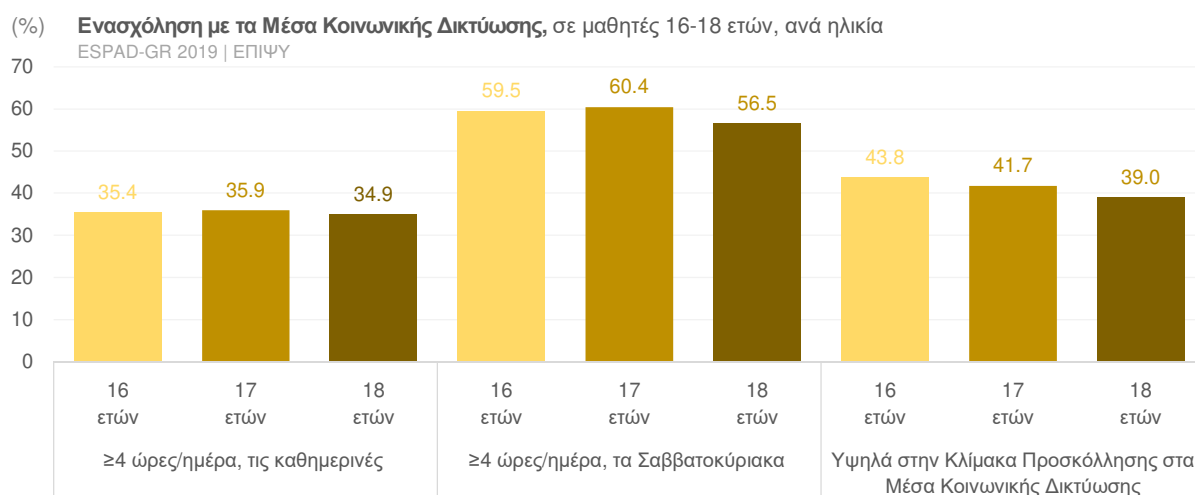
Γράφημα 49. Ενασχόληση μαθητών 16-18 ετών στην Ελλάδα με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια

4.3 Ενασχόληση με ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια ανά ηλικία

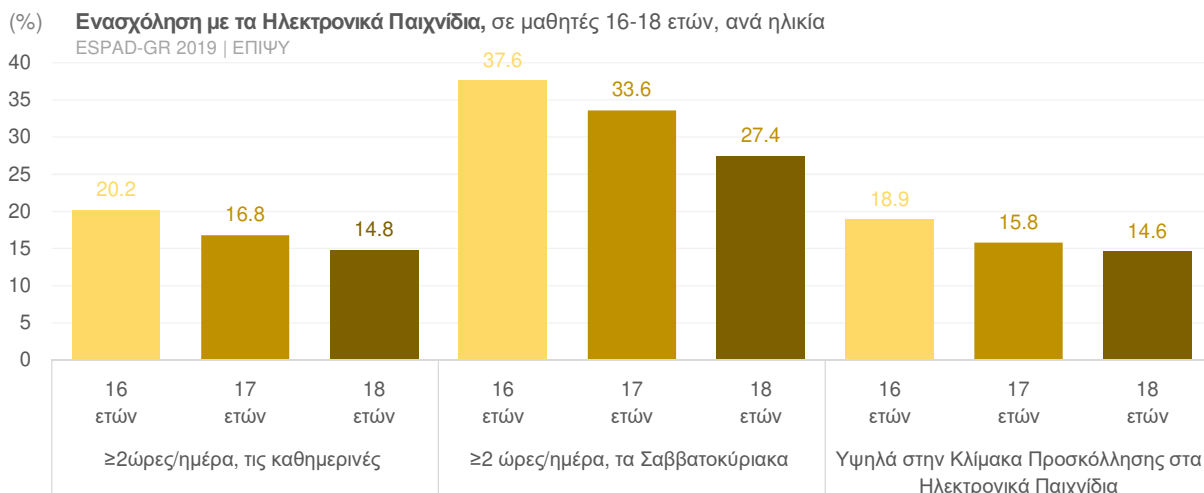
Μέσα κοινωνικής δικτύωσης — Οι έφηβοι των τριών ηλικιών δεν διαφέρουν σημαντικά στην ενασχόληση με τα ΜΚΔ για τουλάχιστον 4 ώρες την ημέρα τις καθημερινές, ενώ 16χρονοι (59,5%) και 17χρονοι (65,4%) αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό ενασχόληση με τα ΜΚΔ το Σαββατοκύριακο, για τουλάχιστον 4 ώρες την ημέρα, συγκριτικά με τους 18χρονους (56,5%, **Γράφημα 50**). Επιπλέον, οι 16χρονοι βρίσκονται υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης στα ΜΚΔ σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (43,8%) συγκριτικά με τους 18χρονους (39,0%).

Γράφημα 50. Ενασχόληση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία

Ηλεκτρονικά Παιχνίδια — Με την αύξηση της ηλικίας μειώνεται σημαντικά το ποσοστό εφήβων που αναφέρουν ενασχόληση με ηλεκτρονικά παιχνίδια για τουλάχιστον 2 ώρες την ημέρα τόσο τις καθημερινές όσο και τα Σαββατοκύριακα (**Γράφημα 51**). Αντίστοιχα, οι 16χρονοι βρίσκονται υψηλά στην Κλίμακα Προσκόλλησης στα ηλεκτρονικά παιχνίδια σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (18,9%) συγκριτικά με τους 17χρονους (15,8%) και τους 18χρονους εφήβους (14,6%).

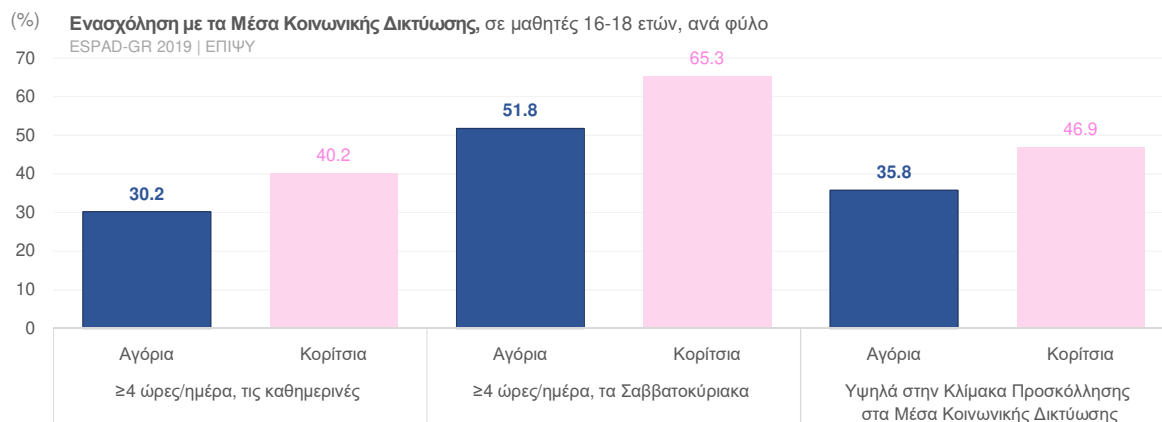
Γράφημα 51. Ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, σε μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία

4.4 Ενασχόληση με ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια ανά φύλο

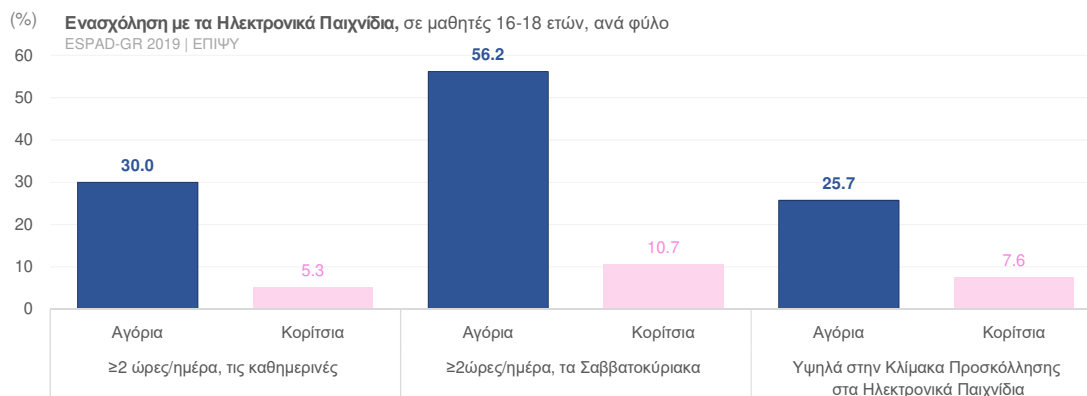
Μέσα κοινωνικής δικτύωσης — Τα κορίτσια αναφέρουν ενασχόληση με τα ΜΚΔ, για τουλάχιστον 4 ώρες την ημέρα, σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό από τα αγόρια, τόσο τις καθημερινές όσο και τα Σαββατοκύριακα (**Γράφημα 52**). Αντίστοιχα, βρίσκονται σε υψηλότερο ποσοστό υψηλότερα στην Κλίμακα Προσκόλλησης στα ΜΚΔ.

Γράφημα 52. Ενασχόληση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο

Ηλεκτρονικά Παιχνίδια — Τα αγόρια αναφέρουν ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, για τουλάχιστον 2 ώρες την ημέρα, σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό από τα κορίτσια, τόσο τις καθημερινές όσο και τα Σαββατοκύριακα (**Γράφημα 53**). Αντίστοιχα, βρίσκονται υψηλά στην Κλίμακα Προσκόλλησης στα ηλεκτρονικά παιχνίδια σε υπερτριπλάσιο ποσοστό.

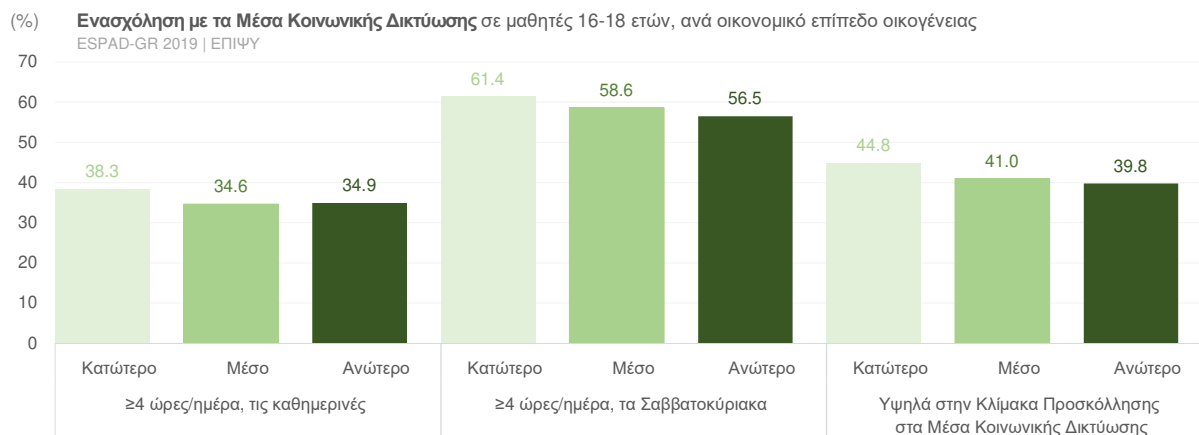
Γράφημα 53. Ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, σε μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο

4.5 Ενασχόληση με ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας

Μέσα κοινωνικής δικτύωσης — Οι έφηβοι από αναλογικά χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό ενασχόληση με τα ΜΚΔ για τουλάχιστον 4 ώρες την ημέρα τόσο τις καθημερινές όσο και τα Σαββατοκύριακα, συγκριτικά με τους ομότιμους τους από μέσο και αναλογικά ανώτερο οικονομικό επίπεδο- αντίστοιχα, βρίσκονται υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης στα ΜΚΔ σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (44,8%) συγκριτικά με τους μαθητές από μέσο (41,0%) και υψηλότερο (39,8%) οικονομικό επίπεδο (**Γράφημα 54**).

Γράφημα 54. Ενασχόληση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε μαθητές 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας

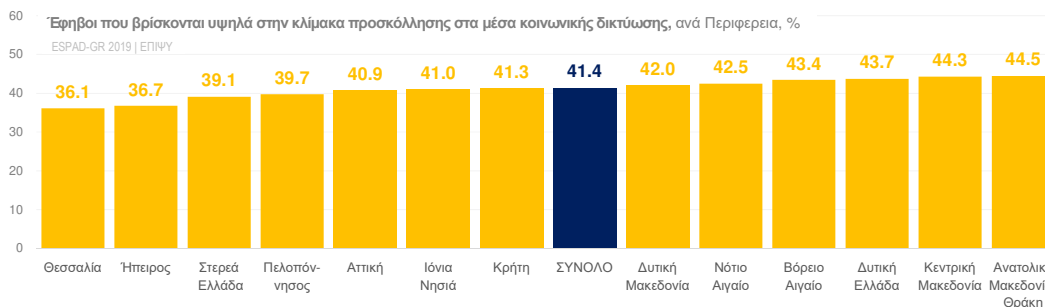

Ηλεκτρονικά Παιχνίδια — Δεν καταγράφονται σημαντικές διαφορές στην ενασχόληση των εφήβων με ηλεκτρονικά παιχνίδια και τον βαθμό προσκόλλησής τους σε αυτά ανάλογα με το οικονομικό επίπεδο στο οποίο κατηγοριοποιούνται (ενδεικτικά, υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης βρίσκονται 17,4% των εφήβων από αναλογικά χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο, 15,9% εκείνων από μέσο και 16,9% των εφήβων από αναλογικά υψηλότερο οικονομικό επίπεδο, δεν φαίνεται σε Γράφημα).

4.6 Ενασχόληση με ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια ανά γεωγραφική περιοχή

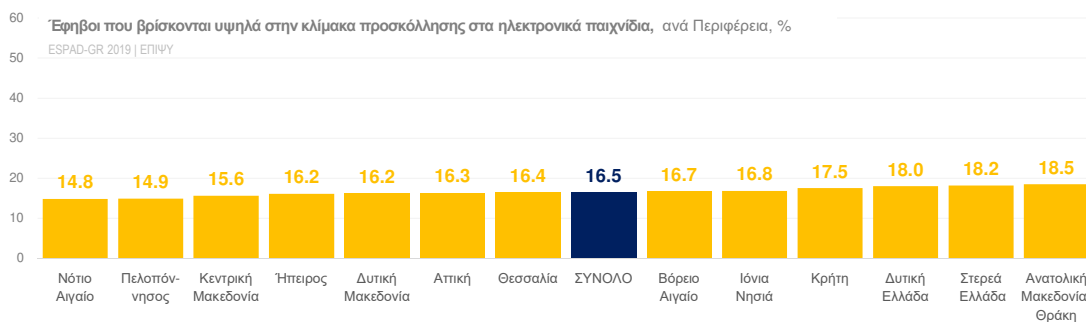
Μέσα κοινωνικής δικτύωσης — Οι έφηβοι στους Ν. Αττικής, Ν. Θεσσαλονίκης, και Λοιπές περιοχές δεν διαφέρουν σημαντικά στην ενασχόληση με τα ΜΚΔ και στο βαθμό προσκόλλησής τους σε αυτά. Σε επίπεδο Περιφερειών, υψηλότερο ποσοστό οι έφηβοι στο Ν. Αιγαίο και σε χαμηλότερο στη Θεσσαλία αναφέρουν ενασχόληση με τα ΜΚΔ ενώ αναφορικά με τον βαθμό προσκόλλησης σε αυτά, τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στην Ανατολική Μακεδονία-Θράκη και την Κεντρική Μακεδονία και το χαμηλότερο στη Θεσσαλία (Γράφημα 55).

Γράφημα 55. Έφηβοι που βρίσκονται υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ανά Περιφέρεια

Ηλεκτρονικά Παιχνίδια — Οι έφηβοι στους Ν. Αττικής, Ν. Θεσσαλονίκης, και Λοιπές περιοχές δεν διαφέρουν σημαντικά στην ενασχόληση με ηλεκτρονικά παιχνίδια και στο βαθμό προσκόλλησής τους σε αυτά. Σε επίπεδο Περιφερειών υψηλότερο ποσοστό οι έφηβοι στο Ν. Αιγαίο και σε χαμηλότερο στην Ήπειρο αναφέρουν ενασχόληση με ηλεκτρονικά παιχνίδια ενώ αναφορικά με τον βαθμό προσκόλλησης σε αυτά, τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στην Ανατολική Μακεδονία-Θράκη και τη Στερεά Ελλάδα και τα χαμηλότερα στο Ν. Αιγαίο και την Πελοπόννησο (Γράφημα 56).

Γράφημα 56. Έφηβοι που βρίσκονται υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης στα ηλεκτρονικά παιχνίδια, ανά Περιφέρεια

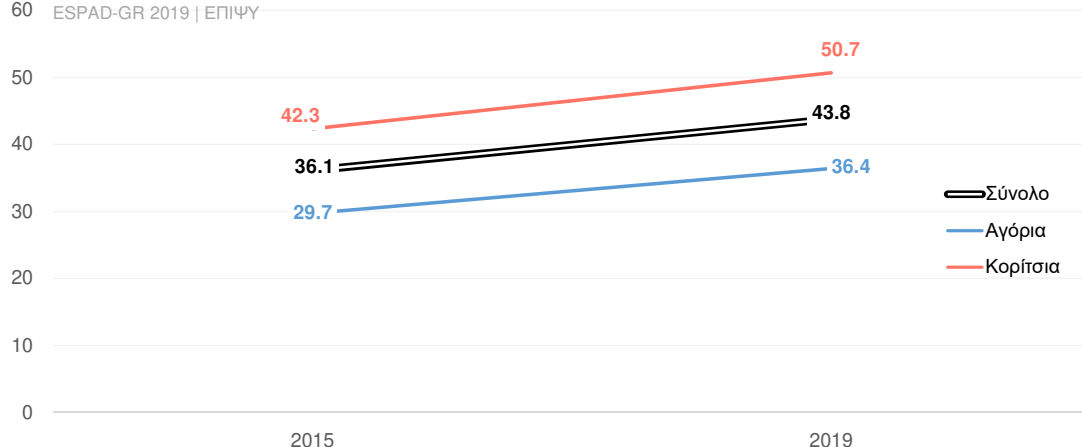

4.7 Διαχρονικές τάσεις στην ενασχόληση με τα ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια

Μέσα κοινωνικής δικτύωσης — Από το 2015 στο 2019 το ποσοστό 16χρονων που βρίσκονται υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αυξάνεται σημαντικά, από 36,1% σε 43,8%, με την αύξηση να καταγράφεται και στα δύο φύλα (Γράφημα 57).

Γράφημα 57. Διαχρονικές τάσεις στην προσκόλληση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα, ανά φύλο

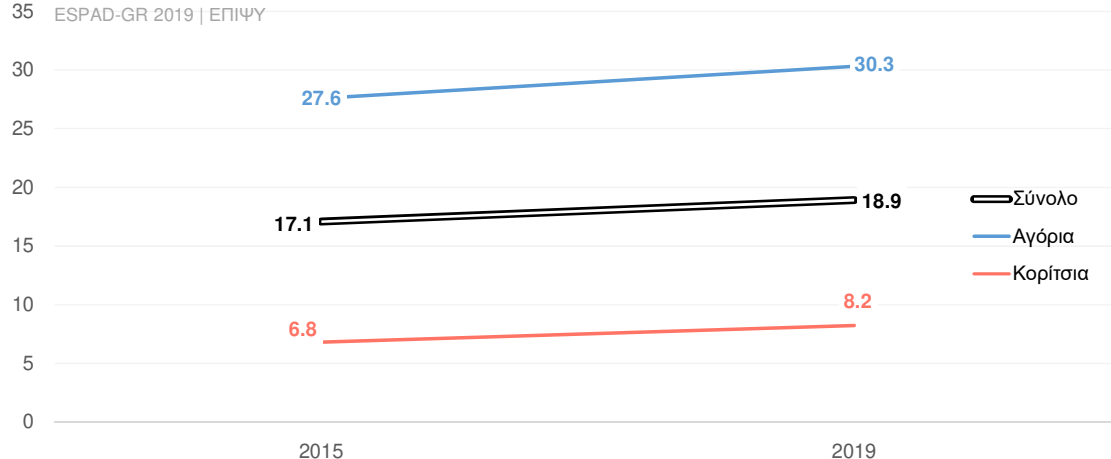
(%) Διαχρονικές τάσεις στην Προσκόλληση στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα, ανά φύλο
 ESPAD-GR 2019 | ΕΠΙΨΥ

Ηλεκτρονικά Παιχνίδια — Από το 2015 στο 2019 το ποσοστό 16χρονων που βρίσκονται υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης στα ηλεκτρονικά παιχνίδια δεν μεταβάλλεται σημαντικά (από 17,1% σε 18,9 για το σύνολο των 16χρονων μαθητών (Γράφημα 58)).

Γράφημα 58. Διαχρονικές τάσεις στην προσκόλληση στα ηλεκτρονικά παιχνίδια στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα, ανά φύλο

(%) Διαχρονικές τάσεις στην Προσκόλληση στα Ηλεκτρονικά Παιχνίδια στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα, ανά φύλο
 ESPAD-GR 2019 | ΕΠΙΨΥ

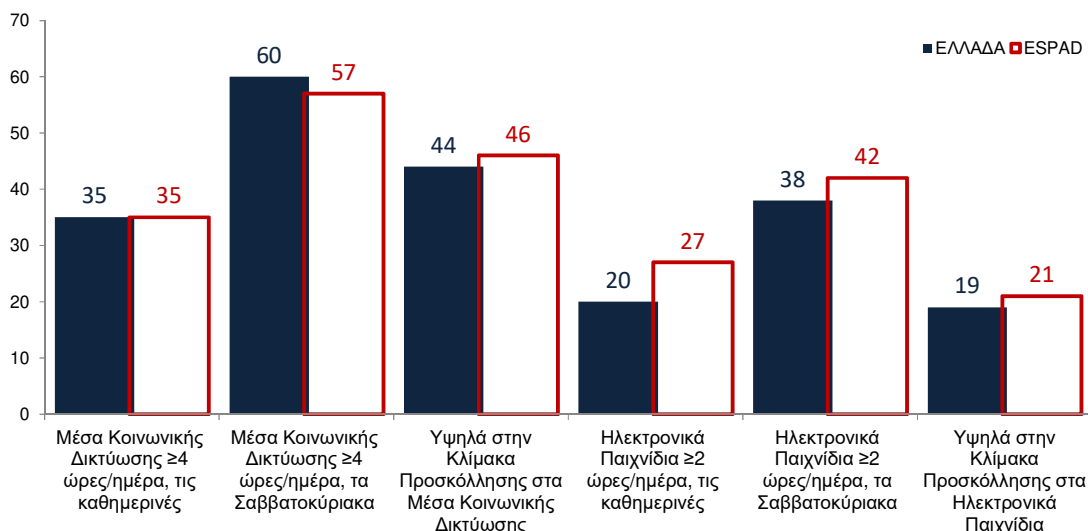
4.8 Ενασχόληση με ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια στην Ελλάδα και στο σύνολο των χωρών ESPAD

Μέσα κοινωνικής δικτύωσης — Οι 16χρονοι στην Ελλάδα αναφέρουν ότι περνούν τουλάχιστον 4 ώρες την ημέρα τις καθημερινές στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ) σε παρόμοιο ποσοστό με τους συνομηλίκους τους στις χώρες που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα ESPAD (Γράφημα 59). Η Ελλάδα βρίσκεται ελαφρώς υψηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Μ.Ο.) στην ενασχόληση με ΜΚΔ για τουλάχιστον 4 ώρες την ημέρα τα Σαββατοκύριακα αλλά χαμηλότερα στο ποσοστό εφήβων που εκτιμήθηκε ότι βρίσκονται υψηλά στην κλίμακα προσκόλλησης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ηλεκτρονικά Παιχνίδια—Όσον αφορά την ενασχόληση με τα Ηλεκτρονικά Παιχνίδια, οι έφηβοι στην Ελλάδα βρίσκονται χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό Μ.Ο. και στους τρεις από τους δείκτες που εξετάστηκαν (**Γράφημα 59**).

Γράφημα 59. Δεδομένα για την ενασχόληση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα και στις 35 χώρες (Μ.Ο.) του Προγράμματος ESPAD

(%) Δεδομένα για το την ενασχόληση με τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης & τα Ηλεκτρονικά Παιχνίδια στους 16χρονους μαθητές στην Ελλάδα και στις 35 χώρες του Προγράμματος ESPAD
ESPAD-GR 2019|ΕΠΙΨΥ

4.9 Συνοπτική αποτίμηση για την ενασχόληση με τα ΜΚΔ και ηλεκτρονικά παιχνίδια

Τουλάχιστον 4 ώρες την ημέρα στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ) αναφέρουν ότι περνούν ένας στους 3 μαθητές Λυκείου τις καθημερινές (35,3%) και σχεδόν τρεις στους 5 το Σαββατοκύριακο (58,7%). Παράλληλα, τουλάχιστον 2 ώρες την ημέρα περνά παίζοντας ηλεκτρονικά παιχνίδια ένας στους 6 μαθητές τις καθημερινές (17,3%) και ένας στους 3 το Σαββατοκύριακο (32,9%). Επιπλέον, από τις απαντήσεις τους σε σχετικές ερωτήσεις εκτιμήθηκε ότι περισσότεροι από δύο στους 5 μαθητές (41,4%) βρίσκονται υψηλά στην Κλίμακα Προσκόλλησης στα ΜΚΔ και ένας στους 6 (16,5%) στην Κλίμακα Προσκόλλησης στα ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Παρά το γεγονός ότι τόσο η ενασχόληση με τα ΜΚΔ όσο και με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια αφορούν χρόνο που οι έφηβοι περνούν μπροστά σε οθόνες, το «προφίλ» χρήσης για κάθε ένα από αυτά είναι διαφορετικό. Έτσι, τα κορίτσια καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά στην ενασχόληση με/«προσκόλληση» στα ΜΚΔ (35,8% αγοριών και 46,9% κοριτσιών βρίσκονται υψηλά στη σχετική κλίμακα) ενώ τα αγόρια υψηλότερα ποσοστά στην ενασχόληση με/«προσκόλληση» στα ηλεκτρονικά παιχνίδια (25,7% αγοριών και 7,6% κοριτσιών βρίσκονται υψηλά στη σχετική κλίμακα). Η ενασχόληση με/ «προσκόλληση» τόσο στα ΜΚΔ όσο και στα ηλεκτρονικά παιχνίδια φαίνεται ότι αφορά περισσότερο τους μικρότερους ηλικιακά εφήβους, καθώς μειώνεται με την αύξηση της ηλικίας.

Οι έφηβοι από αναλογικά χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό ενασχόληση με/προσκόλληση στα ΜΚΔ συγκριτικά με τους ομοτίμους τους από

μέσο και αναλογικά ανώτερο οικονομικό επίπεδο (υψηλά στη σχετική κλίμακα βρίσκονται 44,8% εφήβων από αναλογικά χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο, 41,4% από μέσο και 39,8% από αναλογικά υψηλότερο), ενώ δεν παρατηρούνται διαφορές μεταξύ των τριών οικονομικών επιπέδων στην ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Διαχρονικά, από το 2015 στο 2019, το ποσοστό 16χρονων μαθητών που εκτιμήθηκε ότι βρίσκονται υψηλά στην Κλίμακα Προσκόλλησης στα ΜΚΔ αυξάνεται σημαντικά και στα δύο φύλα (από 36,1% σε 43,8%) ενώ το ποσοστό 16χρονων που βρίσκονται υψηλά στην Κλίμακα Προσκόλλησης στα ηλεκτρονικά παιχνίδια δεν μεταβάλλεται σημαντικά.

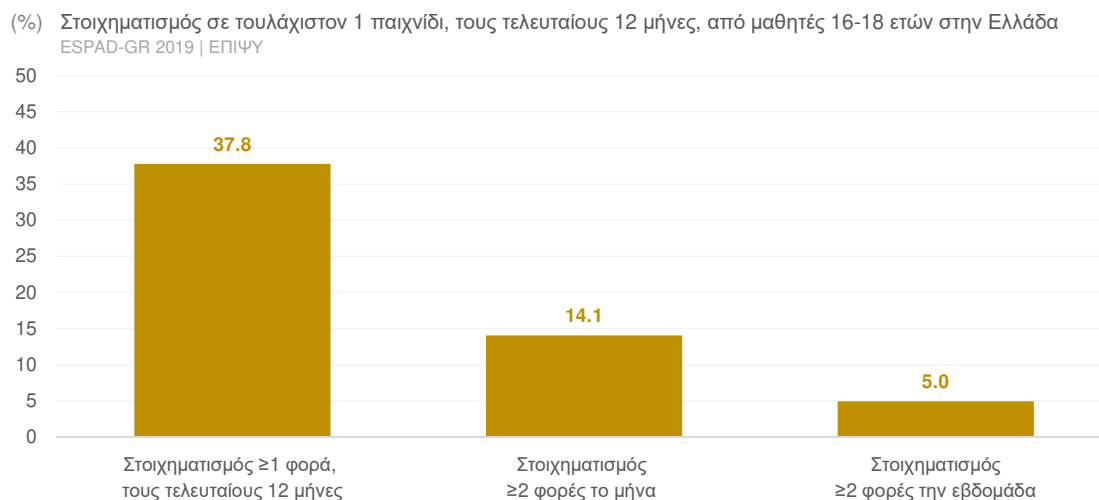
Συγκριτικά με τους εφήβους στις 35 χώρες του Προγράμματος ESPAD, οι έφηβοι στην Ελλάδα ασχολούνται με τα ΜΚΔ σε παρόμοιο ποσοστό τις καθημερινές και σε υψηλότερο τα Σαββατοκύριακα-εντούτοις βρίσκονται υψηλά στην Κλίμακα Προσκόλλησης σε χαμηλότερο ποσοστό (44%) από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (46%) στην Κλίμακα Προσκόλλησης στα ΜΚΔ . Οι έφηβοι στην Ελλάδα καταγράφουν χαμηλότερα ποσοστά συγκριτικά με τους ομοτίμους τους στις υπόλοιπες χώρες του Προγράμματος, σε όλους τους δείκτες ενασχόλησης με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια (ενδεικτικά, 19% των εφήβων στην Ελλάδα και 21% των ομοτίμων τους στις χώρες του Προγράμματος βρίσκονται υψηλά στην Κλίμακα Προσκόλλησης στα ηλεκτρονικά παιχνίδια).

5. ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΙΣΜΟ

5.1 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό στους μαθητές 16-18 ετών

Ενασχόληση/Παθολογική ενασχόληση — Σχεδόν δύο στους 5 (37,8%) μαθητές 16-18 ετών αναφέρουν ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, έπαιξαν/στοιχημάτισαν χρήματα, σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι,¹¹ τουλάχιστον 1 φορά. Ένας στους 7 μαθητές (14,1%) αναφέρει ότι στοιχημάτισε χρήματα 2-4 φορές το μήνα ενώ χαμηλότερο, αλλά άξιο προσοχής ποσοστό (5,0%) ότι στοιχημάτισαν 2-3 φορές την εβδομάδα ή περισσότερο (**Γράφημα 60**).

Γράφημα 60. Στοιχηματισμός σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι, τους τελευταίους 12 μήνες, από μαθητές 16-18 ετών στην Ελλάδα

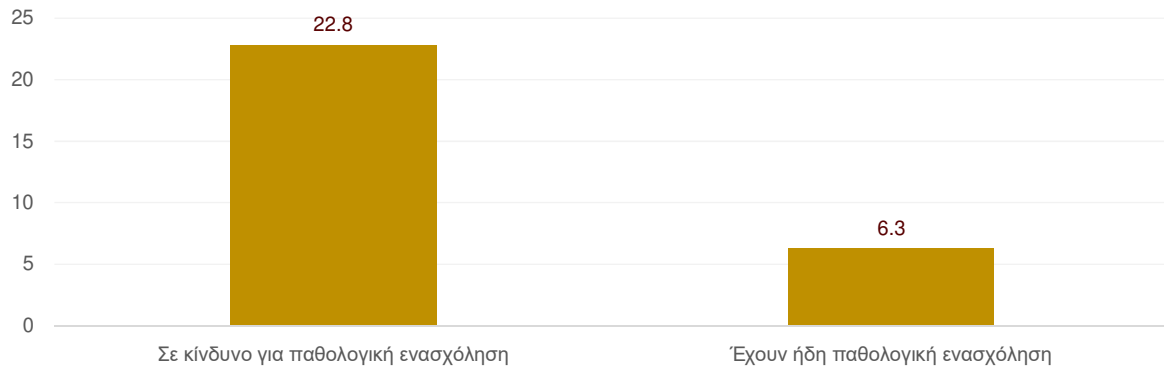
Από τις απαντήσεις των μαθητών¹² εκτιμήθηκε ότι ένας στους 9 εφήβους στην Ελλάδα (10,7%) βρίσκεται σε κίνδυνο για παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό ενώ ένας στους 38 (2,6%) έχει ήδη παθολογική ενασχόληση. **Μεταξύ όσων μαθητών στοιχηματίζουν,** περισσότεροι από 1 στους 5 (22,8%) βρίσκονται σε κίνδυνο για παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό ενώ ένας στους 16 (6,3%) έχει ήδη παθολογική ενασχόληση (**Γράφημα 61**).

¹¹Οι μαθητές ρωτήθηκαν εάν κατά τους τελευταίους 12 μήνες έπαιξαν/στοιχημάτισαν χρήματα σε φρουτάκια/κουλοχέρηδες, παιχνίδια με τράπουλα ή ζάρια, Λόττο, Τζόκερ, Σκρατς, Bingo, Κίνο κλπ, αθλήματα ή διαγωνισμούς ζώων.

¹²Οι μαθητές ρωτήθηκαν για το εάν ποτέ χρειάστηκε να πουν ψέματα σχετικά με την ενασχόλησή τους με το στοιχηματισμό και για το εάν ποτέ ένιωσαν την ανάγκη να στοιχηματίσουν όλο και περισσότερα χρήματα. Η παθολογική σχέση των εφήβων με τον στοιχηματισμό εξετάστηκε με τη χρήση ειδικής κλίμακας που περιγράφεται στο Johnson, E. E., Hamer, R., Nora, R. M., Tan, B., Eisenstein, N., & Engelhart, C. (1997). The Lie/Bet Questionnaire for screening pathological gamblers. *Psychological reports*, 80(1), 83-88

Γράφημα 61. Παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό μεταξύ μαθητών 16-18 ετών που στοιχηματίζουν στην Ελλάδα

(%) Παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό μεταξύ μαθητών 16-18 ετών που στοιχηματίζουν στην Ελλάδα
 ESPAD-GR 2019 | ΕΠΙΨΥ

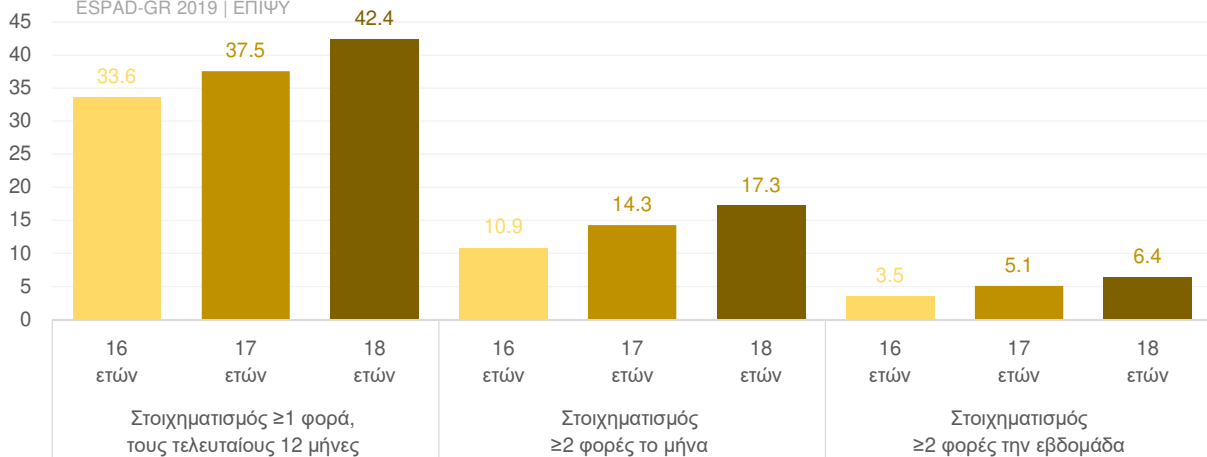
Περιβάλλον στοιχηματισμού—Περισσότεροι από 1 στους 4 (26,3%) μαθητές 16-18 ετών αναφέρουν ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, έχουν στοιχηματίσει χρήματα σε Πρακτορείο, τουλάχιστον μία φορά ενώ 1 στους 15 (6,5%) ότι έχει στοιχηματίσει χρήματα μέσω διαδικτύου (δεν φαίνεται σε Γράφημα). Σχεδόν 3 στους 10 (29,4%) μαθητές 16-18 ετών αναφέρουν ότι ο πατέρας ή/και μητέρα τους στοιχημάτιζαν/ στοιχηματίζουν χρήματα και ένας στους 18 (5,6%) ότι στοιχημάτιζαν/ στοιχηματίζουν τα αδέρφια του/της.

5.2 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό ανά ηλικία

Ενασχόληση/Παθολογική ενασχόληση—Με την ηλικία, αυξάνεται σημαντικά το ποσοστό των εφήβων που αναφέρουν ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, έχουν στοιχηματίσει χρήματα σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι με οποιαδήποτε από τις 3 συχνότητες που εξετάστηκαν (τουλάχιστον 1 φορά, ≥ 2 φορές το μήνα και ≥ 2 φορές την εβδομάδα, **Γράφημα 62**).

Γράφημα 62. Στοιχηματισμός σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι, τους τελευταίους 12 μήνες, από μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία

(%) Στοιχηματισμός, σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι, τους τελευταίους 12 μήνες, σε μαθητές 16-18 ετών, ανά ηλικία
 ESPAD-GR 2019 | ΕΠΙΨΥ

Με την ηλικία αυξάνεται σημαντικά το ποσοστό εφήβων που στοιχηματίζουν και βρίσκονται σε κίνδυνο για παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό: από 17,0% μεταξύ των 16χρονων, σε 23,1% μεταξύ των 17χρονων και 27,3% μεταξύ των 18χρονων μαθητών. Μεταξύ όσων μαθητών στοιχηματίζουν, υψηλότερο ποσοστό 18χρονων (7,7%) από ό,τι 16χρονων (4,6%) εκτιμάται ότι έχουν ήδη παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

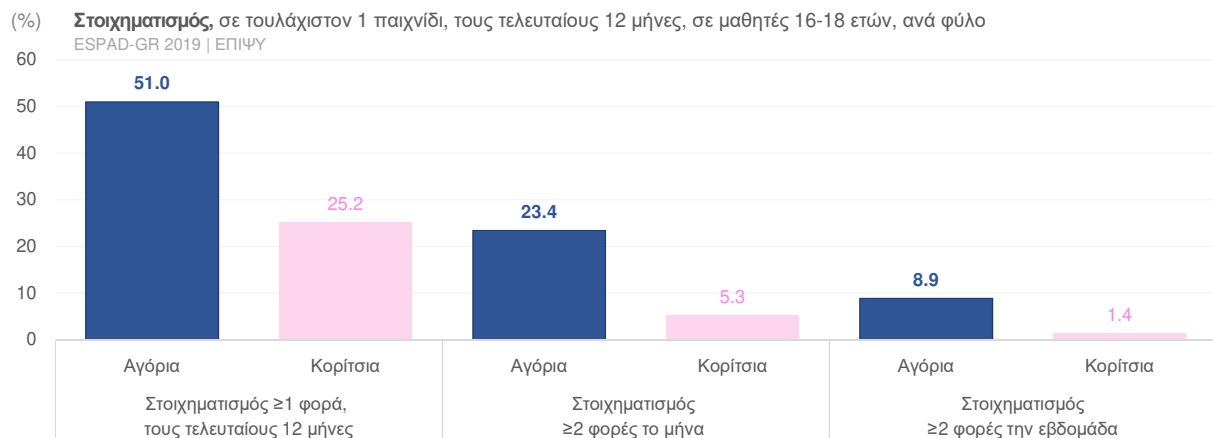
Περιβάλλον—Ομοίως, με την ηλικία, αυξάνεται σημαντικά το ποσοστό των εφήβων που αναφέρουν ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, έχουν στοιχηματίσει χρήματα τόσο σε Πρακτορείο (από 21,4% μεταξύ των 16χρονων, σε 25,9% και 31,7% μεταξύ των 17χρονων και 18χρονων, αντίστοιχα) όσο και στο διαδίκτυο (από 5,0% μεταξύ των 16χρονων, σε 6,4% και 8,1% μεταξύ των 17χρονων και 18χρονων, αντίστοιχα, δεν φαίνεται σε Γράφημα).

Όσον αφορά το οικογενειακό περιβάλλον, οι 17χρονοι αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό (30,9%) από τους 16χρονους (27,6%) ότι οι γονείς τους στοιχημάτιζαν/ στοιχηματίζουν και οι 18χρονοι σε υψηλότερο ποσοστό (6,5%) από τους 16χρονους (5,1%) ότι τα αδέρφια τους στοιχημάτιζαν/στοιχηματίζουν (δεν φαίνεται σε Γράφημα).

5.3 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό ανά φύλο

Ενασχόληση/ Παθολογική ενασχόληση—Τα αγόρια αναφέρουν ότι τους τελευταίους 12 μήνες έπαιξαν/στοιχημάτισαν χρήματα, σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι, σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τα κορίτσια, για όλες τις συχνότητες που εξετάστηκαν (**Γράφημα 63**).

Γράφημα 63. Στοιχηματισμός σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι, τους τελευταίους 12 μήνες, από μαθητές 16-18 ετών, ανά φύλο

Αντίστοιχα, μεταξύ όσων στοιχηματίζουν, τα αγόρια είναι σε κίνδυνο για παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό από τα κορίτσια (29,4% και 10,0%, αντίστοιχα) ενώ έχουν ήδη παθολογική ενασχόληση σε εννεαπλάσιο ποσοστό (9,0% και 1,0% για αγόρια και κορίτσια, αντίστοιχα, δεν φαίνεται σε Γράφημα).

Περιβάλλον—Τα αγόρια αναφέρουν στοιχηματισμό σε υψηλότερα ποσοστά από τα κορίτσια τόσο σε Πρακτορείο (40,2% και 13,0%) όσο και μέσω διαδικτύου (11,6% και 1,6%, αντίστοιχα, δεν φαίνεται σε Γράφημα). Όσον αφορά το οικογενειακό περιβάλλον των εφήβων, αγόρια και κορίτσια δεν διαφέρουν σημαντικά στις απαντήσεις τους σχετικά με το εάν στοιχημάτιζαν/στοιχηματίζουν οι γονείς τους ή τα αδέρφια τους.

5.4 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας

Ενασχόληση/ Παθολογική ενασχόληση— Δεν καταγράφονται σημαντικές διαφορές στο ποσοστό εφήβων που παίζουν/στοιχηματίζουν χρήματα ανάλογα με το οικονομικό επίπεδο της οικογένειάς τους, για κανέναν από τους δείκτες που εξετάστηκαν (**Γράφημα 64**). Αντίστοιχα, διαφορές ανάλογα με το οικονομικό επίπεδο δεν παρατηρούνται ούτε στο ποσοστό εφήβων που είτε βρίσκονται σε κίνδυνο είτε έχουν ήδη παθολογική ενασχόληση.

Περιβάλλον— Δεν καταγράφονται σημαντικές διαφορές στο στοιχηματισμό σε Πρακτορείο, τουλάχιστον μία φορά τους τελευταίους 12 μήνες, μεταξύ εφήβων από αναλογικά χαμηλότερο, μέσο και υψηλότερο οικονομικό επίπεδο, ενώ οι έφηβοι από αναλογικά υψηλότερο οικονομικό επίπεδο αναφέρουν ότι έχουν στοιχηματίσει χρήματα μέσω διαδικτύου σε σχεδόν διπλάσιο ποσοστό από τους εφήβους από αναλογικά χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο (**Γράφημα 64**).

Οι έφηβοι από αναλογικά χαμηλότερο και μέσο οικονομικό επίπεδο αναφέρουν ότι οι γονείς τους στοιχηματίζουν/στοιχηματίζουν σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό (31,4% και 30,0%, αντίστοιχα) συγκριτικά με τους εφήβους από αναλογικά υψηλότερο οικονομικό επίπεδο (25,7%, **Γράφημα 64**).

Γράφημα 64. Περιβάλλον στοιχηματισμού μαθητών 16-18 ετών, ανά οικονομικό επίπεδο οικογένειας

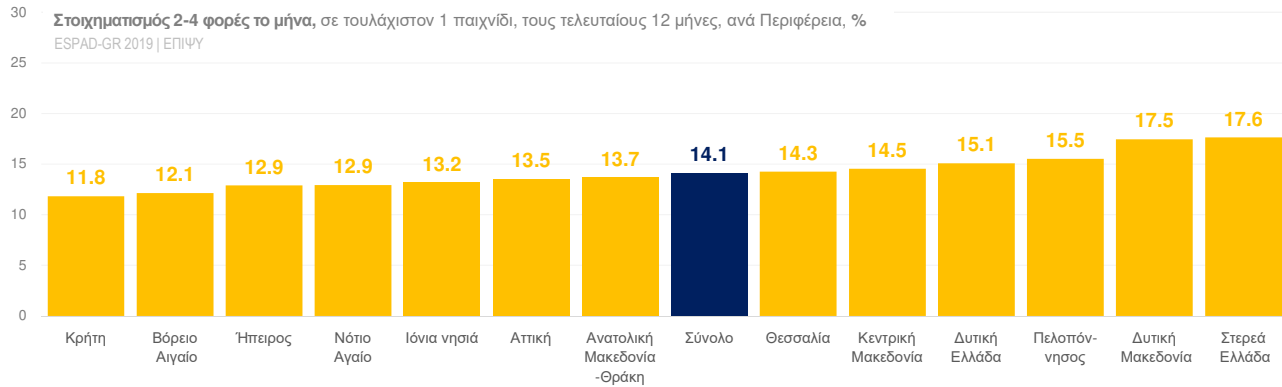

5.5 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό ανά γεωγραφική περιοχή

Ενασχόληση/ Παθολογική ενασχόληση— Σε επίπεδο Περιφερειών, σε υψηλότερο ποσοστό οι έφηβοι στη Στερεά Ελλάδα και τη Δυτική Μακεδονία και σε χαμηλότερο στην Κρήτη και το Βόρειο Αιγαίο αναφέρουν ότι στοιχηματίζουν (**Γράφημα 65**). Επίσης, σε υψηλότερο ποσοστό οι έφηβοι στη Πελοπόννησο και σε χαμηλότερο στα Ιόνια Νησιά έχουν ήδη παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό.

Περιβάλλον στοιχηματισμού— Ν. Αττικής, Ν. Θεσσαλονίκης και Λοιπές περιοχές δεν διαφέρουν σημαντικά στο ποσοστό εφήβων που αναφέρουν ότι κατά τους τελευταίους 12 μήνες, έχουν στοιχηματίσει χρήματα σε Πρακτορείο ή μέσω διαδικτύου (δεν φαίνεται σε **Γράφημα**). Σε υψηλότερο ποσοστό οι έφηβοι στη Δυτική Μακεδονία και σε χαμηλότερο στα Ιόνια Νησιά αναφέρουν ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες, έχουν στοιχηματίσει χρήματα σε Πρακτορείο ή μέσω διαδικτύου.

Γράφημα 65. Στοιχηματισμός 2-4 φορές το μήνα, σε τουλάχιστον 1 παιχνίδι, τους τελευταίους 12 μήνες, ανά Περιφέρεια

Οι έφηβοι στο Ν. Αττικής και στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας αναφέρουν ότι οι γονείς τους στοιχημάτιζαν/ στοιχηματίζουν σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τους εφήβους στις λοιπές περιοχές και την Περιφέρεια Β. Αιγαίου (δεν φαίνεται σε Γράφημα). Σε υψηλότερο ποσοστό οι έφηβοι στη Δυτική Ελλάδα και την Πελοπόννησο και σε χαμηλότερο στα Ιόνια Νησιά αναφέρουν ότι τα αδέρφια τους στοιχημάτιζαν/στοιχηματίζουν.

5.6 Διαχρονικές τάσεις στην ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό

Δεν υπάρχουν διαχρονικά συγκρίσιμα δεδομένα για τη συχνότητα του στοιχηματισμού.

Αναφορικά με την Κλίμακα Παθολογικής Ενασχόλησης, από το 2015 στο 2019 το ποσοστό 16χρονων μαθητών στην χώρα που εκτιμάται ότι βρίσκονται σε κίνδυνο μειώνεται από 11,3% σε 8,1% -η μείωση αυτή αφορά κυρίως τα αγόρια ενώ για τα κορίτσια το αντίστοιχο ποσοστό δεν μεταβάλλεται σημαντικά.

Αναφορικά με τους εφήβους που έχουν ήδη παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό, το ποσοστό μειώνεται από 2,9% σε 1,7%. Η μείωση αυτή καταγράφεται μόνο στα αγόρια, ενώ στα κορίτσια παρατηρείται οριακή τάση αύξησης.

5.7 Ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό στην Ελλάδα στο σύνολο των χωρών ESPAD

Στην Ελλάδα καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό μεταξύ όλων των χωρών του Προγράμματος ESPAD εφήβων που αναφέρουν ότι στοιχημάτισαν χρήματα τουλάχιστον 1 φορά τους τελευταίους 12 μήνες, σε τουλάχιστον ένα παιχνίδι (Γράφημα 65).¹³

Οι έφηβοι στην Ελλάδα αναφέρουν σε χαμηλότερο ποσοστό από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στοιχηματισμό μέσω διαδικτύου ενώ δεν διαφέρουν στο ποσοστό όσων εκτιμήθηκε ότι έχουν παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό, μεταξύ όσων στοιχηματίζουν.

¹³ Δεν υπάρχουν διακρατικές συγκρίσεις για το στοιχηματισμό σε ≥ 1 παιχνίδι τουλάχιστον δύο φορές το μήνα και τουλάχιστον 2 φορές την εβδομάδα.

Γράφημα 66. 16χρονοι μαθητές που στοιχημάτισαν χρήματα κατά τη διάρκεια των 12 τελ. μηνών στην Ελλάδα και στις 35 χώρες του Προγράμματος ESPAD

5.8 Συνοπτική αποτίμηση για την ενασχόληση/παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό

Σχεδόν δύο στους 5 μαθητές Λυκείου (37,8%) αναφέρουν ότι, κατά τους τελευταίους 12 μήνες από τη διεξαγωγή της έρευνας, έπαιξαν/στοιχημάτισαν χρήματα, σε τουλάχιστον ένα παιχνίδι, τουλάχιστον 1 φορά. Ένας στους 7 μαθητές (14,1%) αναφέρει ότι στοιχημάτισε χρήματα 2-4 φορές το μήνα ενώ ένας στους 20 (5,0%) ότι στοιχημάτισε 2-3 φορές την εβδομάδα ή περισσότερο. Σύμφωνα με τις απαντήσεις τους σε σχετικές ερωτήσεις εκτιμήθηκε ότι μεταξύ των μαθητών που στοιχηματίζουν, περισσότεροι από ένας στους 5 (22,8%) βρίσκονται σε κίνδυνο για παθολογική ενασχόληση με το στοιχηματισμό ενώ ένας στους 16 (6,3%) έχει ήδη παθολογική ενασχόληση. Ένας στους 4 εφήβους (26,3%) αναφέρει ότι στοιχηματίζει σε Πρακτορεία ενώ μόλις ένας στους 15 (6,5%) ότι στοιχηματίζει μέσω διαδικτύου. Επιπλέον, τρεις στους 10 μαθητές (29,4%) αναφέρουν ότι στοιχημάτιζε/στοιχηματίζει ο πατέρας τους ή/και η μητέρα τους.

Με την ηλικία αυξάνεται, σε όλους τους δείκτες που εξετάστηκαν, το ποσοστό εφήβων που στοιχηματίζουν. Επιπλέον, τα αγόρια στοιχηματίζουν σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τα κορίτσια, διαφορά η οποία αυξάνεται με τη συχνότητα στοιχηματισμού. Δεν καταγράφονται διαφορές στη συχνότητα στοιχηματισμού ανάλογα με το οικονομικό επίπεδο της οικογένειας των εφήβων. Ωστόσο, οι έφηβοι από αναλογικά υψηλότερο οικονομικό επίπεδο αναφέρουν στοιχηματισμό μέσω διαδικτύου σε διπλάσιο ποσοστό (8,1%) συγκριτικά με τους ομότιμους τους από αναλογικά χαμηλότερο οικονομικό επίπεδο (4,5%).

Δεν υπάρχουν διαχρονικά συγκρίσιμα δεδομένα για τη συχνότητα του στοιχηματισμού-ωστόσο, από το 2015 στο 2019 το ποσοστό 16χρονων μαθητών στην χώρα που εκτιμάται ότι βρίσκονται σε κίνδυνο μειώνεται από 11,3% σε 8,1% -η μείωση αυτή αφορά κυρίως τα αγόρια ενώ για τα κορίτσια το αντίστοιχο ποσοστό δεν μεταβάλλεται σημαντικά.

Στην Ελλάδα καταγράφεται το υψηλότερο ποσοστό εφήβων (33%), μεταξύ όλων των χωρών του Προγράμματος ESPAD (22%), οι οποίοι αναφέρουν ότι στοιχημάτισαν χρήματα τουλάχιστον μία φορά τους τελευταίους 12 μήνες, σε τουλάχιστον ένα παιχνίδι. Εντούτοις, το εύρημα αυτό δεν μπορεί να αξιολογηθεί ως ενδεικτικό για την έκταση του φαινομένου στη χώρα καθώς ενδεχομένως αντικατοπτρίζει τον περιστασιακό στοιχηματισμό που «εθιμοτυπικά» λαμβάνει χώρα την περίοδο των γιορτών με τη μορφή, για παράδειγμα, παιχνιδιών με τράπουλα και αγοράς λαχείων. Επιπλέον, ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι, σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, οι έφηβοι στην Ελλάδα στοιχηματίζουν σε χαμηλότερα ποσοστά χρήματα μέσω διαδικτύου (5% στην Ελλάδα έναντι 8% για το M.O. των χωρών που συμμετέχουν στην Έρευνα).

Η Έκθεση και άλλο σχετικό υλικό είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του ΕΠΙΨΥ, www.epipsi.gr

Πληροφορίες

Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας, Νευροεπιστημών και Ιατρικής Ακριβείας «ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΗΣ» | ΕΠΙΨΥ

Ιστοσελίδα: www.epipsi.gr | ✉: espad@epipsi.gr | Τ: 210 6170804-5
<https://www.facebook.com/PIPSI.UMHRI>

Αθήνα 2021